

ЗА ЮЖНО-СЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРОСТИ РОК

Руски календар

котри ма 365 дні

ВИДАТЕЛЬ
РУСКЕ
ПРОСВІТНЕ
РУСКИ

ВЛАСТИТЕЛЬ:
НАРОДНЕ
ДРУЖТВО
КЕРЕСТУР

РУСКИ КАЛЕНДАР
ЗА ЈУЖНО-СЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРОСТИ РОК

1929.

КОТРИ МА 365 днї.
РОК ВИДАНЯ IX.

зложел
у мену руского народного просвітного дружтва

ДЮРА БИНДАС,
подпредседатель РНПД.

Видатель и властитель:
РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВІТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ-КЕРЕСТУР.

НОВИ САД
ШТАМПАРИЈА УЧИТ. КОМ. ДР. „НАТОШЕВИЋ“
1928. — 193.

ЯНУАР

(СІЧЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

I.

Мешчаново менін^{*)}

- ❶ Перша штв. 18. на 4 г. 15 м.
- ❷ Поля 25. на 8. г. 9 м.
- ❸ Ост. штв. 1. на 3 г. 10 м.
- ❹ Нови меш. 9. на 6 г. 55 м.

По новим	Ім'я і прізвище	Символ
14 Пон.	1 Іоанн Кр. Б. Кр.	Гиларий б.
15 Вов.	2 Сілвестер п.	Мавро оп.
16 Стр.	3 Малахий и Горд.	Марцел II.
17 Штв.	4 Собор 70 ап.	Антон пуст.
18 Пят.	5 Навеч. Богоявл.	Св. Фаміл. ❻
19 Соб.	6 Іоанн Помазанник	Марія м.

Джерело: Альманах «Літопис України» за 1995 рік, с. 85

20	Фор.	7 Соб. св. Йоана Кр.	<i>H. 2. по Б.</i>
21	Пон.	8 Пр. Георгий и Ем.	Агница дів.
22	Вов.	9 Полиекта	Вінкентій
23	Стр.	10 С. Григорий Ніс.	Зар. Пр. Д. М.
24	Штв.	11 Пр. Теодосій В.	Тимотей
25	Пят.	12 Мч. Татяна	Обр. Павла ❷
26	Соб.	13 Мч. Ерміл и Стр.	Полікарпо м.

Джерело: Альманах «Літопис України» за 1995 рік, с. 85

27	Пон.	14 Пр. Отци на Син.	<i>H. Седемдз</i>
28	Пон.	15 Павел тив.	Юліан
29	Вов.	16 Покл.вер. ап. Петра	Франц. Сан.
30	Стр.	17 Пр. Антоній В.	Марина дів.
31	Штв.	18 Сс. Атаназ и Кир.	Петро Н.
1	Пят.	19 Пр. Макарий ег.	Ігнат м. ❸
2	Соб.	20 Пр. Евтимій В.	Стрітенське 1.

Джерело: Альманах «Літопис України» за 1995 рік, с. 85

3	Вов.	21 Пр. Максим исп.	<i>H. Шейцдз.</i>
4	Пон.	22 А. Тимотей и Ат.	Вероника
5	Вов.	23 Сщм. Климент	Агата дів.
6	Стр.	24 Пр. Ксения	Доротея дів.
7	Штв.	25 Григорій Б.	Ромулд
8	Пят.	26 Пр. Ксенофонт	Сед. Йоан
9	Соб.	27 Пр. м. Йоана Зл.	Аполонія ❷

Джерело: Альманах «Літопис України» за 1995 рік, с. 85

10	Пон.	28 Пр. Ефрем	<i>H. Пейцдз.</i>
11	Пон.	29 Пр. м. Ігнатія б.	Указ. Г. Лурд.
12	Пон.	30 Пр. Єлеонії	Евлалій
13	Стр.	31 Мм. Кир и Йоан	Пепельна стр.

Джерело: Альманах «Літопис України» за 1995 рік, с. 85

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
20. 7 г. 35 м.	4 г. 48 м.
27. 7 " 29 "	4 " 58 "
3. 7 " 21 "	5 " 9 "
10. 7 " 11 "	5 " 18 "

Сторочне нагадоване о хвилі:

1. и 2. ясно, до 5. премень-
ліве, 6. мраз, 7. тепло, 8. до 11.
красно, 12. вітор, 13. до 17. пре-
меньліве, 18. и 19. шніг, 20. до
22. жимно, 23. хмарно и вітор,
24. шніг и вітор, 25. ясно, 26.
до 31. великий мраз.

Роботи у садовстві: Слами сце-
ліц под статок да ще гною пра-
ви цо вецей, кед драга добра мо-
же ще гной вожиц и преруцовац
да зреє до єшени. Кед бул гру-
би шніг а па нім лядозница, тре-
ба облачки копац, або рогати ста-
ток, або швіні попреганяц по є-
шеньских шацох да ростліни до-
ставювоздуху, боинишак бирост-
ліши вигинули. Доліки зос кром-
плями и цвіклу треба опатриц
кед є цеплайше време, да не по-
гнію або непомаржню, жито пре-
рущиц, за ярне шаце приготовиц
т.е. роштовац овяц або кед нуж-
но и на машини очисциц, бете-
ліну або трави добре гноиц зос
узретим гноіком. У хліве треба
да є нормална цеплота, кожди
дзень хлів вивитриц(вилуфтірац).
Заградку треба прекопац, долін-
ки пол овоцово дреська накопац,
копац и приправиц заградки, та
відасному садзеню-шацу желеня-
ви, зос древох лісце и гушеніци
позберац и спаліц, сухи конари
и непотребни літорости орезац.

Яке древо таки клін, яки оуец таки син.

^{*)} Дні мешчанових и слунко-
вих менех як и нагад, о хвилі
по новим календару значени.

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дні.	п.	Дні.	п.

ФЕБРУАР
(ЛЮТИЙ)
28 ДНІ

Мешацово мени:

- ➊ Перша штв. 17. на 10 г. 23 м.
➋ Поляня 23. на 7 г. 59 м.
➌ Ост. штв. 3. на 12 г. 9 м.
➍ Нови меш. 11. на 9 годз. 39 м.

По новим	Святыни	Святыни
14 Штв.	1 Мч. Трифон	Валентин
15 Пон.	2 Симеон	Фавст
16 Соб.	3 Симеон и Ана	Юлиан мч.

Більше відомостей про святыни можна зустріти в календарі на сторінку 194.

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
17. 7 г. 1 м.	5 г. 9 м.
24. 6 „ 49 "	5 „ 39 "
3. 6 „ 36 "	5 „ 49 "
10. 6 „ 24 "	5 „ 58 "

**Сторочне нагадоване
о хвили:**

1. до 5. ясно и мраз; 6. до 8. шніг и витор; 9–12 красно;
13. и 14. тепло; 15. и 16. шніг;
17. до 21. тепло; 22–23. жимно,

17 Пон.	4 Пр. Исадор	H. Чиста
18 Пон.	5 Мч. Агафия	Симеон б.
19 Вов.	6 П. Вукол	Конрад
20 Стр.	7 Пр. Парт. и Лука	Елевтерий
21 Штв.	8 Мч. Теодор стр.	Елеонора
22 Пят.	9 Мч. Никифор	Ст. св. П. у А.
23 Соб.	10 Мч. Харалампий	Петро Д.

Більше відомостей про святыни можна зустріти в календарі на сторінку 194.

24 Пон.	11 Сщм. Власий	H. Пач. Мафт.
25 Пон.	12 С. Мелетий	Викторин м.
26 Вов.	13 Пр. Мартиниан	Александер б.
27 Стр.	14 Пр. Аксент	Леандер б.
28 Штв.	15 Ап. Онізим	Роман ап.
1 Пят.	16 Мч. Памфіл	Албін
2 Соб.	17 Вм. Теодор	Симпліций

Більше відомостей про святыни можна зустріти в календарі на сторінку 194.

3 Пон.	18 Лев папа	H. Безм.
4 Пон.	19 Ап. Архипа	Казимир
5 Вов.	20 Лев. еп.	Мирослав
6 Стр.	21 Пр. Тимотей	Перпетуя
7 Штв.	22 Обр. м. мч, у Ев.	Тома акв.
8 Пят.	23 Сщм. Полікарп	Іван од Б.
9 Соб.	24 Об. гл. Й. (Зад. соб.)	Франциска р.

Більше відомостей про святыни можна зустріти в календарі на сторінку 194.

10 Пон.	25 Тарасий еп.	H. Стпр пос.
11 Пон.	26 С. Порфирій	Евлогій
12 Вов.	27 Пр. Прокопій	Григорій В.
13 Стр.	28 Пр. Василій	Никифор

Княжка то церква, до котрой кажди ма право зайць и учїц ше, але не кажди то розуми.

День	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

АПРИЛ
(ЦВІТЕНЬ)
30 ДНІ

IV.

Мешацово мені:

- ❶ Перша птв. 16. на 3 г. 9 м.
- ❷ Поляня 23. на 10 г. 47 м.
- ❸ Ост. птв. 2. на 2 г. 26 м.
- ❹ Нови мещ. 9. на 7 г. 7 м.

По новим	Григоріанський	Галіцько	
14. Нед.	1 Пр. Марія егип.	H. 2. по В.	
15. Пон.	2 Пр. Тит чуд.	Лидвіна д.	
16. Вов.	3 Пр. Никита	Турибій б.	
17. Стр.	4 Пр. Йос. і Г. (Покл.)	Рудольф. м.	
18. Штв.	5 Муч. Теодул и др.	Аполоній м.	
19. Пят.	6 С. Евтихій	Кресценцій	
20. Соб.	7 Пр. Георгій	Сулпицій м.	
21. Нед.	8 Ап. Иродіон и др.	H. 3. по В	
22. Пон.	9 М. Евпсихій	Сотер и К.	
23. Вов.	10 Терентій	Юурай м.	
24. Стр.	11 Сіцм. Антип	Фіделис м.	
25. Штв.	12 Пр. Василій	Марко єв.	
26. Пят.	13 Сіцм. Артемон	Клето м.	
27. Соб.	14 Мартин п.	Петро Кан.	
28. Нед.	15 Ап. Ар.	H. 4. по В.	
29. Пон.	16 Мч. Агапія	Петро м.	
30. Вов.	17 Пр. Симеон	Катарина с.	
1. Стр.	18 Пр. Йоан дек.	Філіп и Яков	
2. Штв.	19 В. штварток	Атаназій	
3. Пят.	20 Сіцм. Григорій	Обрите и є	
4. Соб.	21 В. Собота	Флоріян м.	
5. Нед.	22 Ап. Іаков	H. 5. по В.	
6. Пон.	23 Іоан дам.	Йоан дам.	
7. Вов.	24 Ст. Іоан дам.	Станіслав	
8. Стр.	25 Ап. Марко	Михаїл	
9. Штв.	26 Сіцм. Василій	Богдан т.	
10. Пят.	27 Сіцм. Симеон	Антоній б.	
11. Соб.	28 Ап. Яков и Сос.	Франциск	
12. Нед.	29 Мм. у Кизики	H. 6. по В.	
13. Пон.	30 Ап. Яков	Сервакій	

День	Днівнік		Прияток	Видаток
	Див.	п.		

ЮЛИЙ

(ЛИПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

VII.

Мешацово мени:

- ⊕ Поляя 21. на 8 г. 21 м.
- ⊖ Ост. штв. 29. на 1 г. 56 м.
- ⊕ Нови мени. 5. на 4 г. 40 м.
- ⊖ Перша штв. 12. на 7 г. 1 м.

По новим	Григор. рускі	Цімбіл
14	1 Врч. Косма и Дам.	<i>H. 8. по Р.</i>
15	2 Пол. ч. Р. Пр. Бог.	Генрик
16	3 М. Якінт	Госп. од Кар.
17	4 С. Андри кр.	Алексій
18	5 Пр. Атанасій	Вінкентій
19	6 Пр. Сісон В.	Вінкентій п.
20	7 Пр. Тома и Акв.	Ілля прор.

21	8 М. Прокопій	<i>H. 9. по Р.</i> ⊕
22	9 Сщм. Панкрай	Марія Магд.
23	10 Пр. Антонін	Аполінар
24	11 Мц. Евфім и Ол.	Христина д.
25	12 Мч. Прокло и Іл.	Ап. Яков.
26	13 Собор Арх Гавр.	Ана
27	14 Ап. Акила	Пантелеймон

28	15 Ап. Владимир	<i>H. 10. по Р.</i>
29	16 Сщм. Антіноген	Марта д. ⊖
30	17 Вмц. Марина	Авдон
31	18 М. Якінт и Еміл	Ігнатій л.
1	19 Пр. Макріна	Петро
2	20 Прор. Нініч	Алфонс л.
3	21 Пр. Симеон	Августин

4	22 Марія Магд.	<i>H. 11. по Р.</i>
5	23 М. Трофим и Т.	Мар. шнїт. ⊕
6	24 Мм. Борис и Хліб	Преображен.
7	25 Усп. св. Ани	Кастан
8	26 Сщм. Ермолай	Кирияк
9	27 Вм. Пантелеймон	Роман
10	28 Ап. Прохор	Лаврентій

11	29 М. Калинік	<i>H. 12. по Р.</i>
12	30 Ап. Сила и Андр.	Клара д. ⊕
13	31 Пр. Евдокім	Іполит

Слухіко:

Виходзі:	Заходзі:
14. 4 г. 22 м.	7 г. 49 м.
21. 4 " 30 "	7 " 42 "
28. 4 " 37 "	7 " 35 "
1. 4 " 41 "	7 " 30 "
4. 4 " 45 "	7 " 27 "
11. 4 " 54 "	7 " 17 "

**Сторочне нагадоване
о хвілі:**

1. през дзень хвіля а вноци диждж; 2. и 3. хвіля; 4.—6. диждж и вітор; 7.—11. хвіля и вітор; 12. плюсок; 13.—15. хвіля; 16. до 24. хмарно; 24—29. хвіля; 30. диждж; 31. хвіля.

Роботы у газдовству: Возілба, кошэне овса и звожоване, тлачітба; інаки ше звоки зарно дораз треба угориц сцерні док ше незасуша, цо скорей то лепше, бо ше зос ораньем унічтожую корові, корене им висохне, и после дерляц да ше их корене зос жемі видерля, и с тым же ше жем змельчус. Мугар кошиц и добре висушиц да ше незогрец у коши або брадлу, кошиц треба скорей док не затвардне, бо кед затвардне то коні права знього вигризки, а особіто кед уж од сподку загори. **Заградка:** кед черешні зрею, а птицы розджубую и чкоду робя, треба на шпарги папери навязац и привязац на древа, да ше птици плаша, пулчны овоци до лзівякох, бо тераз є време найлепше кед овоци древо ма у себе найвепей соку теди ше найлепше приме. Млади древка зос нежімну воду полівац.

*Хто ше зос других шмее, —
найскорей годзен над самим
собу заплакац.*

Дзень	Дневнік		Прияток	Видаток
	Днів.	п.		

АВГУСТ
(СЕРПЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

VIII.

Мешацово мени:

- ⌚ Поляя 20. на 10 г. 42 м.
- ⌚ Ост. щтв. 27. на 9 г. 2 м.
- ⌚ Нови меш. 3. на 12 г. 48 м.
- ⌚ Перша щтв. 10. на 11 г. 57 м.

По новим	Грызун руское	Беларускі
14 Стр.	1 Мл. Макав. (П. пост.)	Евсевий
15 Штв.	2 Прем. м. Стефана	Стефан-Петр.
16 Пят.	3 Пр. Исак далм.	Якім
17 Соб.	4 7 отр. у Ефесу	Яцінт

Мешацово мени: С. св. А. Пр. Симеон Столпнік
124. с. Марф., с. 58.

18 Нед.	5 М. Евсигній	H. 13. по Р.
19 Суб.	6 Себастьян	Людовіт
20 Вов.	7 Прм. Дометій	Стефан
21 Стр.	8 С. Еміlian	Іван фр.
22 Штв.	9 Ап. Мафтей	Тимотей
23 Пят.	10 М. Лаврентій	Філіп
24 Соб.	11 М. Евплі	Вратоломей

Мешацово мени: С. св. А. Пр. Симеон Столпнік
128. с. Марф., с. 58.

25 Нед.	12 М. Фотій и Ан.	H. 14. по Р.
26 Пон.	13 Пр. Максим	Самуїл
27 Вов.	14 Пр. Михей	Йосиф
28 Стр.	15 Успення Пр. Богор.	Августин
29 Штв.	16 Преп. нер. Образа	Ус. Йоана Кр.
30 Пят.	17 Мирон	Ружа дів.
31 Соб.	18 Мц. Флора и Лав.	Раймунд

Мешацово мени: С. св. А. Пр. Симеон Столпнік
131. с. Марф., с. 72.

1 Нед.	19 М. Андрей стр.	H. 15. по Р.
2 Пон.	20 Прор. Самуїл	Антоній
3 Вов.	21 Ап. Тадей	Зенон
4 Стр.	22 М. Агатонік	Розалия
5 Штв.	23 М. Луп Іриней	Лаврентій
6 Пят.	24 Сщм. Євтихій	Захарій
7 Соб.	25 Ап. Вартоломей	Марко

Мешацово мени: С. св. А. Пр. Симеон Столпнік
144. с. Марф., с. 77.

8 Нед.	26 М. Адриан, Натал.	Рожд. Богор.
9 Пон.	27 Пр. Пимен	Петро
10 Вов.	28 Пр. Мойсей	Ніколай
11 Стр.	29 Усікновеніє	Аврам
12 Штв.	30 С. Йоан, Павел	Мено Марій
13 Пят.	31 Пол. ч. пояс Богор.	Амат б.

Дзеци мойо! не любце зос словом, ані з язиком, але з ділом и з правду!

Дзень		Днівнік		Прияток	Видаток
Дин.	П.	Дин.	П.	Дин.	П.

СЕПТЕМБЕР
(ВЕРЕСЕНЬ)
30 дні

IX.

Мешацово мени:

- ⌚ Поля 19. на 12 г. 16 м.
- ⌚ Ост. штв. 26. на 3 г. 7 м.
- ⌚ Нови мес. 2. на 11 г. 19 м.
- ⌚ Перша штв. 10. на 7 г. 5 м.

По новим	Українські	Римські
14 Соб.	1 Начало індикта	Воз. ч. Кр.
	Неба, 12. по С. св. Іл. Гл. 3. Еп. в. 1. Мес. ан. в. 156. св. Мафіт. з. 79.	
15 Нед.	2 М. Мамант	H. 17. по Р.
16 Пон.	3 Свтм. Антим	Людмила
17 Вов.	4 Свтм. Вавила	Р. св. Франц
18 Стр.	5 Прор. Захарія	Йосиф к.
19 Штв.	6 Чудо Арх. Михаїла	Януарій ⚖
20 Пят.	7 М. Созант	Евстахій
21 Соб.	8 Рожд. Богор.	Ап. Мафей
	Неба, 13. по С. св. Іл. пред. Воздвиж. Гл. в. Еп. в. 2. Мес. ан. в. 156. и 215. св. Мафіт. з. 87. и Ноїн. з. 9.	
22 Нед.	9 Пр. Йоаким и Ана	H. 18. по Р.
23 Пон.	10 Мц. Минодора	Лино п.
24 Вов.	11 Пр. Теодора	Руперт
25 Стр.	12 Свтм. Автоном	Клеофа
26 Штв.	13 Свтм. Корнилій	Киприян ⚖
27 Пят.	14 Ноздріж. ч. Креста	Косма и Д.
28 Соб.	15 Вм. Микита	Вячеслав
	Неба, 14. по С. св. Іл. по Воздвиж. Гл. 5. Еп. в. 3. Мес. ан. в. 170. св. 203. св. Мафіт. з. 89. и Мар. з. 37.	
29 Нед.	16 Вм. Евфимія	H. 19. по Р.
30 Пон.	17 Мц. Софія	Еронім
1 Вов.	18 Пр. Евменій	Ремігій
2 Стр.	19 М. Трофим	Ангел хр. ⚖
3 Штв.	20 Вм. Євстатій	Тер. од М. И.
4 Пят.	21 Ап. Кодрад	Франц ас.
5 Соб.	22 Свтм. Фока	Плацід
	Неба, 15. по С. св. Іл. Гл. 6. Еп. в. 4. Мес. ан. в. 175. св. Мафіт. з. 92.	
6 Нед.	23 Зач. Йоана Кр.	H. 20. по Р.
7 Пон.	24 Мц. Текла	Рожанець
8 Вов.	25 Пр. Евросима	Бригіта
9 Стр.	26 Прест. Йоана Б.	Діонісій
10 Штв.	27 М. Калистрат	Франко Б. ⚖
11 Пят.	28 Пр. Харитон	Емілій
12 Соб.	29 Пр. Кириак	Максиміл.
	Неба, 16. по С. св. Іл. Гл. 7. Еп. в. 5. Мес. ан. в. 181. св. Мафіт. з. 105.	
13 Нед.	30 Свтм. Григорій	H. 21. по Р.

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
15. 5 г. 35 м.	6 г. 16 м.
22. 5 „ 43 „	6 „ 3 „
29. 5 „ 52 „	5 „ 49 „
1. 5 „ 57 „	5 „ 42 „
6. 6 „ 3 „	5 „ 32 „
13. 6 „ 12 „	5 „ 20 „

**Сторочне нагадуване
о хвилі:**

1.—3. диждж; 4. хвиля; 5. и 6. диждж; 7. и 8. приемно; 9.—11. диждж; 12. и 13. хмарно; 14. и 15. ясно; 16. в ноци диждж; 17. до 19. приемно; 20. и 21. мраз и диждж; 22.—30. хвиля.

Роботи у газдовству: Главна ламачка у тим мешацу ще кончи рубе, вяже і виважує кукуричанку, кромплі ще викопує і до доліка закопує, шлеменц ще рубе, сушки і отлукує, розвожує гной і пріорює, оре ще под жито і од 15. септ. време є да ще почина щац, і то ярець, раж, і жито, зарно треба овця добре очисци на машини, і проци шийці намачаць, боруска пословица гвари: що пошеш — то і пожнеш, кромплі, кед не викопани, треба викопаць і до доліка закопаць, цукрову цвіклу, скорей як ще ма ораць, пол'єшеньське щаце, вібраць і одвожки треба, доган обсраць, док не дижджовне време, бо веџ ще чешко сушки, і вельо хиби будзе. **Загадка:** шес ще жимскаша лата, петрушка, може садзець цибульку і цеснок хто сце да ма на яр власней цибулі і цеснку, яблоні треба масции зос 2% відмоганівши екстрактом проци кирвавей гущеніці, іще лепще кед ще дода 1% розвареного медла.

**Покорносць най будзе мера,
з котру вимераш своё на-
предоване.**

Дзень	Дневнік		Прияток	Видаток	
	Дин.	п.		Дин.	п.

ОКТОБЕР

(ЖОВТЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

Х.

Мешацово мени:

- ⌚ Поля 18, на 7 г. 6 м.
- ⌚ Ост. штв. 25, на 9 г. 21 м.
- ⌚ Нови меш. 1, на 1 г. 1 м.
- ⌚ Перша штв. 9, на 3 г. 10 м.

По новим	Грекат. русин	Римски	Служко:
14 Пон.	1 Покров. Богогород.	Каликст	Виходзи: Заходзи:
15 Вов.	2 Сщм. Киприян	Терезия д.	20. 6 г. 22 м. 5 г. 7 м.
16 Стр.	3 Сщм. Дионизий Ар.	Гедвига	27. 6 „ 32 „ 4 „ 56 „
17 Штв.	4 Сщм. Еротей	Маргарита	1. 6 „ 40 „ 4 „ 47 „
18 Пят.	5 Мц. Харитина	Ев. Лука	10. 6 „ 52 „ 4 „ 35 „
19 Соб.	6 Ап. Тома	Петро ал.	
Инди. 17, по С. сн. 3, Ц. 1, №. 8, Ев. в. К. Міл. ас. т. 1823; сн. Март. в. 62.			
20 Ввдо.	7 Мм. Сергий и В.	H. 22. по Р.	1. хвиля; 2 и 3. хмарно; 4.—6.
21 Пон.	8 Пр. Пелагия	Урсула	хвиля; 7. диждж; 8.—10. хвиля;
22 Вов.	9 Ап. Яков	Кордула	11.—17. хвиля а потім диждж;
23 Стр.	10 М. Евлампий	Ігнатій	18.—22. през дзень красно, а в
24 Штв.	11 Ап. Филип	Арх. Рафаїл	ночи жимно; 23. и 24. хмарно;
25 Пят.	12 Мм. Пров. и Тар.	Хрисант	25. и 26. хвіля; 27.—31. хвиля,
26 Соб.	13 Мм. Карпо и П.	Димітрий	
Инди. 18, по С. сн. 3, Ц. 1, №. 1, Ев. в. Г. Міл. ас. т. 1884; сн. Чуд. в. 17.			
27 Нед.	14 Презд. И. Христа	H. 23. по Р.	Работы у газдовству: Хто ище
28 Пон.	15 Лукиян	Ап. Симон	непошал ешеньски шаца, треба
29 Вов.	16 М. Лонгин	Нарцис	ще понагляц пошац, кед уж
30 Стр.	17 Прор. Осій	Алфонсо	шицко пошате, кед не одвише
31 Штв.	18 Ев. Лука	Вук б.	сухо, може ще орац за кукури-
1 Пят.	19 Прор. Йоил	Шишти	цу глібоко, а так исто и за ко-
2 Соб.	20 Вм. Артемий	Задуш. дзень	нови глібоко орац и ище тей
Инди. 19, по С. сн. 3, Ц. 2, №. 8, Ев. в. К. Міл. ас. т. 1841; сн. Чуд. в. 26.			
3 Нед.	21 Пр. Иларион	H. 24. по Р.	ешені погноциц и гной плітко
4 Пон.	22 С. Аверкий	Карло Б.	приорац, гноиц под кукурицу и
5 Вов.	23 Ап. Яков	Мирко пр.	орац. Загадка: Скору зос дре-
6 Стр.	24 М. Арета	Леонард	вох котори е полукана и oddze-
7 Штв.	25 М. Маркиян	Енгелберт	люше треба ю одстраниц, до-
8 Пят.	26 Вм. Дмитрий	Богдан п.	лінки под древка копац там дзе
9 Соб.	27 М. Нестор	Теодор	ше маю древка садзиц, и то вер-
Инди. 20, по С. сн. 3, Ц. 3, №. 9, Ев. в. Г. Міл. ас. т. 2040; сн. Чуд. в. 30.			
10 Нед.	28 М. Терент и Н.	H. 25. по Р.	хню гліну на еден бок, а спод- ниу на други бок, та кед ще сад-
11 Пон.	29 Мц. Анастасия	Мартин б.	зи древка, кладзе ще верхню
12 Вов.	30 М. Зіновій	Еміліян	на сподок, а сподню гліну на
13 Стр.	31 Ап. Стахій	Станіслав	верх, накеди лісце спадло долу
зос древох, теди може садзиц			
древка (овоцово) и древа обіліц, <td data-kind="ghost"></td> <td data-kind="ghost"></td> <td data-kind="ghost"></td>			
од жеми аж покля груби конари,			
и не зос давно загашним вап-			
ном, бо то слабе, и не шкодай-			
ве за хробачки цо ще позани-			
хали до овоцовых древох.			
Княжка дава злату раду, кед знаш з ню бешедовац.			

Дзень	Дневнік		Прияток Днів. п.	Видаток Днів. п.
	Дн.	п.		

НОВЕМБЕР

(ПАДОЛИСТ)

30 дні

XI.

Мешацово мени:

- ⊕ Полня 17. на 1 г. 14 м.
- ⊖ Ост. штв. 28. на 5 г. 4 м.
- ⊕ Нови меш. 1. на 5 г. 48 м.
- ⊕ Перша штв. 9. ва 10 г. 42 м.

По новим	Грекат. руски	Русски
14 Штв.	1 Врч. Косма и Дам.	Сцм. Йосаф.
15 Пят.	2 М. Акиндін	Леопольд
16 Соб.	3 М. Акепсим	Едмунд

Неда. 21. по С. св. Л. Гл. 4. № 1. 44. Письм. з
203. св. Іук. з 35.

17 Неда.	4 Пр. Йоанікій	H. 26. по Р. ⊕
18 Пон.	5 М. Галактіон	Роман
19 Вов.	6 С. Павел	Єлизавета
20 Стр.	7 М. Ерон	Феликс
21 Ніт.	8 Соб. Арх. Мик	Вов. Богород.
22 Пят.	9 М. Онисифор	Цецилія
23 Соб.	10 Ап. Ераст	Климент

Неда. 22. по С. св. Л. Гл. 5. № 1. 45. Письм. з
215. св. Іук. з 87.

24 Ніт.	11 М. Міна, Вікт.	H. 27. по Р.
25 Пон.	12 Сцм. Йософат	Катарина
26 Вов.	13 С. Йоан Злат.	Конрад
27 Стр.	14 Ап. Філип	Валеріян
28 Штв.	15 М. Гурій (Поч пост.)	Состен
29 Пят.	16 Ев. Мафтеї	Сатурнін
30 Соб.	17 С. Григорій	Ап. Андрей

Неда. 23. по С. св. Л. Гл. 6. № 1. 46. Письм. з
220. св. Іук. з 94.

1 Неда.	18 М. Платон и Ром.	H. 1. Адв. ⊕
2 Пон.	19 Пр. Авдій	Вавіана
3 Вов.	20 Пр. Григорій дек.	Франц кс.
4 Стр.	21 Воец, Євгоп	Варвара
5 Штв.	22 Ап. Філип, и Кек.	Сава
6 Пят.	23 С. Амфілох	Николай
7 Соб.	24 Вмц. Катарина	Амвросій

Неда. 24. по С. св. Л. Гл. 7. № 1. 47. Письм. з
221. св. Іук. з 95.

8 Неда.	25 Сцм. Климент	Пр. Ілл. Б.
9 Пон.	26 Пр. Алипій	Леокад
10 Вов.	27 Вм. Яков	Юдита
11 Стр.	27 Пр. Стефан	Дамас п.
12 Штв.	29 Мч. Парам. и Філ.	Максенцій
13 Пят.	30 Ап. Андрей	Луция д.

—

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

ДЕЦЕМБЕР

(ГРУДЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

XII.

Мешацово мені:

- ⊕ Поля 16. на 12 г. 38 м.
- ⊖ Ост. штв. 23. на 3 г. 27 м.
- ⊕ Нові меш. 31. на 12 г. 42 м.

По новим	Грекат. руски		Література
14 Соб.	1 Прор. Наум	Спирідіон	
			Недз. 25. по С. св. Д. Га. в. Ев. в. 4. Мфт. ап. 224. св. Ілл. в. 55.
15 Недз.	2 Прор. Авакум	Н. з. Адв.	
16 Пон.	3 Прор. Софоній	Аделгайда	⊕
17 Вов.	4 Вмц. Варвара	Лазар	
18 Стр.	5 Пр. Сава	Грациан	
19 Штв.	6 Св. О. Никодай	Владимир	
20 Пят.	7 С. Амвросій	Амон	
21 Соб.	8 Пр. Патапій	Ап. Тома	
			Недз. 26. по С. св. Д. Га. в. Ев. в. 4. Мфт. ап. 229. св. Ілл. в. 66. в. 5

22 Недз.	9 Прек. Зач. Богор.	Н. 4. Адв.
23 Пон.	10 М. Міна, Ер.	Вікторія
24 Вов.	11 Пр. Данил. Ст.	⊖ Адам и Ева
25 Стр.	12 Пр. Спирідіон	Рожд. Христ.
26 Штв.	13 Мч. Евстрат., Ор.	Св. Стефан
27 Пят.	14 Мч. Тирс., Левк.	Ев. Іван
28 Соб.	15 Сцм. Елевтерій	Младенці

Недз. Праотец. Га. 2. Ев. в. 5. Лит. ап. 257. св. Ілл. в. 76.

29 Недз.	16 Прор. Агей	Тома еп.
30 Пон.	17 Прор. Даниил	Давид кр.
31 Вов.	18 М. Севастіан	Сільвестр. п.
1 Стр.	19 М. Боніфатій	⊕ Нови р. Обр.
2 Штв.	20 Сцм. Ігнат б.	Мено Ісус.
3 Пят.	21 Мц. Юліана	Геновева
4 Соб.	22 Вм. Атанасія	Tit б.

Недз. св. Оген. Га. 3. Ев. в. 6. Мфт. ап. 328. св. Мафту. з. 4.

5 Недз.	23 Мм. 10 у Криту	Телесфор
6 Пон.	24 Навечер. Рожд. Хр.	Трокталь
7 Вов.	25 Рождество Христ.	Луциан
8 Стр.	26 Собор. Пр. Богор.	Северин
9 Штв.	27 Св. Перв. Стефан	Марцелин
10 Пят.	28 Мм. 20 тисяч	Павло п.
11 Соб.	29 Младенці	Гигін

Недз. 29. по С. св. Д. и по Рожд. Хр. Га. 4. Ев. в. 7. Лит. ап. з. 257. и 206. св. Ілл. в. 85. и Мафту. з. 4.

12 Недз.	30 Мц. Анисія	Ернест
13 Пон.	31 Пр. Меланія	Богомир

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
15. 7 г. 34 м.	4 г. 16 м.
22. 7 „ 39 „	4 „ 19 „
29. 7 „ 41 „	4 „ 23 „

Сторочне нагадоване
о хвилі:

1.—5. хвиля; 6. шніг; 7.—17. велиki мрази; 18. хмарно; 19. и 20. тепло; 21. хмарно; 22. и 23. шніг; 24.—29. мраз и шніг; 30. и 31. тепліше.

Роботи у газдовстві: Цо не побоене у пренилам мешацу треба поробиць, гной вожыць на далекі поля на громаду и зос сламу закриць да ше не вимражує, кед хвиль допуши порихтац санкі. **Зарадка:** Погноюць градки зос узретим гноем и прекопо-вац под ярне шаце желеняви, єшеньську желеняву на градкох закрыць зос сламу або кукуричанку (роспресцерац), овоци тутхорим можу заяци дойць треба зос конопами (посконами) обвязац.

Газда Янко.

Напой (алкогол) веџей приноши зла, як оберації хороти и воїна.

Дзень	ДНЕВНИК		Прияток	Видаток
	Дн.	п.		

РОК 1929.

е прости рок и ма 365 днї 5 годзини 48 минути и 46.43 секунди лябо 365.242204 днї. — Прости роки су (фебруар 28 днї): 1929, 1930. — Преступни роки (фебруар 29 днї) су: 1932, 1936, 1940. — 31 дньово мешаці: януар, март, май, юли, август, октобер, децембер. — 30 дньово мешаці: април, юни, септембер, новембер. 28—29 дньови мешаці в фебруар.

ШТИРИ ЧАСЦИ У РОКУ.

Початок яри: 21. марта на 3 годз. 35 мин. рано. Теди дзень и ноц еднаки.

Лето почина: 21. юна на 11 годз. 1 мин в ноци. Теди дзень найдлугши а ноц найкратша.

Початок ешені: 23. септембра на 1 годз. 53 мин. по пол. Теди дзень и ноц ровни.

Жима почина: 22. децембра на 8 годз. 53 мин. пред пол. Теди дзень найкратши а ноц найдлугша.

ЗАЦЕМНУЦЕ СЛУНКА И МЕШАЦА.

У 1929. р. буде 2 слунково зацемнуца. — Подполне зацемнуце слунка будзе 9. мая, а частне 1. новембра. У нас ані ёдно не будзе видно.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранич., або пасх. буква є **Ф**.

Вруци літо або недз. буква є **Д З**.

Фашенги длуги 8 тижні и 1 дзень.

Триод (недз. митар.) почина 11. фебруара (24. фебр.).

Недзеля мясопустна 2^е. фебр. (10. мар.).

40 Мученики 9. марта (22. мар.).

Поклони 4. априла (17. апр.).

Благовищене 25. марта (7. апр.) недзеля 3. поста.

Велька Ноц 22. апр. (5. мая).

Вознесение Хр. 31. мая. (13. юна).

Русадля 10. юна (23. юна).

Петров пост 1 тидзень 5 днї.

Велька ноц латинска 5 тижні пред нашу.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. *Вілля* Богоявл. и Рожд. Ис. Хр.

2. *Велька пост* од пондзелку недзелі сиропустней (4. марта) до Велькай Ноци.

3. *Петров пост* од пондзелку по недзелі Всіх Святих (18. юни) до Петра и Павла.

4. *Матки Божей пост* од 1. августа до Успения Б.

5. *Усікновение ч. глави св. Йоана Крест.* 29. августа.

6. *Воздвижение ч. Креста* 14. септембра.

7. *Крачунски пост* (Филиповка) од 15. новембра до Р. И. Хр.

8. Каждей среди и пятку през рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчела давни пости и то:

I. У Вельким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту должност отримац пост во пондзелки, среди и пятки на котри днї допущено по било, а на други днї (вовторок, штварток, суботу и недзелю) шлебодно ёсц месо. Же би зме у дачим задоволели Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти днї (вовторок, штварток, суботу и недзелю) пред полудзенком и вечеру вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“) а другим, котри месо ёдза 1 Отченан и 1 Богоходице Діво вимодліц. Препоручуе ше и добри діла твориц, нащывяц хорих, даровац худобним. — Тото розришene вредзи и на таки постни днї, кед на ніх даяке заповедане швeto церковне пада.

II. Од того общого розришения виняты: 1) Цали перши тидзень и страстни (велькі) тидзень велького посту. У тих двох тижнях ніч не шлебодно ёсц месо. По било допущено лем вовторок, штварток и суботу, а пондзелок, среду и пяток през по било.

ПОСЦІЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Дзеци, котри роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзе, котри слаби.
3. Тоти, котри чежко хори, лебо по хороти ту здравю ше врачаю.
4. Самодруги и мацери котри дойча.

У таких случайох не потребно одпушчene од посту модліц, бо таких св. Церква уж розришела.

ЗАГАЛЬНИЦI (СЕРТИСI).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявления.
2. Медзя недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькай Ноци до недзелі Томовей.
4. Од Русадльох до недзелі Всіх Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ.

1. Субота пред недзелю мясопустну.
2. Субота пред 2., 3. и 4. велького посту.
3. Субота пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТА.

(По новим числу.)

9. Януара, — родзени дзень Єй Величества Краліци *Marii*.

28. юна — *Видовдан*, служа ше богослуженя за погинулих борцох за виру и отечество.

6. септембра — родзени дзень Його Краль. Височества, престолонаслідника *Petra*.

1. децембра — спомен виглашения единення Сербох, Хорватох и Словенцох до единственей держави *Кральовини Сербох, Хорватох и Словенцох*.

17. децембра — родзени дзень Його Величества Краля Александра I.

НАШ ВЛАДІЮЩИ КРАЛЬСКИ ДОМ.

Його Величество краль **Александар I**, родзени 17. дециембра 1888. р. на Цетиню. На трон ступел 17. авг. 1921.
Ей Величество краљца **Мария**, родзена у Готи (Саска) 8 януара 1899. р.; винчана у Београду 8. јуна 1922. р.

Іх Величества перши син:

Його краљске Височество **Петро**, нашлідник престола, родзени у Београду 6. септембра 1923. року.

Іх Величества други син:

Його краљске Височество **Томислав**, родзени у Београду 19. дециембра 1927. року.

Брат и шестра Його Величества:

Його краљске Височество **Дъорде**, родз. 27. авг. 1887. р. на Цетиню.
Ей краљске Височество књигиня **Елена**, вд. Јоана Константиновича.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКЕЙ ЦЕРКВІ.

Його Святійшество **Папа Пий XI**, патриарх запада, римски епископ, нашлідник св. апостола Петра 265-и. Родзел ше 31. марта 1857. р., т. е. ма 70 роки. На папски трон вибрани 12. фебр. 1922. р.

Грк. кат. епархия крижевска.

Епископ: преосвящени **Др. Дионизий Няради**, родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвецени за священіка 1. I. 1899. р. За владику пошвецени, бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р.

Грк. кат. епархії у Америці.

1. Епархия Пітсбуржка (за грекокатолікох з Подкарпатох и Югославії) владика: преосвящ. **Василій Такач**, бива у Гомстеду.
2. Епархия Філаделфійска, владика: преосвящ. **Константин Богачевськи**, бива у Філаделфії.
3. Епархия Канадска, владика: преосвящ. **Нікита Будка**, бива у Вінніпегу.
4. Епархия у Южній Америці у Бразилиї, владики нет.

Грк. кат. епархії у Галиції (Польськай).

1. Архиєпископія львовска, митрополит: ексцеленц. **Андрей А. граф Шептицький**, родз. 29. VIII. 1865. р. Митрополитом іменовані 17. I. 1901. р.
2. Епархия перемисльська, владика: преосвящ. **Йосафат Коциловский**, імен. 1919. р. Заміїк: **Др. Григорій Лакота**.
3. Епархия Станиславовска, епископ: преосвящ. **Григорій Хомішин**, імен. 1900. р.
4. Епископ у Луцку; непополните.

Грк. кат. епархії у Подкарпатській Русі.

1. Епархия Мукачевска, епископ: преосвящ. **Петро Гебей**, імен. 1924., бива у Ужгороду.
2. Епархия Пряшевска, епископ: преосвящ. **Петро Гайдич**. Пошвецени за епископа у Риму 25. III. 1927. р.

ЦЕРКОВНЕ ЧТЕНИЕ.

50-РОЧНІЦА ПЕРШЕЙ СЛУЖБИ БОЖЕЙ ВСЕЛЕНЬСКОГО АРХІЕРЕЯ ПІЯ XI.

Дня 21. дециембра 1878. року ступел першираз пред олтар у єдній римській церкви новопошвецени священік, Ахил Рати, да принеше свою першу безкровну жертву Нового Завита.

Року 1921. постал вон кардиналом, а 1922. року 12. фебруара бул вибрани за Вселенського Архиєрея и ступел на престол св. апостола Петра, як його законити нашліднік.

При концу 1929. року преслави наш нєшкайши славно-владаючи Папа Пий XI. пейдзешатрочни ювілей священічного пошвеценя. — Кед глава фамелії слави даяки свой ювілей, теди ше тей слави придружує цала фамелія. Так исто ше и духовна фамелія, зос котру управя нєшкайши Папа Пий XI, придружи тей слави и вєдно зос своїм верховним Пастиром преслави тот ридки ювілей, подзекує Богу за ласки, котри од вього отримала и модліц ше будзе за нови ласки для верховного Пастира Христовей Церкви.

Живот Папи Пія XI.

Папа Пий XI. родзел ше 1857. р. 31. мая у mestу Desio при Мілану у горній Італії од побожних родичах гражданского стану по мену Рати. На кресценю дали му meno Ахил. Богословски науки окончел у Риме и посцигнул тройни докторат. Як млади священик бул іменовані за бібліотекара у славній бібліотеки св. Амброзія у Мілану. Як бібліотекар працювал вельо на науковим полю и писал учени розправи. Папа Венедикт XV. намесцел го у ватиканской бібліотеки и ту вон ище баржею подзвигнул и розширил свою наукову роботу.

Бистре око папи Венедикта XV. обачело у тим священіку велики способносци: святи живот, велику ученосц,

бистри ум, практични дух, цо ше зна винайсц и у найчежших обставинах, а гу тому моцну волю, котра не уступа пред ніяку чежкосцу и послал го р. 1918. як апостолскога визитатора до Польскей, а уж другого року именовал го свойм стаємним посланником (нунцийом) у Варшави. А кед 1921. р, умар у Милану славни архиепископ *Ферари*, постал Ахил Рати його нашлідником и ведно бул поставени за кардинала. — Барз кратке време пребул вон у Милану; але и за тот кратки час зробел вон у Милану вельки ствари: отворел християнски университет (найвекшу школу) и почал на шицких странах розвивац вельку роботу у духу так званей „католицкай акції“, котру вон нешкада енергично заводзи по цалим швеце. — Але Боже провидіне одредзело йому ище векшу задачу, бо такой другого року умар папа Венедикт XV. Кардинал Ахил Рати постал його нашлідником як папа *Пий XI*. Ступаюци на престол апостола Петра вжал себе за задачу, да предлужує обнову швета у Христу, котри започали уж його предшественіки и вжал себе за гасло: „Мир Христов у кральовству Христовим“. Виполнююци тuto гасло роби вон неутрудзено на шицких странах швета: медзи християнами и медзи паганамі при помоци мисійох.

А тераз попатриме:

Цо Папа Рымски у Христовей Церкви?

Кед Божествени Спаситель обявел своім апостолом, же отходзи гу своіому Отцові на небо, були вони баржалостни. Да їх поцеши обещал ім „же іх не охаби як широти, але ім пошлє Духа утішителя, и сам остане з німа до конца швета“.

Тото своё обещане почал наш Спаситель спольньо-вац на Тайней Вечери, кед установел пресвяту Евхаристию, и кед дал и апостолом тоту власц и право, да и вони можу претворйовац (у Служби Божей) хлеб и вино на його пресвяте Тіло и Крев.

И у Пресвятей Евхаристии присутни є Господь наш Иисус Христос на наших олтарох як живи и прави Бог и Чловек.

Але дзе нам нешкада господь Иисус Христос котри ходзел по валалах и варошох Галилеї и Юдеї и котри там научовал вични правди?

Дзе нешкада Твоя непогришима бешеда, Господи Иисусе Христе, котра юдина може дац людзом стаємносц у вири и очувац їх од фалшивых наук?

Папа Пий XI.

Дзе нам нешкада тата верховна власц, за котру гутори апостол Павел, „же би ми без ней були як заблукані овцы без пастира?“ —

Господь Иисус Христос не гутори и не управля зосных олтарох.

На тоты и сличны вопросы дава нам ясни ответ наша свята вира основана на святым Писанию и устменим Преданию.

Зос св. Писания знаме, же Иисус Христос скрил свою особну присутносц у Церкви за тайну двух зависох: за завису хлеба и вина у Пресв. Евхаристиі, и за завису особи апостола Петра и його нашлідникох.

Два зависи.

Пресвята Евхаристия и Папство то два зависи, цо їх виткала безконечна любов и всемогучносц Божа, да закриє особну присутносц Иисуса Христа у Його Церкви аж до конца швета.

Кажды Папа як чловек може мац свойо людски слабосци, и хиби погубеней людской природи. И вон муши ставаюци рано гуториц: „Боже милостив будз ми гришному“. Вон муши споведац свойо грихи пред священіком, як и кажды чловек. Але як Папа, кед дава свой глас Богу, да ше Бог зос нім послужи за поучоване людзох на тим швеце, теды Папа непогришиими, теды вон не може учыц неправду, лебо криву науку.

Як Папа вон святы, вон вшадзи шири святосц и не може ю предац.

Як чловек вон слаби, на зло склони, дзе його цага од природи погубена воля.

Як чловек вон може попущиц, може ше бац; як Папа нігда. Як чловека можу го руциц до цемніцы, можу му одрубац главу; як Папа, вон не умера.

У тим ест тата „тайна вири“, котру установела вична премудросц — Син Божи — и скрила ю под завису Пресв. Евхаристиі и под завису Папства.

И наисце! Цо видзи чловек, котри німа вири, у Пресвятай Евхаристии? Хлеб и віч вецей. А кед чловек патри зос отворенима очми, теды видзи чудесни учинки того хлеба. Людзе каждого вику, каждого стану, котри примию тот хлеб, находза у нім прошвицене, потіху, моц, одважносц, пошвецене... Други заш зачудую швет зос вельку свою пожертвованосцу, зос моцу своєй души и кажды свою чесноту приписую Пресв. Евхаристии под видом хліба и вина.

А яки ше погляд отвера пред тоту душу, котра вери цо ест Пресвята Евхаристия? Така душа зна, же за завису хлеба присутни зос любови скрити Иисус Христос, син Бога живого, гу котруму приходза шицки души. И ту

вони находза балзам за шицки рани свойого шерца. Зос кивота вибиваю жридла надприродного живота.

Слично ест и при святым Петру и його нашлідникох у Риме. Хто нема вири, тот не видзи у ніх ніч иньше, лем обычных владарох того швета. Але ані еден безбожнік не може похопиц и потолковац, як то, же мож зруциц краљох и царох того швета, а тот владар так силни, же му ніхто ніч не може. Цали швет уж по вецей раз пременел свойо думане, а едини Римски Папа остава стасмни ягод камень скала на немирним морю чловечества!

Але тата тайна ясна каждой души, котра вери у Божжу непогришиму бешеду. Пред таку ше душу отвера и тата зависа, ягод до ше отворела и пред Пресвяту Евхаристию. Така душа патри у св. Петру и його нашлідникох верховного Пастира Христовей Церкви, котрому сам Иисус Христос придал шицку свою власц, да управя зос шицкима вирними христианами.

Папа и Церква Христова.

Було то на рики Йордану дораз по кресценю Иисуса Христа. Над його главу указал ше Дух Святы у виду білого голуба, а з неба чул ше глас: „То є син мой возлюблені, котри є по моей дзеки; його слухайце“ (Мат. 3. 17.). А же би зос небом и жем потвердзела божество Иисуса Христа, зато Йоан Креститель, син жеми, указал пальцом на Иисуса и гварел: „Ето, то Агнец Божи, котри бере на себе грихи швета“ (Йоан 1, 29).

Але Иисус Христос німал ище ученікох. И першы пришли гу ньому двоме Йоаново ученіки: Йоан и Андрей. Але ані невиносц Йоанова, ані Андрейова радосц не обрацели на себе Його уваги. Аж кед пришол и треци, пришол не своевольно, приведол го брат Андрей. То бул Симон. На ньго обрацел увагу Иисус Христос, попатрел на ньго, видзел його душу и прегварел: „Ти Симон, син Йоаннин; од тераз ше будзеш волац Кифа, то значи: Петро. (Йоан 1, 42).

Цо значи тот перши, окремни погляд Иисуса Христа? Цо знача тати слова? — Иисус Христос патрел пред собу на Симона, а у ньому видзел Петра. Не видзел Вон у Симону лем обычного рибара з Галилеї. Його погляд патрел далей. У тим часу видзел Вон у Симонови „скалу“,

на котрой Вон збудує свою Церкву: видзел шицких його нашліднікох до конца швета.

Слово „Петро“ значи „скала“, значи: непорушими, стасмни; значи тато, цо ма остац так длugo, як длugo будзе Церква Христова, т. е. до конца швета.

Велью дні прешло од того часу, як Ісус Христос гуторел Симонови: „Од тераз ше будзеш волац Петро“, — уж други рок явного научованя Христа Господа бул при концу. Утрудзени и вимучени Господь наш Ісус Христос и його апостоли потребовали мир и отпочивок. Пошли зато до пустині Цезарейскай. Там бешедовали о шицким, цо ше у заднім часу стало и о тим, цо людзе гуторя о Ісусу Христу, бо ёдни гуторели, же то Ілия, други, же Еремія, лебо ёден од вельких пророках. Нараз запітала Ісус Христос апостолох: „А цо ви думаце, хто я?“ И такой ше дзвигнул Петро и віповед: „Ты Христос Син Бога живого“. У тим часу таки отвіт чул ше по перши раз. Петро и його нашлідніки глаша тот отвіт непрестано шицким народом вше и вшадзи, и буду го глашиц до конца швета.

Отвіт Ісуса Христа и други важни погляд на Петра.

Ісус Христос попатрел такой други раз уважно на Петра и такой му отвітовал: „Блажени ти, Симоне, сину Йонин, бо ані цело ані крев тебе то не поведли, але Отец мой, цо на небе. А я тебе гварим: Ты Петро, а на тим каменю я збудуем церкву мою и дзвери пекла ю не надвладаю“. (Мат. 16, 17, 18.).

Зос тим Спаситель повед Симону то: Не лем же сом це назвал „Петро“, але сом и зробел од тебе Петра, то ест „камен — скалу“, на котрой збудуем свою церкву.

Же би ище баржей означел, же Петро ё темель Його Церкви, предлужел Христос далей: „И тебе дам ключи царства небеснаго“. Петро достава ключи царства небеснаго, то значи: же ніхто не може войсц до того царства, лем по Петру и ніхто не може мац у нім ніякей власці, кед му Петро не да.

Тото віповед Ісус Христос ище яснейше, кед додал: „И цо звязаш на жеми, будзе звязане и на небе, а цо розвяжеш на жеми, будзе розвязане и на небе“ (Мат.16. 19.)

Петра зробел Ісус Христос *живым темелем* свой Церкви и зос тим придал вон Петрови подполну власц у

у своеї Церкви. Придал му подполну управу над цалым добром, яке своеї Церкви охабел.

Петро и його нашлідніки буду велью страдац прето, же су темельні Церкви Христовей.

Чи мож лем подумац, же тата цинь, цо ше вола чловек, трима Церкву Христову? Чи дух нечисти, котры ше усудзел спокушовац самого Ісуса Христа, не руци ше

Обновене мисійох — Дюрдьов.

зос цалу свою силу и на святого Петра и на його нашліднікох да іх надвлада и так подкопе темель Христовей Церкви? Отворме святе Писание и церковну Историю и читайме, цо нам вони о тим гуторя.

Лем цо Ісус Христос дал Петрови перше место медзі апостолами, кед го поставел за темель своей Церкви и придал му ключи царства небеснаго, такой попатрел *трэци раз* на Петра поглядом полним милосердия и прегва-рел: „Симоне, Симоне! Ето, сотона гледа да вас роштуе, ягод цо ше роштуе жито“.

Два раз вігваря Спаситель Петрово мено, же би го приправел, и же би му обавел чежку будучносц, котра

чека його и других апостолох. „Симоне, Симоне, сотона гледа, да вас роштує, ягод цо ше роштує жито“. Алё яше модлел за тебе!“ Шицки буду роштовани, алё Христос ше модлі лем за єдного. „Модлел сом ше за Тебе, Петре!“ А цо Христос за нього модлел? Чи може буць модлел, да Петро и його нашлідніки не буду роштовани? Не! Чи ше модлел, да вони у дачим не схибя? Анї то не! „Модлел сом ше, да не престане вира твоя“ (Лука, 22, 32). То ето модлел Ісус Христос за Петра и його нашліднікох, и да не престане іх вира“.

Шицко у Петрових нашлідниках може ослабнуць, може ослабнуць и чеснота, бо то іх особиста ствар. А єдно не може ослабнуць, а то ест вира!

Нашлідніки апостола Петра маю должносты, да од поколеня до поколеня розноша світло правдивей вири, и ніяка цма того швета не закріє и ніяки вітор не загаши.

То ето модлел тот, котри гварел: „знал сом, Отче, же віше мne вислухаш!“ (Йоан II, 4. 2.).

А чом ше Господь Ісус Христос модлел, да вира Петрова не престане?

Ісус Христос зато ше модлел, да вира Петрова будзе тварда, же би Петро могол „утвердзовац своіх братох“. „И ти, кед ше обрациш, утвердзуй братох твоіх“ (Лука 22, 32.). Ягод да Спаситель сцел повесці: „Дух нечисти будзе напастовац твоіх братох“... „Владикох будзе напастовац у іх владическай роботі, священікох будзе напастовац, преганяц и пакосці їм робиц у іх парохійох... У дапоєдних державох будзе Церква Христова як у огню. Алё твоя должносты ест, да през свойо нашлідники шицких у вири утвердзуеш“. Зос тим обедуе Ісус Христос, же Вон сам будзе крипец и потримовац виру Петрову у його нашліднікох, а преко ніх шицких других апостолских нашліднікох.

Кирава династия.

„Сотона гледал, да вас роштує, ягод цо ше роштує жито“. (Лука 22, 31.)

Кед препатриме шицких нашлідниках апостола Петра праз 20 вики, увидзвиме, же шицких іх сотона преганял.

Од св. Петра до папи Мелхияда, котри жил на початку IV. вику у време цара Константина, пременели ше

на Петровей Століци 32 архиерес. И шицки були мученики крем двох. Алё и тоти двоме були пре святу виру преганяни. Чи єст ище дагдзе на швету така династия, котра би ше започала зос 30 осудзених на шмерц? „Симоне, Симоне, сотона гледал, да вас роштує, ягод цо ше роштує жито“...

Цар Константин Вельки дал християном шлебоду. Од Константина В. до початку IX. вику пременели ше на престолу святого Петра 62 архиерес.

А чи було мирно у тих часох? О не! Шмати скоро каждого Римского архиерея були попирскани зос креву.

Од початку IX. вику до владання Людовика XIV. короля французского, шедзело на Римским престолу 146 архиерейох.

Чи голем тоти уживали мир и шлебоду? Не, Голгофта ше предлужковаля.

Слично було у XVIII. и у XIX. вику. Сами зме шведкове, як нешка. Пре койяки видумани причини и на вшэллякі способы слугове сотони роштую и нешка пастирох Христовей Церкви, алё и гу нам приходза, и у наших шерцох жию тоти вельки слова: „Петре, я модлел за тебе, же би вира твоя не ослабла“.

Будне око Вселенського Архиерея у Риму зос єднаку любовию меркує над цалим шветом и утвердзує шицких у правдивей и чистей вири Ісуса Христа. Вон шмелю повторює кождому слова Христа Господа: „Блажени будзеце теди, кед вас буду преклінац и преганяц и гуториц на вас шицко зло пре мne. Радуйце ше теди и вешельце ше, бо плаца ваша велька на небе“.

Штварти важни погляд Ісуса Христа на Петра и його нашліднікох.

Було то по воскресению Ісуса Христа, кед ше Ісус трэци раз явел свойм ученіком на озеру Генезаретскім. Спаситель теди запітал Петра: „Симоне Йонин, чи ти ме любиш баржей як тоти?“ (Йоан 21, 15.). Зос тима словами ягод да сцел Ісус Христос повесці: „Петре, да знаш, яки муки и яка трапеза чека на тебе! Зато ме ти люб баржей, як шицки други апостоли, же би ши могол поднесьц свой криж!

Недлugo по тим попатрел заш Ісус Христос зос полну любову на Петра и так гу ньому прегварел: „Симоне Йонин, чи ти ме любиш?“ Зос тим другим вопросом як

да Христос Господь сцел повесц: „Петре, яку терху, яку отвичетельносц береш на себе! Зато ти ме мушкиш любиц, же би ши не паднул под тоту терху!“

И ище раз попатрел божествени Спаситель на Петра и по трецираз го запитал сердечним гласом: „Симоне Йонин, чи ме ти любиш?“ Зос тима словами як да божествени Спаситель сцел повесц: „Петре! Понеже ти будзеш у моей Церкви воздзвигнути над шицкима, прето ти ме мушкиш баржай любиц, як цо ме любя други члени у моей Церкви“.

То близовно, же шицки апостоли любели Иисуса Христа. Вони и умарли за Нъго. Але любов Петра мушела буц векша од любови других апостолох. Прето Петро и одповед: „Господи, Ти шицко знаш, Ти знаш, же я Тебе любім“ (Йоан 21. 17.). Спаситель приял вияву тей любови и придал апостолу Петру и його нашлідніком, „да пашу овци и бараньчата Христово“. То значи: *Пешро и його нашлідніки маю як верховни пастире Церкви Христовей старац ше за шицких настоятельох и за шицких вирных у Церкви Христовей.* — И вони то робели од першого часа, а робя то и до нешка. Року 1622. основав папа Григорий XV. „Збор за ширене св. вири медзи поганама“. Його нашліднік Урбан VIII. утемелел семинар, у котрим ше ховаю млади мисионаре за шицки краі того швета. Тоти мисионаре бешедую кажды інъшим языком, але веря у единага Бога и ўдним кресценем су кресцени. Хто наисце люби Господа Иисуса Христа, тот жада, да ше цали швет наполні зос славу Христа Цара, да ше Його свята воля и Його святы закон отримує по цалим швеце. А то бул главни циль Архиерейох Римских през цали 20 столітія.

„Симоне Йонин, чи ме ти любиш баржай як тоти?“

— „Гей, Господи! Ти шицко знаш, Ти знаш, же я тебе любім.“ (Йоан 21. 17.).

Крашне пише о тим славни француз Боссует:

„Кед би я дакеди забул на тебе, свята Церква Христова, най тэди забудзем и на самого себе!“

А вельки француски владика Фенелон так гутори:

„Любов шицких католікох, даровала папи Рим.

„Любов шицких католікох украшела тот Рим зос найсвятійшина и найдрагшина украсами, цо їх ест на швеце. Скоро шицки апостоли спочиваю у Риме. Окрем апостолох спочиваю у Риме найвекши святы Отцы восточней и запад-

ней Церкви. Ту спочиваю св. Игнатий, св. Леон, св. Юстин, св. Григорий Назиянски, св. Йоан Златоусты, св. Григорий Двоеслов. Велью святых дівицох: Домицила, Пракседа, Цецилия, Пуденцияна и т. д., и т. д. Святы жени: св. Елена, Моника, Франциска и т. д.

Не будзем окреме споминац, же ше у Риме находзи найвекша часц св. Креста, часци вифлеемских яшелькох, часци стола од Тайной Вечери, гарадичи, по котрих ишол

Обновене мисійох — Дюрдьов.

Иисус Христос бичовани и церньовим венцом овинчани у Пилатовей палати и т. д.

Рим ма телью од святых мошох, келью не маю шицки вароши цалого швета ведно. Провидніе Боже так одредзело.

Цо ми нешка служни Рымскому Папи?

Нешка Рим не припада Папи. Нешка Папа у Риме як зарабровани, бо людзе того швета вжалі йому світску шлебоду. Але вон и на далей управя зос Христову церкву. Його глас слуха веций як 300 милиони вирных. И кед того року папа Пий XI. слави пейдзешатрочніцу своїй першай

Служби, зос ім буду тог ювілей славиц шицки католіки по цалим швеце од сивера до юга, од востока до запада. — И щешліви тоти народи, щешліви шицки, котри слухаю глас верховного пастира Христовей Церкви. Вони буду роснуц, вони буду напредовац и нет тей сили, котра би іх могла унічтожиц.

Най цали Руски народ котри ше нєшка находзі у Церкви Христовей, остане вше вирни святому Петру и його нашлідніком!

Най Господь ускори тот час, кед ше шицок Руски народ заш найдзе у правей церкви Христовей, як то було за часох св. Владимира, Данила и других Руских князох!

Зос 300 мільйонами и ми мали зос щирого шерца на дзень ювілея архиєрея Римскаго модліме:

Бесленійскомъ Іархієрю Шю Папѣ Рымскомъ, подаждя, Господи, міръ, здрáвіе на мнóгамъ й благај лѣта!

Почитане Пресвяты Евхаристии.

О. М. Ч.

Чесним читателью познате о празднованю Пресв. Евхаристии. Вельо од ч. читателью было на Евх. Конгресу у Загребу 1923. р., други були на Евх. Конгресу у Осеку 1924. р. Вельо їх ест, цо знаю о почитаню Пресв. Евхаристии зос побожних кніжкох, як нашо браца у Галичинї торжествено праздную Пресв. Евхаристию.

Церков католіцка високо почитуе Пресв. Евхаристию и каждого року торжествено праздную Пресв. Евхаристию, а ту тому отримуе величави — торжествени конгреси во чесц Пресв. Евхаристии, як цо бул 1927. р. у Чикагу (Америка), у 1928. р. у Сиднею (Австралия), на котрих конгресах мільйони християнох — католікох даю чесц и поклон Г. Исусу Христу утаеному у Пресв. Евхаристии.

Правда, св. Церков почитуе память установленя Пресв. Евхаристии ище од апостольских часох на Велики (страстни) Штварток, але зато, же на Вел. Штварток уж припадаю роздумована о мукох и шмерци Г. И. Христа и вельки богослужения, то св. Церков установела окремни праздник Пресв. Евхаристии, котри ше у нашей Церкви празднуюе на другу недзелю по Сочествию св. Духа (Русадльох). Св. Отец Урбан IV. так гвари: Для укріплена и вивішшя католіцкой віри Ми думали за достойно и праведно уредзиц, да ше во чесц того велького Таинства крем церковного праздника (на вел. штвар-

ток), каждого року окремни торжествени праздник празднуе. Теды дужні шерца, гласи и уста шпивац гімни спасительней радосци, теды дужна вира ликовац, надія ше радовац, а любов ше вешеліц.

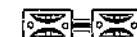
На праздник Пресв. Евхаристии по Служби Божей творя християнє обходи (процесій) зос Пресв. Евхаристию. Церква обноши Небесного Агнца явно, дава Mu ше чесц и поклон. Ми теды, кед славім и кланяме ше Господу Ісусу Христу, поврацаме назад туту чесц, котру зли людзе за време страсцох Йому вирвали. Кельо поніжэння прецерпел И. Христос пред свою шмерцу, кельо Невини Агнец вицерпел! Зато Церква обноши Спасителя утаеного у Пресв. Евхаристии у торжественей процесії, да Mu винаградзи за шицки церпеня и поніжэння у Єрусалиму. Вирни християнє почитую Г. И. Христа у Пресв. Евхаристии як свого Бога и Царя и падаючи на колена даваю Mu Божу чесц. Чытаю ше на штири страши швета св. Евангелия о Пресв. Евхаристии, да цали швет упозна, же то правдива наука Ісуса Христа и же лем по ней посцігнеме вичне спасение.

Пророк Ісаія гвари: Так гвари Господь ту уквіленому од шицких погордзеному у народу: Царове увидза, князи станю и поклоня ше.

Пресв. Евхаристия то штредок — центр духовного живота нас християнох, то слунко, цо швици и отрива шицких вирних, то найлепши душевни лік, котри препородзуе вирного християнина, то тата ліхтарня — лампа на морю, котра чува мореплавцох то ест, шицких нас од вшеліяких небезпекох. Пресв. Евхаристия є тата світла саря, котра провадзи християнина цали живот.

Празднуйме и ми честни читателе каждорочно Пресв. Евхаристию у побожним настрою шерца. Ідзме у процесії зос Ісусом Христом даюци Йому чесц и поклон, як Царю и Богу и вимодлюйме ласку (благодать) и благословене Боже за нас шицких.

Надія на Бога баржей лічі, як тисяч патики.

Ю. ПАВИЧ.

СВІТСКЕ ЧТЕНИЕ.

Русини у Новим Саду.

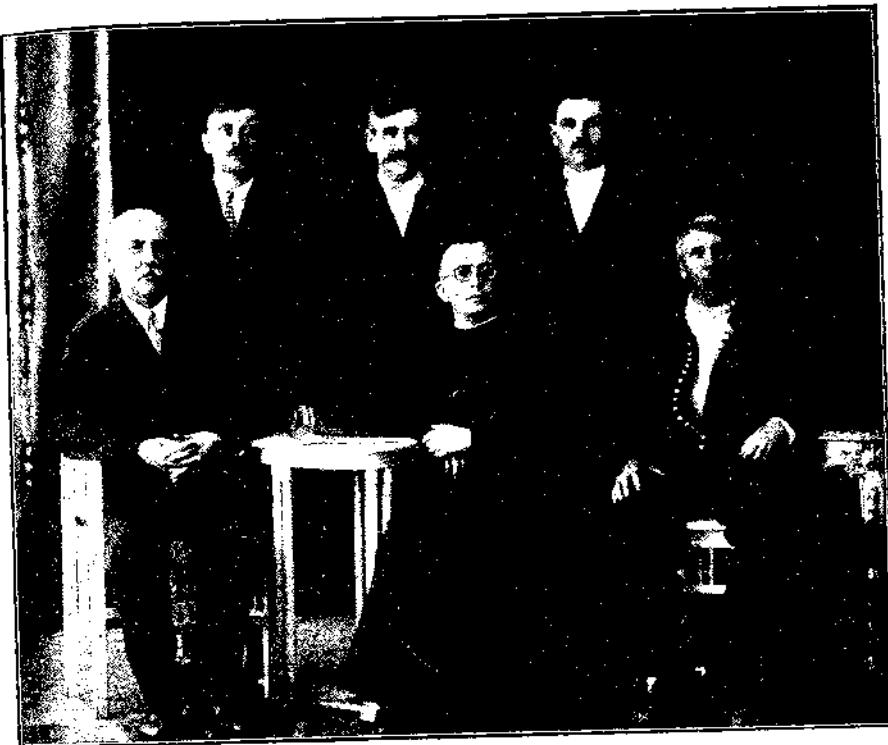
Медзі першими, котри напущели свою дідовиціну и приселіли ше до крайох нешкайшій нашій югославянскій державі були и Русини у Новим Саду. Спомедзі худобних найхудобнієши основали себе фамилійне гніздо на березі Дунаю у младим варошу, котри ше почал теди лем розвивац. Нови Сад, скорей волани Петроварадински шанац або Варадин, бул пред 150 роками, кед припада досельоване наших людзох до ньго, место зос 5000 обивательох з великою заградами, цо у главним служели на лифероване поживленя войски у военскій твердини Петроварадину на прошивній страни Дунаю. Як наднічаре и вредни рботніци нашли себе ту скорей заробок.

Уж року 1784., хоч их було лем даскельо фамелії маю свого священика Сільвестра Бубановича, (родз. 1754. р.) котри скорей бул настоятелем наукох у греко-катол. семінарії у Загребу. Вон ше шицкими силами дал на то, же би тоту малку парохию основал и утвердзел. Перша му брига була яким способом би збудовац церкву и биване за священика. Народ у тим не могол велью припомогнуц, бо го було мало а и барз худобни. Прэто Сільвестар Бубанович замодлел владу за помоц. На яр 7. марта 1785. р. питало кр. намісництво з Пешту од Новосадского варошского поглаварства, же би дало свойо мнінне о тим, на яки способ би ше могла збудовац гр.-катол. Церква и парохия. Поглаварство виявело, же воно не може на себе превжац ніяку терху, бо нема на то потребни матеріялни средства, а уж муши отримовац римокат. и православни Церкви. Зос таким одвітом Бубанович ше не задоволел и вон поновно пита помоц. Іще истого року у мешацу юну наредзуе влада поглаварству, же би у спорозуму зос парохом Бубановичом на вшеліяки способ винашло средства а ведно, же би послало точне извещене о числу парохиях и їх заниманю.

Правди подобно, же пре мале число парохиях цала тата ствар за еден час заспала и випатрало, як да нашо людзе не годни дойсц до своєй Церкви.

Року 1794. бул Сільвестар Бубанович вименовани за крижевскаго владику а на його место пришол Др. Антоний Тумара (родз.

1766.). Як двацетосем рочни млади священик, полни любови гу рускому народу пошол шлідом свого предшасника. Вон видзел, же шицка хиба лем на тим, же нет довольне число народа и прето не возможно дойсц до Церкви. За то ше вон почал трудзиц о тим, же би цо вецей Русинох прицагнуц до Нового Саду. Пощесцело ше му то 1802. року, кед ше приселели вецей фамелії, понайвецей з Коцур. За ніх парох Тумара питал 18. мая од варошского поглаварства, же би им ше додзелели потребни плащи, на котрих би могли себе збу-

Церк. Одбор Н. Сад.

довац хижі. Його молба була одобрена и руски приселенци подоставали потребни порти а плацели за еден квадратни ват 3 и пол крайцари.

Медзитим и владика Бубанович з Крижевцох поновно ургирал будоване церкви и парохії, тим баржей бо парох Тумара купел 314 [..] хв. жемі за 433 форинти, дзе ше мала будовац Церква. Варош и так требал дац потребне место за Церкву задармо Русином як своїм жителью, а понеже вон то не зробел, то ше тераз захтевало, же варош тоту куповну цену повраци. И тераз пришло до єдного-

нацагована, котре тирвало готово 15 роки и непотребно одальовало будоване Церкви и парохій. Випатра, же ше нароком сцело, да не приде до утемеленя греко-катол. парохій у Новим Саду. 1808. року приказув влада поновно варошскому поглаварству, да яви, як стой зос купеним местом за греко-катол. Церкву. Варош одвітовал, же купене место у наслідственным процесу и док ше тот процес не оконьчи, не може ше розпочац зос будованьем Церкви. Медзитим парохияне готовели матеріял и 1810. року мали уж шицку цеглу. Аж 1815. року доконьчел ше щешліво процес, по котрим купене место припадло парохії. Року 1817. купел крижевски владика ище едно место, на котрим ше маю збудовац и парохиялни здания. Кед так було шицко готове, теди 1819. р. предложел парох Тумара влади през поглаварство плаши за Церкву, парохиялне обисце и дзияковню. По одобреню започало ше дораз з будованьом.

Дня 5. септембра 1820. р. явля крижевски владика Константин Станич новосадському поглаварству, же на 11. септембра приде до Нового Саду пошвециц и положиц основни камень за Церкву, парохию и дзияковню. Пошвецене одбуло ше з великом торжеством у присутствiu численого народа и державных власцох. Од теди Русини у Новим Саду, организованi у своєй парохії, могли започац своё порядочне культурне напредоване. На жаль число их було више мале. По попису зос 1810. року мала парохия 223 души, котре число ше не барз и познайшое повекшовало.

По Антонию Тумари (умар на своім салашу у Н. Саду 1828. р.) бул парохом Гаврил Смичклас (родз. 1783., умар як владика 1856.), Никола Голеш, Йоан Голеш (родз. 1806. р. умар як каноник 1846. р.) а у буни 1848. року Гаврил Боич. Теди парохия прецерпела барз вельо. Розбешнети швет без власци, як то звичайно у буни, навалел на парохию, бо им звонар гварел, же парох Боич ма вельо пенежки, и оплячкал шицко, цо мало даяку вредносц. Розуми ше, же пенежи не було, бо новосадска парохия єдна од найхудобнейших. Нападли поновно на други завод, и кед не нашли ніч, повирудковали з орманох шицки списи и спалели их. Самого паноца Боича забили, парохиялне здание окупирали а до нъго ше вец уселели православни попове. Думало ше, же зос тим нестане и греко-католикох у Новим Саду. Але попри шицкой тей великой и смутней незгоди, котра залапела новосадску парохию, руски народ хоч и преплашени, остал тварди у своєй греко-катол. вири и приданi своєй народносци. Насилна шмерц над парохом Боичом ище баржей утвердзела у нъго прешведчене и уляла му вири на лепшу будучносц.

У мешацу децембру 1849. р. превжал парохию владически даматински викар Дюра Смичклас (родз. 1815. р.), котрому перша брига

була да подзвигне преплашени дух самих людзох и вичисци парохиялне здание од неволаних госцох. На 9. фебруара 1850. року явя вон опширо владикови о смутних обставинох у новосадской парохії и модлї, же би владика поробел шицки потребни кроачі при власцох, же би ше здание парохиялне випражнело. У мешацу юлу того року могол парох Смичклас започац зос обновлением парохії и вирского жи-вота у ней. Його дійствование не тирвало длиго, бо уж 1852. року именованi бул каноником а його діло наставяли зос благословом Божим панотцове: Марко Станич, котри бул до 1861. р. (лем у 1859.

Руски школяре Н. Сад.

р. заменел го Илия Цветишич) а вец постал каноником, Андрей Лабош ст. (1861—1864.) и Василь Лусканци (1864—1867.)

По буни почали ше нашо людзе селіц до Сриму у векшим числу а духовну старосц о нім водзели панотцове з Нового Саду. Так н. пр. Марко Станич трудзел ше вельо о тим, же би ше церква у Шиду ушорела, капелан Новосадски Йоан Панік управлял зос Миклошевцами. Парохове новосадски були звичайно и Вицеархидияконами за Срим и Бачку и як таки водзели старосц о напредованю поединих наших парохийох.

За пароха Василя Лусканция пришли Русини у Новим Саду и до своеї народнай основнай школи, понеже дотля дзеци їх ходзели до сербских школох. Вредни руски народовец и дзяяк Петро Поляк уж 1863. отворел у своім квартелю прыватну школу и учел бесплатно

дзеци шицко цо учели и по других школох. Дзецах було теди 32, а Поляк ше хвалі, же шорово ходзя кажды дзенъ. Парох Лусканцы ведно зос Поляком заважали ше и помогнути од владики Смичикласа одобрел им варош Новы Сад и держава основну школу отримовац яна руским языку. Од теди маю Русини у Новим Саду и свою школу. Кед

Руска Церква Н. Сад.

по світовій війні у новоствореній державі С. Х. С. шицки виро-
исповідні школи постали державні, дало ше і Русином їх окреме
оддзелене („русинско оделене“) зос руским учителем. На жалосць тога
окреме оддзелене ше мушело привремено заврець, бо не було доволі
школских дзецах. (Закон о школах преписує найменей 30 дзеци а
було ўх лем 16.)

По шмерци Василия Лусканця пришли вец панотцове: Павел Вукич (1867—1871), Мирослав Голеш (1871—1876), Андрей Лабош ст. (1876—1878), Михал Латкович (1878—1888), Дюра Шовш (1888), Андрей Лабош мл. (1889), Йоан Хранилович (1889—1899), Еміл Кочаков (1899—1901), Йоан Хранилович (1901—1924) и Дюра Павич (од 1924 р.)

Світова війна указала своєю недобри нашлідки і за парохию новосадську. Церква страцела своєю два красни дзвони а од наших людзох ест вельо таких, котри своєю косци позохабляли на великих ровнійох галицких и на високих горох Тиролу. Общу вельку економску кризу новосадськи руски жителі особено осетели. У борбі за кожедневним хлебом не могли помочи ані себе ані своїм панотцом. Прето и новосадська парохия пришла до велькай запущеносci: Церква не мала найнужніші стварi а здания були неоправени и трошни. Гу кому ше обрациць за помоць? Лем гу своїм маєтнейшим братом по других валалох. И так брат брата розумел и помог му. Зос помоцу керестурских, коцурских и дюрдьовских руских братох, могли новосадськи руски парохияне привесць свою парохию до шору. 1925. року обновели ше здания и набавели ше до церкви потребни богослужебни стварi, а 1927. збудована єдна красна хижка, од хторей церква ма приход, же би ше могло шицко отримовац у порядку як и порцій плацц. Як велька любов гу своїй Церкви и злога медzi Русинами у Новим Саду доказує и то, же и вони сами дзечне принесли жертви за обновленie своєго общества кельгод найвецей могли. Так чесни Михал Парошкай, Петро Сендерак, Деньчи Парошкай напущели свою роботу и офіровали цали тижні на зберане за церкву. А худобна гдовиця Юлка Петрович родз. Гарди од своїх устах одорвала и купела красни ёден 230 кили чежки дзвон; Еден заш меньши купели сами парохияне. На тот способ зме пришли заш до наших дзвонах, котри преосв. наш владика Дионісій торжествено 12. юла 1927. року пошвецел, же би дзвонели на радосць и потіху шицким вирником.

Народна руска свидомосць при наших новосадських Русинах розвітнута. Вони бешедую медzi собу по своїй мацеринскай бешеди а так уча и своєю дзенци. Кажды руска фамелія ма руски календар и Руски новини. И так привязаносць гу своїй вири и народносци найлепша гарантія, же вони можу шмелю попатриц на свою будучносць як цо можу и зос поцешеньом роздумовац о своїй прешлосци.

**Конець війни — початок миру. То кажды вери, а ипак конець
війни — то лем велім нуждом початок.**

ПЕТРО РИЗНИЧ.

Київ.

У календару од прешлого року, обачел сом висликовані образок „Києво-Печерськай Лаври“, прето сцем написац даскельо слова о Київі и Лаврі, бо не шицки русини мали щесце буц „гости“ на Україні и видзиц тогу красоту яка там ест. Прето слухайце!

Як слунко помедзи планетами як цар помедзи народами, так випатра Київ помедзи Українских варошох. На високей гори стой вон, опасани желенима заградками, увінчани зос златними куполами и крижами церквох, як зос святу коруну; под брегом розбегли ше живи габи рики Дніпра.

Величайно розруцел ше стари Київ на правим боку Дніпра, заужал два места: одно на гори, а друге зос сиверо востока долу, котре ше з давних часох волала „Подол“.

Чежко описац красоту Київа, кед патриш на ньго зос другого боку Дніпра. Шицок ше вон явя вашим очом били у желеним ра-мику садох (заградох), до ше находза на горох. То били оквищени зос желеним и разнораз украшени зос златними куполами Київски храми и монастири, у стредку котрих знаменита Києво-Печерска Лавра и так исто познати Златоверхи Михайлівски монастир. Око ше несце одорвец од тей красоти полней неисповедзеного мира, гармоній и небоятней ширини и моци. Проціву волі теди попатриш на красоту Божого швета, хтори зос свою красоту цалком обойме чловечу душу.

Кед сце ше напатрели и насладзели зос вонкашню красоту Київа, то ше розуми, же сцеце опатриц го и зоднука. Цо би сце перше опатрели? То, о чим сце найвецей чули, а то е Києво-Печерска Лавра, то найперше.

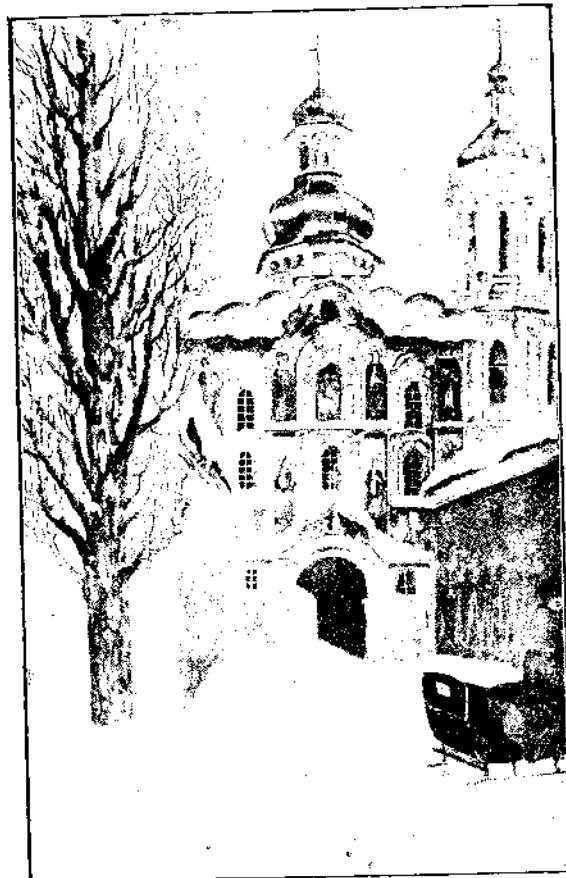
Кед придзеце до Лаври, такой дораз будзеце зачудовани зос вельку масу (вельким числом) народа хтори почина уж од початку Лаврскаго уходу. Ту вас окружую „богомольцы“ зос шицких кутох велькай Русії. Кед би запитали, хто одкаль пришол, то можно одповесц стихом поети (шилавака):

Сладко писни розляли ше...
У небу тихи вечерни звон,
Ви одкаль позберали ше,
Богомольци на поклон?

Я од Ладоги хладней, —
Я од белавих габ Неви,
Я од Ками многоводней,
Я од мацери Москви.

Исто так од Дона, Єнисея и Чарного моря и т. д. и т. д.

Народна маса незвичайно живописна по шматох и по бешеди, але одушевлена благочестивим расположеньем. Шицки, хтори пришли ту, пришли найвецей по обиту (приятку) пред Богом, пешо ти-сячи километри*). И тото вельке число народу прийма вас медзи сябе и роби од вас у Лаври истого „богомольца“, и ви зачудо за-

Уход до Лаври.

будзеце свойю особни интересы и зос ужитком змишаце ше до того безчисленого народа, котри побожно глібоко одушевлени. Пред войну „богомольцох“ знало буц у Київ до 250 000 людзох. Шицки вони бивали у Лаври, дзе добивали квартель и есц за дармо. Пред войну

*) У Русії и Україні постої обычай, кед чловек за дацо модлі Бога, дава обесане (прияток) же ше пойдзе поклоніц мошом святих угодниках у Київ. Так исте иду и теди, кед пре дацо тримаю покуту. У таким случаю людзе не иду з процесию, але лем по єдно або двою.

у Лаври за дармо кармели ше, бивали там тисячи поніжених и увредзених шветом. Вона дзень и ноц була отворена за воланих и неволаних, през разлики медzi „християнам и юдэйам“. Лавра давала им духовну храну, котру им одкасал швет.

А богатство у церквох! То не мож шицко прераховац, чо би то виношело у пенежох. Цо лем було у ризници Лаври: 54 евангелия зос найдрагшими украсами; златы напрестолны крижи (іх даскелью десятки) часта чежки од 2 до 4 кили, украшены зос диамантами; стотки напершни златы крижи; даскелью дзвешатки драгоценны зос диамантами — златы митри; даскелью сто вишываны златы ризи и т. д. и т. д. Шицко то були дарунки царских особох, аристократох и народа. Шицко то зос свою бліщавосцу, красоту шлепело очи. А у храмах Лаври! Шицки образы у ніх були осипаны златом, стриблом и драгоценными каменями.

Тераз зос того шицкого нет ніч.

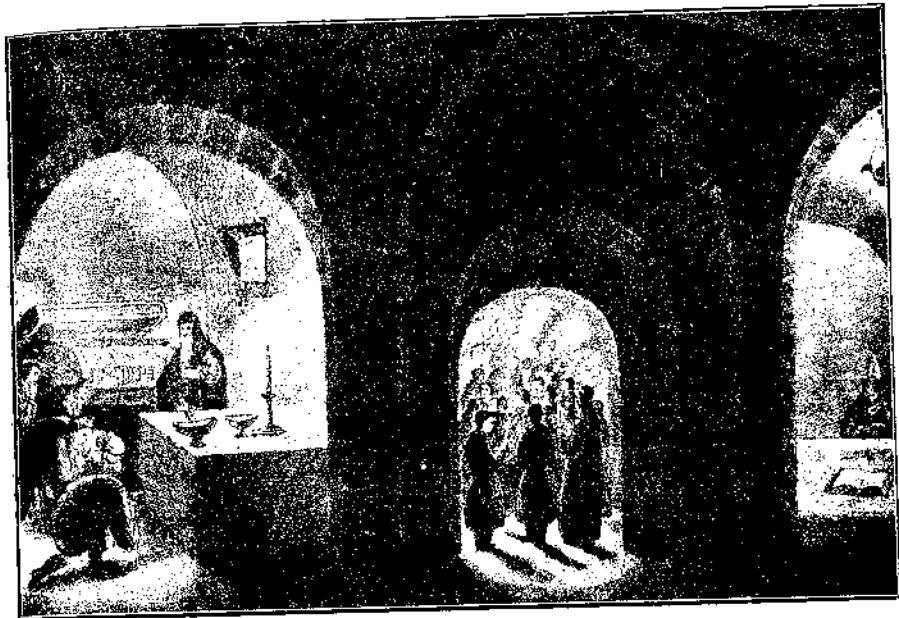
А газдовство Лаври! Да видзице туту колосальну больницу, дзе ше лічели за дармо тисячи „богомольцах“. Да видзице школу рисовання добре ушорену зос шицким потребніма справамі и зос даскелью сто школярами. Да видзице туту величествену типографію, літографію, цінкографію, намесцену по найновшай техніцы, дзе ше печатали церковны книжкі и образы за шицок швет восточного обряду. Цо тераз зос тима школами за малих и вельких школьнірох? Цо роби тераз фабрика швичкох, хтора виробляла швичкі за шицкі церкви.

Да видзице тоти вельки газдовства: млекарске, пчоларске зос тисячи кошніцами, заградарство и садоводство (овоцны заграды). И кед спомнем, же тото газдовство було так вельке, же ше цагло понад рику Дніпром на 30 кілометри, та пред вами ше увидзи цошкаль невероватно вельке, а то баш було таке вельке.

Тераз Лавра заварта, а шицки, хтори мали кров и храну у Лаври уж давно од гладу поумерали, бо тераз „шлебода“ пануе, шлебода, хтора забранюе молитву у Лаври.

Кед читаце о тим шицким, бізовано би сце ме сцели опытац: „модлім крашне, а хто зос тим вельким газдовством, зос тима фабриками и школами управял“? Та то треба сила народа, ту требаю чиновніки, роботніцы, професоре и т. д. и т. д., кельо мушел лем трошок виношовац на таку силу народа! На то вам отповем на кратко: шицко то робели у імя Божо монахи, а плаца іх була барз велька, хтору ані ёден чиновнік не добива; тата плаца була — надія на спасене души свої. А як робели! Там ше не питало кельо хто годзини мушел робіц и кельо хто заслужи, робело ше телько кельо робота потребовала, робели шицки за ўдного, а ёден за шицкіх. Шицко ше робело у комуни т. е. у заєдні.

Баш пришло ми на разум, як раз у 1918. року, комунисти на Україні у свойх прокламаций та народу поровнали Ісуса Христа зос водями комунистох К. Марксом, Л. Троцким, бо кажу шицки троме були жидзи, и то, же комунисти иду по науки Ісуса Христя. Яке то вельке циганство то видзиме такой дораз; перш: Ісус Христос благословял свой народ и теды кеды го тот народ роспял; друге: Ісус Христос нігда не научовал забивац народ, як то робя комунисти; и трэце: Ісус Христос не вируцел гасло „пролетари шицких странох зединьце ше“ як то зробели комунисти. Його гасло было зо-

Богомольцы у пещерах Лаври.

шицким друге, Вон гуторел: „Прийдите ко мії вси нуждающиеся и обременени и аз упокою ви“. И кед я предумам добра, чо робели монахи у Лаври и цо зробели комунисти, теды ше мушим запытац, дзе же прави комунисти? Чи тоти комунисти хтори у імя Откупителя швета помагали шицким с чим лем могли; чи тоти прави комунисти, хтори скричали: „шицки робияше, розбойніки, пройдисвіти, идце, грабайце шицки добра у Лаврох, а тих добротворох — монахів (повед би, правых комунистох) порозгоньце а моши Святых вищуце“. И шицко то выполнено за кратки час, и од того велького и красного не остало ніч, остали лем обдарти Церкви, а комунисти за доказ свойого циганства, же вони безвирци, вируцели зос церквох

образи Ісуса Христа, подзвигли споменик Юди. Кед су безвирци веџ не муша вериц ані у Бога, ані у дябла, а кед вони дзвигаю памятник Юди, то теди с тим вони показую, же іпак у цошка веря, лем не веря у добре, але у зле, бо Ісус Христос є воплощеніе доброго, а Юда є воплощеніе злого, и кед би комунисти у своїх прокламаційох гу народу гварели: „народу! Юда, Маркс и Троцки тоти тройо людзі иду проців заповедох Божых“, народ би дораз тому поверел, бо то би була правда. Но але охабме о тим тераз росправяц, бо Юдох тераз вшадзі ест вецеј як треба. Єдно ме цеши. Кед ше здогадам яки мал конец Юда и кед Бог да, та и нешкайши Юдове красіше не сконъча, а кед ше скріє цма и зашвици шветло, шицок Українски народ в едно зос своїма крев од креви братами русинамі од чистого шерца ускликніме дораз „Христос Воскресе!

Спомнем ище дакус, яку заслугу маю монахи за варош Київ. Кед 1169. року, руски Сузdal'ьский Княз Андрій Юр'евич, ишол зос войском на Київ, и кед навладал Київ, то вон и його войско у тот час забули же су Християне (зо зос москалями часто трафя, бо то було и у прешлай войны) почали плячкац нє лем людзох и доми, але и церкви и манастири, зос богатого храму „Софийского“ и „Десятинского“ покрадли образи, драгоцені ризи, кнїжки и дзвони, шицко, цо було драгоцене у варошу однєсли. А 1240. року, нападли на варош татаре зос своїм водьом Батијом, та шицок варош зніщели, шицки доми и церкви були спалени — зруйновани и розграбани, (по историйским опису були у тим часу унічтожени 600 церкви) и кед пошли татаре ніхто неостал жиц у варошу, лем ше в ноци схадзали зос лесох монахи до розваленіх храмох на молитву, а потым почали так исто оправляц дзе ше лем могло розвалені церкви и доми и то барз длуго требало чекац, док ше почул глас зос дзвенох оправленіх церквох и монастирох; теди ше почал прибліжовац и народ, кус по кус ше почал народ насельовац и ту заш пришли монахи у помоц народу и будованю домох и других роботох, и так по приволаню церковных дзвенох и при помощи монахах Київ заш ожил. Тераз заш препада и розвалює ше, а, лепше будзє, кед тото не будзем споминац, уж кельо раз шерцо України „Київ“ було поранете, лепше будзє, кед опатриме ище дацо окрем Лаври, бо у Київу барз вельо ест цо опатриц. Одведзем вас дакус до Київских пещерах у Лаври. Пещери, то викопані глубоко у жемі длуги гонки, вимуровані зос каменьом, а ніхто незна кеди су викопані, бо су барз стари, длугохи су до 30 километри и дзеля ше на блізши и дальни. У тих пещерах монахи мали свой келий, там су и поховани, там им остали їх мощи; у блізших пещерах монци святих угодниках 71 и затворниках 9. Затворники, то монахи, хтори не дали замуровац до своїх кели-

йох и до шмерци там жили приймаюци през мали облачок проскуру и воду, так и поумерали у молитви и у посту.

Так исто и у дальших пещерах ест моши святих затворниках, дакус меней як у блізших. Влапи вас зошицким якеш нове чувство, кед ви ведно зос „богомольцами“, з монахом на предку, триство,

Збераю на будовню церкви.

маюци у рукох запалену швичку, спушчаце ше глубоко долу. Як длугоха пантліка скруцуеше шор людзох вішліяких возрастох, спола и состояния. Чуеце возгласи монаха у кождай гробніци: „Преподобни Михаile, модлі Бога о нас“, „Преподобни Павле, модлі Бога о нас“ и т. д. У пещерах ест вельо церкви, дзе конъча непрестано богослужения, и „богомольцы“ теди станю на час, послухац евангелие, ектению и иду далей, т. е. глубше под жем и бліжей гу самому себе. То так, кед читаце на таблічках святих їх мена, то у кратко читаце о їх подвигу у живоце, хтори гутори о вельких достиженьях чловеческих.

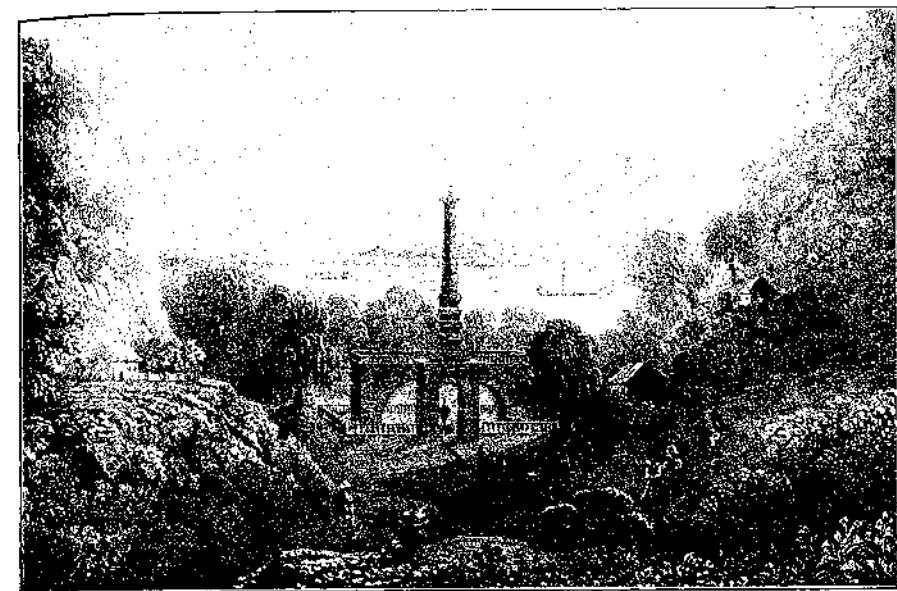
чого духа, о побиди його над целом и злим, о самопожертвовним служеню людзом и висшим идеалом. Пред вами лежи нетліне цело подвійника, як живи доказ побіди над роспаданьем т. е. над шмерцю. Наоколо себе видзице ліца „богомольцох“, хтори исто так як и ві охабели на еден час шицко шветовне (марносц) и кождодневносц, а прето... поврачених самих гу себе. Можеце чуц на около себе противольни здихованя, видзице як по ліцох чуря слизи, слизи, хтори олегчую душу.

Київ ма шицких 105 церквох и манастирох, од хторих после Лаври найпознатиши Собор св. Софії зачувани од XI. столітия. Тот собор славни зос своїма святинями зос старину, медzi хторима знаменити чудотворни образ Святого Николая, гу тей старини ше одноша барз велькай вредносци виробени на мурох украси сос мозаиком (барз мали каменьчики вшелякей фарби) и фреско мальованя. У стredку хторих познати вельки образ Божей мацери, високи 5 метери, намальовані на горнім mestu u олтару и tot мур на хторим образ, за свою вельку давносц вола ше „нерушими мур“, бо шицки мури були порушани, а tot више стал. Вельку и барз поштовану святыню представя Златоверхи Михайловски монастир, хтори стої на стredку Михайловской гори, шицки куполи — цо їх ест седем, покрити зос златом. Храм поставени 1108. року вельким князем Святополком Михайлom, на мено Св. Архистратига Михаїла. Главнейша святыня у храму е нетліni мощи великомученици Варвари, хтори пренесла зос Цариграду греческа царица Варвара, супруга Святополка Михаила. Мощи находза ше у єдней лади од стрибла чежкей 4 и пол метери. Невиповедено красне представя уметницки виробени образ патрона церкви Св. Архангела Михаила, цо го даровал цар Александр I. Образ зробени на велькай табли од чистого золата и осипани зос 3000 диамантами, подумаяце лем цо би то тераз виношовало у пенежох.

Спомнем ище о „Братским Богоявлensким“ монастиру, хтори ше находзи на Подолу под Київом. При тим монастиру ше находзи Духовна Академия, хтора основана ище 16. вику, тот монастир барз подпомагал познати вам зос писньох гетман Петро Сагайдачний, хтори и поховані при тим монастиру 1622. року.

Велью и велью би ше могло ище писац о тих красотох о богатствах Київских церквох, зос тим описом могол би запольніц цалу вельку knїжку. Хто од тих, хтори були у Русiї и на України не по-знаю totи богатства, хтори були у церквох? Муши вам буц чудно и питаце ше: одкаль totи богатства, бо вецей раз сце чули, же у Русiї народ не богати, бо през свою неписменосц не знаю добре обрабяц жем. То може буц, же наш народ не богати на пенежи, але богати зос духом.

у нашим народу — церква, — то було перше. Наш народ мал обичаї, хтори за тутейши народ зошицким не розумліви, можем навесц даскелью таки обичаї: Кед ше нашому паасту народзи дзецко, за фамелію барз велька радосц, свою радосц виражує чловек зос благодарносцю Богу, приношующи жертву за церкву; Кед ше винъчаю, заш радосц, заш благодарносц Богу — жертва церкви; кед чловек оздрави од чежкей хороти, заш благодарносц Богу у жертви церкви и так велью и велью ест таки случаї, кед ше чловек спомне на Бога зос свою жертву церкви. А кед чловек умар, а ма дакус маєтку, то я не паметам такого случаю, же би у своїм тестаменту не почали

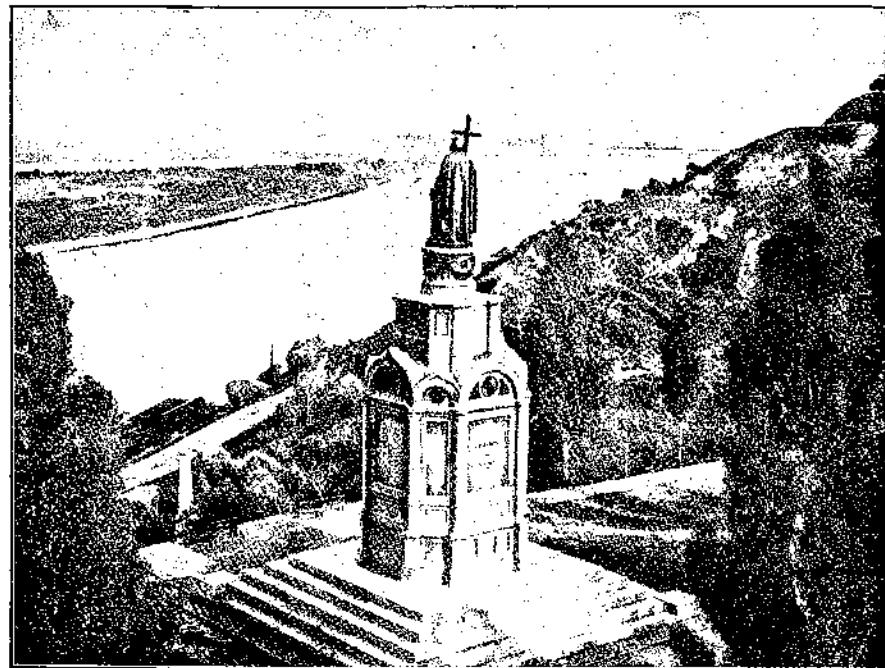

Памятник: Кресцене Руси.

зос словами: „Во имя Отца и Сина и Св. Духа“ (у наших селах найвецей тестаменти составяю панотцове); Перши на Бога и перши шор у тестаменту више бул: „на церкву охабям тельо и тельо“, а вецка ше випольнюю и други шори. Нігда ше ант у єдним селу на України не стало, да tot хтори умера не спомнул за церкву, а кед би вон през свою хороту не могол то випольніц, то у мено його зробя то родичи, бо кед би то случайно не виполнели то у валале барз велью би о тим бешедовали.

А кед би у єдним худобним валалу людзе сцели поставиц церкву, думаце же би ше то росцаговало на даскелью роки? Нігда. Дораз би шицок народ станул на ноги, бо то ше бешедуе о будованю церкви

за своїх братох по вири. Такой би ше нашло вельо жертвовательох, хтори би подзвигли у мено Божо церкву за час. Шицки тоти, хтори дали обещанє пойсц на поклонение св. мощом до Київа, дали би обещанє пойсц по швеце на даскельо мешаці зберац на будоване церкви (робя то и хлопи и жени) и то без ніякей плаци. А кед би ше стало (до барз ридко и не може буц), же наш панотец пошол по селох зберац на церкву, то його дражка була шицка покрита зос килимами (тепи-

Памятник: Св. Владимира.

хами — плахтами), бо то уж велька нужда у народу, кед сам пастир муши пойсц зберац.

Тераз видзице зос моїх даскеліх примирох, як наш народ чудновати у своеї любови гу церкви. То тото до я волам „богатством духа“, у тим була моц нашого народу.

Пребачце же сом у своеї пихи, яки зме були богати, забул да станеме на стред Київа, мушим одвесц вас ище на два места, хтори за наш Руско-Українски народ маю барз вельку важносц зос істориіского боку. Перше место то дзе стої памятник „Кресценя Руси“. Ту видзице тот шумни памятник по медзи горох над воду рики Дніпра. Кельо думи прийду вам до глави, кед ви шеднєце у хладку од

тих горох да одпочинеце, такой вам придзе на разум тота слика як вашо прадідове пред даскельо вики на тим месце покресцели ше. А кед сце ту мало одпочинули пойдземе на тото друге м-сто. То треба исц мало на брег, одкаль ше видзи шумни видик шицкого побережя Дніпра. На тей горі високо стої памятник Св. Владимиру, хтори дал покресциц руски народ, и хторого спомен мушиме у своїх душох ношиц, т. е. вельку благодарносц, же зме не остали погане.

Попатрице зос тей висини, як крашне випатра Дніпер зос своїма вшеліякими фарбами заквиценими високими горами, на тей висини ви чувствуєце як ше на жем спущчує ноц, циха Українска ноц.

Прето мушиме за тераз звершиц нашо путоване по главних местох Київа.

Хто сам над собу не панує, над тим паную други.

О лірницких писньох.

М. Ч.

Лірники або кобзари то були худобни людзе, котри ишли од хижі до хижі зос ліру у рукох и шпивали при граню на лірі писні. Ходзели вони тиж по церковных праздниках и кирбайох, по вашарох. На Русі-Україні од давна було лірництво барз розширене. На кождым кирбаю, на вашаре зберили ше вельо лірникох, да шпиваю людзом писні. Тоти писні були разного змисту.

Лірники шпивали писні релігійно-моральни, обычно на кирбайох, праздниках, вашарох, и од хижі до хижі.

Ото єдна така лірницка писня^{*)}:

Великий мой жалю, по что мя смушаеш?
По что сердцу рани нестерпиме даеш?
Аки мечем острим пробуждаеш тіло.
Іщаце мое, де ся ти поділо,
Жесь мя оставило?

Писня про широтку:

Зашумили луги, забреніли рики,
Помре отец — мати — сироти на вики:
Котрий велики, ти пидуть служити,
Котрий маленьки, ти будут бидити.
Для широтки єдна надія на Ісуса:

^{*)} История укр. литератури М. Возняк.

Бидна ж моя головонька!
Я на світі сиротонька:
Нї матусі, нї татуся.
До когож я прихилися?
Прихилися до Ісуса:
Той мнї отець и матуся.
Той мнї радость и утіха
Тим позбуду всого лиха.

Лірники шшивали писні о почитованню родительськох — отцюх, мацерох. Зато, же дзеци не слухаю, ані не поштую своїх родительськох, приходзі на швейцко зле. Нет на швеце добра, ані не будзе,

Бо син отца не шануе,
Дочка матку зневажае,
Мати дочку проклинае,
Дочка во вики щастя не мае.

*

Як тяжко — важко каминя лупати,
А ще гірше тяжко діти годувати.
Як каминъ лупати, можно одпочити,
Діти годувати — горе в світі жити.
Як діти малий, отця — матір знають!
Як повіростають, ни за що не мають.

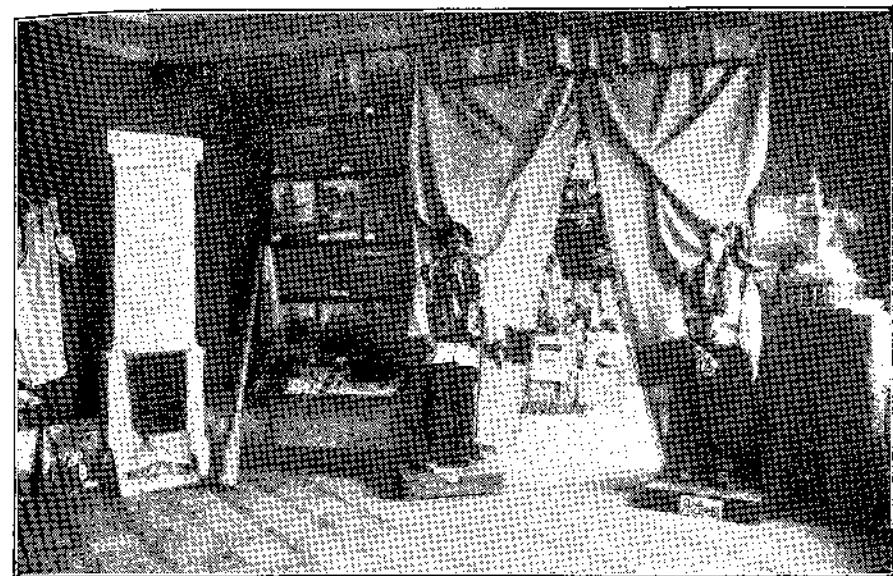
Почитоване и любов мацери видзи ше зос слідуючай писні:

Ой красно, ясно, ой красно, ясно,
Куди сонінко сходить,
А ще красніше, а ще ясніше,
Куди матінка ходить.
Сонінко зайде, сонінко зайде,
Та назад воно зійде,
Матінка умре, матінка умре
Вже іншої не буде.
Хоть она ся найде, хоть она ся найде,
Все вона не рідненъка,
Що ся притулить, що ся притулить,
Все вона студененька.

На першим месце од писньох, цо їх лірники шшивали стой писня про правду и неправду.

Ой сей світ, ой сей світ великая зрада,
Що по всему світу настала неправда.
Чи ты право вмерла, чи ты заключена,

Що тая неправда увесь світ зажерла?
Бо тепера правда стойть у порога,
А тая неправда сидить конець стола.
Бо тепера правду під нозі топтають,
А тую неправду трунком наповають.
Бо тепера правда сидить у темниці,
А тая неправда з панами в світлиці.
Бо тепера правда слізами вмиває,
А тая неправда з панами гуляє.
Нема в світі правди, только ридна мати!

Руске нар. ношиво Прянов.

Лірники — кобзари були народними шшиваками и їх релігійно-моральни писні мали великий вплив на живот Русинех-Українцех. Чи представляючи, цо чека гришників а цо праведників, же гришників чекаю страшни муки, а праведників щешліви — блажени живот, чи шшивуючи недобри живот человека и жени, родительськох зос дзецми, дзецох медзи собу, вражду супедох, горки живот широти зос мачоху, лірники робели великий вплив зос своїми писнями на слушательськох. Шицки присутні зос запартим оддихом слухали лірниках, и лем од часу до часу було чуц глубоки воздихання, а часто ше видзели слізі у очах веліх.

Оксана.

У малим варошу Назарету бивала св. Фамилия. Мария робела зоднука, а св. Осиф ходзел на роботу. Часто Мария брала Иисуса на руки и ходзела випатрац св. Осифа, котри ше врацал зос чежкей роботи.

Мали Иисус не бул віше сам. Велью раз приходзели гу Ньому сущедово дзеци и радо ше бавели. Добры дзеци приношeli Иисусовы мали дарунки: грозна, червени яблука та сладки дактилі. Иисус баржай ценел любосц гу Ньому як дарунки своїх другох.

При бавеню велью раз Иисус проповедал пайташом о Богу и Ангелох, котри окружую престол у небе. Мария вредно при ніх робела и прислушовала ше бешеди Свойого Божественого Дзецка.

Нараз отворели ше дзвёри и вошла нука мала, бояжліва дзівачка. Пречиста знала, же вона през мацери и любезніо ше гу ней озвала. „Цо ти ту гледаш?“ „Я любім Тебе и Твойого сина, чи я бы нешмела ту остац?“ „Ту шмеш остац, лем бавіц ше зос хлапцами не.“ „Я лем при Тебе сцем остац, бо и так сом през мацери“. Дзівачка жалошне спущела главку, а Мария облапела Оксаночку сердечно и прегварела: — „Лем приц Оксанко, я ци будзем мац“. Оксаночка вецейраз приходзела и учела ше красни роботи од Пречистей Діви Марії. Помагала Марії, приношела воду, котра ше цагала зос глубокей студні.

Щешліва була, лем ю жалосцелю, же не могла принесці чо-то Марії. Мацер не мала, а строгі оцэц заказовал ей шицко. З єдним мушела буц задоволна, же може присці до обисци св. Осифа.

Раз кед шила обачела чеरяк на котрим була прекрасна ружа. Скорей нігда невидзела ту ружу, набизовно Бог послал, да видоволіў жадане. З радосцу одтаргла ружу и однесла Марії. „Ти така красна, як била ружа. Ты найлепша медзі женамі у Назарету“, гварела Оксаночка. Мария положела свою руку на ей уста и торжествено прегварела. „Шицка красота тей жемі приходзи од Сотворителя Нашого Бога“.

Били ружи положела Оксанка до погарика на облак. Св. Осиф утрудзены шедал по чежкей роботи и насицовал ше зос запахом білой ружі. Кельо раз ружа у погару спрела, телью раз на чеरяку друга виквитла, а Оксаночка зос циху радосцу старговала и кладла до погара на облак.

* * *

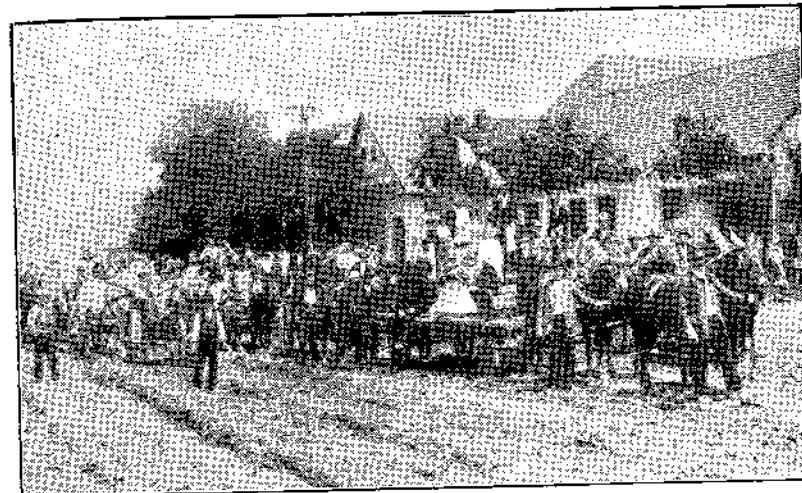
Велью рокі прешло, зос малого Иисуса постал вельки чудотворец и учитель свойого народу. Хорых оздравял, мертвих воскрешал, а гришніком врацал мир.

Оксана жила ище у Назарету. Була побожна Израильянка, а Бог ю обдарел зос седмерима дзецми. Наймладшому було дзевец роцки, а же было шлепе зато го мац найбаржай любела. Мац верніца, жеби ей дзецко нігда вецеі слунка видзіц немогло, зос свойма ясніма очми. Велью раз чула за чуда Иисусово и була як бы цігурна, же Иисус сама Доброта поможе и ей.

Ей вира віше була моцнейша а надія силнейша, же Иисус выздравіў ей дзецко.

Надішли Вельконоцны Швета, котры пропровадзел и Иисус у Ерусалиму.

Оксана кожди рок ішла зос своім мужом, а тераз вжала и мае шлепе дзецко зос собу, жеби го одвесці гу Иисусові. Кед вишла зос

Новы дзвоні — Петровцы.

Назарету обачела несподзівано чеरяк, котри роснул ище од ей дзічинских роках, але нігда на нім од теды ружі не квітлы.

Але цо ту ше видзі! Нешка віквітли пейц били ружи у чудеснай красоты. Оксана заостала отаргла ружи и меркуючи тримала іх у рукох. Тоти ружи да Иисусові, Вон себе спомніе на дзічински часы у Назарету и поможе ей дзецку. По чежкей драги пришли до Ерусалиму. Ту було уж велью лудзох и бул ход, сціск, крик як ище нігда.

Людзе ставали громадамі и бешедовали гласно. Мушело ше дацо важне стац. Оксана чула лярму: „Вон будзе розпяты. Вон будзе на Кальварию віпрападзены.“

Оксану обнял вельки страх. „Чом, чом будзе роспяты?“, кричала у велькім страху.

„Исус зос Назарету!“, кричали нараз дзешецеро. „Його Бог опу
ідел Вон ё на шмерц осудзени!“

Оксана ишла задумана напредок и немогла порозумиц, чом да
Ісуса сцу роспяц. Жаловала Ісуса а ведно и Марію. Идуци на Кал
варию, сама незнала кады. Людзе ше дриляли по драже, а Оксана
моцно тримала свой дзецко при себе.

На ёдним месце стали даскельо жени зос своіма дзецын и горю
плакали. Тадзи ма преходзіц добры Учитель, гуторели вони една гу
другей: „Мойо дзецко визздравел од проказы.“ „Мойо благословел.“
„А мойого человека вибавел од наглей шмерцы.“ Оксана дала ружи до
ручкох ей дзецку, клекла облапела го и чекала даскельо минути, котры
були ей длуги и смутни. Надышли и вони; — першне прости вояки,
римски полководец а на остатку Ісус зос ранами покрити, зос креву
обляти, зос церньову коруну и чежким крижом, на котрим мал умрец.

Оксана заплакала гласно: О Ісусе! клечала плачуци. Теды ста
нул Ісус на смертельней своей драги. Його очі застановели ше ми
нутку на Оксані и ей шлепім дзецку, котре тримала у своіх ручкох
били ружи. Краткі то бул попатрунок, але глубоко ше уциснул до
еї души.

Вона чувствавала, же тот, котри ідзе на шмерц в Син Божы.
Теды ше озвал Ісус гу плачуцім женом: „Дзивки Ерусалимски, не
плачце над'омну, але над собу и дзецы вашими. Смутни ход прешол,
а уліци остали празни. Оксана клечела віше іще на тым месце. По
патрела на ружи. Цо то? Били ружи тераз су червени, такі черве
ни як крев, котра чече зос ранох Ісусовых. „Гибай дзецко.“ Гварела
вона, и киваюці ше ставала. „Ми пойдземе.“ Дзивочка тримала ше
моцно за сукню своеі мацери. „Я ше боім мамо, таке шыцко необычне
коло мне тельо ствари видзім, я думам, же сом не шлепа“. Велька
радосць вішла зос устох мацери. „О Ісусе зос Назарету я ци дзекуем!“
Помали ишла зос дзецком назад до Ерусалиму и гледала свою любу
мацер Марію.

Нашла Марію медзі побожніми женамі у глубокім жалю за
Ей розпятім Сіном Ісусом „Мати, я бі любела при Тебе остац. Патри
мойо дзецко принесло ці ружи, мойо дзецко котрого Ісус пред Свою
шмерцу ішце визздравел“. Оксана осталася у Ерусалиму, дагод ше од
Апостолах недознала же Ісус воскрес.

Полна радосці врацела ше до свойого краю Назарету.

Преложела: С. Игнатия.

Младосці надія старосці, старосці надія младосці.

ДР. М. ВИНАЙ.

Тата ёдна...

Тата ёдна віше ми у розуме,
Нігда я ю з глави невіпратам,
Предо мну є и воднє и по цме,
През ней, знам уж, живот свой не нягам.

Гоч ешеньське цепле слунко швици,
Лёбо в яри радошнє ме греє;
А гоч може лётни дзень горуци,
Або в жиме били шніг ше шмеє:

Віше лем ёдно у думи, у глави,
Неспокойне у мнє шерцо біє:
Вшадзи видзім фарби лем белави
Вшадзи якаш таємносць ше криє.

Чи ше гнівам, лёбо ше радуєм,
Жалосні я, або сом весели:
Віше лем бліскосць, красу ей чувствуєм,
И чуем ей глашчок люби, мили.

Преходзім я по природі красней,
Чуем писню, видзім фарби квеца,
Дивуем ше слунка зарі ясней,
И журавлі як в чупоре леці:

Дума віше лем о ней приповеда,
Тайни гласи у души ше чую,
Незвичайна размова, бешеда,
На думане душу понукую.

В жиме ноць ше чарна, цемна спущи,
Я у хижі при пецику шедзім,
Вонка вітор и таємносць сущи,
Я у думох по вселеней лецим...

Але думи гу неі ше врацаю,
Цихи, люби и такі миленькі,
Віше однова ми ю споминаю,
Думки мойо цихи и красненькі.

Цо за створа и цо є за єдна,
Гу котрей ше вше думи врацаю;
Чи є така и красна и вредна
Думох, котри з ню ше розгваряю?

Цо за створа, цо є за битие,
Чи є живи створ, чи то лем плетка?
Не! Вона то справди и не живе...
В'на лем писня, шумна приповетка.

Чловек чека щесце, а щесце гледа человека.
Ипак як ше ридко схадзаю.

ФРУШКОГОРКА.

Панич.

I.

По ровней Славонії населели ше Українци зос Галициї. Ту до єдного валалу бул мой муж посланы од власци, да им будзе душпастир. Пришли зме до нашого нового дому. Перше нам було да опатриме церквочку. То була єдна мала паастка хижка претворена у богоомолю. З драги обачиме криж на верху и потым зме ю препознали. Богомоля була крашне обилена. Ступели зме нука и нука були мури чисти, били, а повала белава, да ней гвоздочки поруцани. Кед сом ше прибліжела гу гару обачела сом и там шицко чисте, бліщаце. Було га так приемно, кед сом себе подумала, же ту на тим скромни месце Бог бива. Вон не презрел тот бидни куцик. Та Бог люби худобных. Тот народ нужда одогнала зос родного краю, да ту на їду скорку хлеба. Перше им було, да себе церквочку направя. Не годни вони през Бога и през молитви жиц. Ту ше вони буду зберац, да ше модля и здихую, кед им чежко будзе, да ше радую, кед буду весели. Не можем а да не пожадам лем шицко добре тому народу, хтори зос Богом так узко живе од коліски па аж до гроба. Так у тих думох клекла сом и помодлела сом ше цепло за ніх и за шицких на... Дзвигнем ше и опатрим около по церкви, да ше упознам зос кождим милим предметом. Шицко ми дораз так миле постало и часто сом себе слизу посцерала, док сом препатрала. Нараз обачим крижи. Не було на ніх ніч необичне, лем ше зачудовала, же образи на ніх з руку робени. На єдним крижу була сята Пречиста, док други криж образ сятого отца Николая украшел. Чудно ми було и дораз сом

ше питала: хто тоти образы робел? Можебуц ше спреведам. Приступим бліжай, опатрим справди ручна робота. Ище раз обращим ше гу олтару, прдежгнам ше и пойдзем дому.

Ту сом нашла сущеду. Добра тата жена пришла гу мне да ми принесе, кед ми даци треба. Гварела сом ей одкаль сом пришла. Нараз ми прииде на розум, же би ми тата жена знала повесц, хто гевти образи мальовал. Вона була щешліва, же ми ше у церкви образи попачели, та ми гвари: „Агейце же су красни! Сяти отец Николай

Шпивацки хор Міклошевци.

лем цо руку не дзвигне, да нас поблагослови. Зна наш панич, не дармо вон телі школи коньчел у Кракову. Знаце ви дзе тово место? То у Галициї, там ше велі научели крашне мальовац, та и панич там бул“. Длugo би ми сущеда толковала, да сом ю не прервала: „Знам я дзе Краков, але би сом любела знац хто гевти образи у церкви нашей“.

Сущеда ми ше нашмее и одпове: „Та гварела сом вам прабел?“ Сущеда ми ше нашмее и одпове: „Та гварела сом вам панич“. „А хто то и цо же вон ту роби у тим цудзим малым валалу?“

„То барз длогока приповедка“, одпове ми сущеда. „Раз док будзем

„То барз длогока приповедка“, одпове ми сущеда. „Раз док будзем

мац кеди, повем вам шицко, цо знам, а тераз сом пришла, да вам

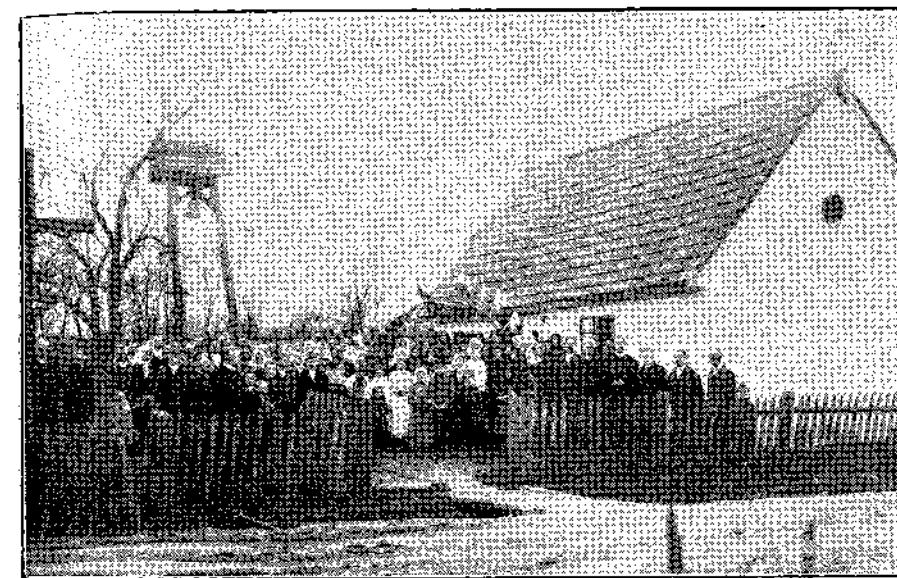
принешем, кед вам дацо треба“. Замодлела сом ю, да ми койцо набави, а кед ми принесла подзековала сом ей и розишли зме ше.

II.

Сцерпезліво сом чекала мою сушеду, кеди уж раз придае, да ми туту „длугоку приповедку“ приповеда, бо ме вше баржей занімала. Ипак сом длugo не чекала. Едней недзелі по вечурні придзе сушеда и кед сом ю сетела, цо ми обещала, започне ми вона: „Будзе вам познато, же ми ше ту доселели зос вецей местах зос Галициї. Найвецей нас ту ест зос места К. Од тамаль и ми и тот панич, о хторому вам тераз будзем приповедац. Вон син ёдного велького пана. Оцец му мал велько дзеци шицко ше то уж попристановело. Сами вельки пани и дзивки му добре поодавани. Ми бивали од ніх не далеко, та их я добре познам. Ище бліжей іх хижі бивали П-ово и вони ту до нашого валалу доселели. Стара П-ова приходзела гу паничовій мацери вецей раз робиц. Як мала сегініца велько дзеци, добра пані допущела ей, да и дзеци зос собу бере. Так ше дзеци бавели. Тот панич цо тераз ту, найбаржей ше любел бавиц зос Ганю П-ову. Кед би дацо мал, вше би зос Ганю подзелел. Кед Ганя не пришла до ніх панич би ей однес чи то колача, чи овоци або цукру; ніч би вон през неё не уживал. Росли дзеци, а старши ані не обачели, як панич Ганю вше баржей люби. Ганя уж кед одросла не сцела панича ані патриц. Ганьбела ше дзівка, да ёден пан телько на ю патри. До-знал то и оцец паничов и оштро сина опомнул, але то не помогло. Послал го до вельких школах и думал же паничови то видзе з глави, але так не было. Накеди панич дому пришол, през цали вакациі, вецей бул при Гані як дома. Вона сцекала пред нім, але вон ю нашол. и же би ей крашне было, да ше ода за нъ'го. Вона ше стого шмеляла. Вше му гварела — же я не за вас, гледайце себе даяку паночку. Попри тим цале место К. знало, же панич люби Ганю П-ову. Пані Оцец го не сцел три роки дому. Плацел за нъ'го и през швета и през вельки вакациі, лем да на Ганю забудзе. У тим почне наш народ селіц ту до Славонії. Зос першими пошли и П-ово. Ганя сегініца вишла на глас, же вона не сце нашего простого легіння але пана. Кельо раз предомну плакала и питала ше до да зроби. Видзела сом, же е не виновата и прето сом була весела, кед сом чула, же одходзі зос своіма до Славонії.

Придзе до непознанаго краю и ода ше. Кед П-ово пошли, оцец и мац поволали панича дому. Першо му было, да за Ганю пита.

Смутно му було, и лем ше роспитовал и роздумовал. Пришол час, да школяре одходза. Панича родичи послали заш до Кракова. Дали му пеннежи за драгу и за шицко потребне. Хто би им повед, же свогого сина нігда вецей не увидза! На место до Кракова пришол панич ту до К. У найгорши час за Ганю сегініцу. Баш ще заручела зос ёдним добрым легінью, кед лем придзе панич и заш ю заокупи. Ганя ані чуд за панича, але ю ей млади охабел. Дармо ше вона преклінала, же панича нігда не любела. Заручник ей лем гуторел: „Не пришол вон од франти ту за тобу. Ту му не будзе родзина сперац, не будзем вам ані я завадзац. Ту ци твой панич, а я себе

Грк. церква у Канижи.

другу дзівку найдзаем“. Ганя да ше забие од плачу. Даҳто ю нагварял, да ше ода за панича, але вона ані чуц. „Одам ше за чарного цигана, але за нъ'го не“. Так би знала повесц. Длugo Ганя була дзівка, док ше не нашол тот ей чловек — гдовец — и вжал ю. Можеце себе подумац яки тот панич, оздаль кус шалени, кед ту остал у валале. Ягод да нет вецей дзівки, лем тата його Ганя.

Кельо я йому гуторела: „Паничу будзе розумни. Модліце она, мацер за пребачене, илде назад медзи вашо браца. Найдзенце ище и лепшу дзівку од Гані“. Ище сом шицко не виповедла, вон уш лапа за калап. О мали час го видзим на уліцы и то на другім боку. Длugo по тим сцека одомне и од моей хижі. Так вон зроби зос каждим иньшим, хтогод го нагваряя най ше врачи дому, або най ту задармо

не жие. Пребачел би му оцец близовно. Добри то пан, я го добре паметам. Знали зме як дзеци гуски чувац, па зме ше забавели по пажици, док ше нашо гушата шицки помишиали. Паничов оцец дзекеди ишол на полью и кед нас обачел, як ми не чуваме гушата погніва ше и руци по медзи нас свою палічку. Ми посцекаме на шицки боки, а да една, найшлебоднейша вежнє палицу, принеše панови и побочкага му руку. Вон ше нашмее погласка ю по власох и да ей за бонбони грайцари. Ето так би вон и сина свойого приял и може буц ледво дочекал. Я знам вон ше и тераз на панича не гніва. Достава панич пенежы од шестри, але я би поведла, же то будзе од отца. Ма шестра свойо дзеци гоч є богата, лем оцец не сце, да попущи, та по дзивки своей посила, да му не препаднє тата тварда глава. Ето тераз сом вам шицко поведла, цо знам о паничу, а кед будзем мочи укажем вам того шальтака. Тераз вон видзи, же го дзивка не церпи и вон заш не идае отац. Одала ше за другого, а вон ю ище люби. Раз ме модлел, най Ганю питам, чи є щешліва. „Та до же вас то брига“, опитам ше го и нашмеем ше. Вон ми одповед же му тераз и то досц будзе, кед учуе же вона задовольна. Я Ганю ніч ані не питала, лем кед сом го другираз видзела, гварела сом му же Ганя щешліва. „Тераз и ви себе найдце другу Ганю и ви будзеце щешліви“. Заš длugo не попатрел, бо сом му то гуторела. Модлім вас! Опитала ме моя сушеда. „Видзели ви уш дараз таке чудо? Чи сце таке дагдзе читали? Ми жени уж кельо раз гуторели, же и тата Ганя шалена чом ше за ньго не одала. Та було бы ей як ані ёдней жени, кед ю так барз люби“. Нашмеем ше моей сушеди, кед так вона у свой глави судзи. „Моя сушеда шицки ми док дацо не посцигнеме бара ценіме. Кед уж раз маме у рукох тато, цо зме жадали, видзи нам ше, же нам то спада и ані з далека не здава задовольство гевтому жаданю. Так би можебуц було и зос паничом, да Ганю добил“.

Главне, же я чула за хисторио тато чловека, котри ме віше баржай занімал. Моя ше сушеда чудовала, чом я така смутна над тату ей приповедку. Жаль ми було чловека, хтори преграл шицко за ёдну Ганю, хтора го не розумела и нігда не любела. „Подумайце сушедо! Вон могол нёшка буц славни уметник, родичи його би ше радовали а отечество мало бы од нього хасен, а чи то не боляще за ніх шицких, кед вон то занедзбал“. Сушеда ше задумала и гвари: „Ище як их шицких уквилел. Мац му не за длugo умарла, бо віше за нім плакала. Але кед є шалени“. „Не гуторце мила сушедо так. Вон нёщешліви, бо є твардей глави. Чежко тому, чо ше не да поучиц. Хто свою боль зос другим не подзелі. Панич, кед го Ганя одбила, да голем дакого мал, а тот „дахто“ да му повед: „Ест ище на швеце Гані, Марі, Ілї, обрац ше паничу и кед ци ше не попачи

ані ёдна а ти ше пошвец твоей красней уметносци и ту найдзеши щесце“. Панич прето нещешліви, бо ше од нікого поучиц не да“. Так зме закончели нашу бешеду. Подзекуем сушеди же ме забавела зос тату приповедку и вона ме охаби.

III.

Задумана зос долю тато бидного чловека ледво сом чекала, да ше зидзем зос моим мужом и да му шицко повем, цо сом чула. Занімalo то и його гоч ми ше шмелял, же сом барз знатижельна. Кед сом му шицко виповедла, замодлім го, най би панича привед

РНПД-о Шид.

дараз до нас, да го упознам. Нашмелял ше мой муж и обецал ми, же ми то здзечне зроби: „Бо я уж мал чесц и видзиц панича и бешедовал сом зос нім“. „Як же випатра?“ „Ето, цо я мам любопітліву жену, думал сом, же ме то будзеш дораз питац“. „Чи би тебе не інтрасирав таки чловек? Чом ши таки? Гутор уж раз видзини яка сом добра, па ци шицко повем цо знам“. „Я тей доброти на тебе не видзим, лем заш жену; чула ши цошкаль нове и ледво ши ме дочекала, да маш кому виповесц“. „Добре най будзе як сце лем ми повец, як випатра панич“. „Барз мизерно“, одпове ми мой муж смутно. „Знаш кед сом го видзел, змиловал сом ше на ньто. Тот чловек уж зуби німа, шыви є а очи му глубоко зашли под високе чало. Погнути є и випатра як да уж прешол шейсцдзешати рок, а німа амі штера-

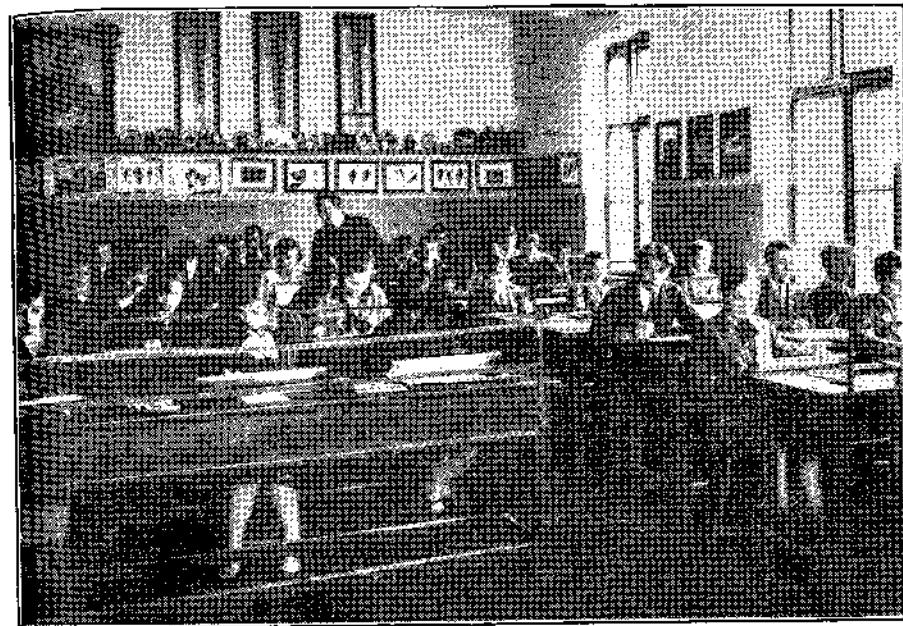
цец. Кед гутори чежко го розумиц, бо гварел сом ци зуби нема а и фришко барз гутори. Випатра, же ипак дацо роби и чита бо новини трима. Хвалел сом му образи и мило му було. Замодлел сом да це дакус поучи у мальованю, бо випатра же є кус дзви, да го скорей на тот способ добиєме до нашого дому. Ти му укаж тоти свойо даскельо слики, ко ши напацкала, па ше скорей порозумице“. Так ме мой муж поучел а я ледво чекала, да упознам того человека.

IV.

Шедзела сом при ручней роботи, кед до хижі войдзе мой муж зос штетні и приведзе ёдного человека зос собу. Поведла би дораз же то панич, бо так випатрал як го мой муж описал. Скочела сом и привитам госца, а вон ми ше представи. Як сом го понукла шеднуц, повем му, же сом уж давно жадала да ше упознам зос тим уметніком, до нам церквочку украшел зос красніма образами. Вон ше ошміхнул и обачела сом, же му були приемни тоти моїх слова. Кус познейше обрацел ше вон по нашей хижі и обачел зос руку робени даскельо образи. Не мало ше зачудовал кед чул од моего мужа, же то моя робота. Я му гварела, же би сом любела, да ме вон поучи далей у мальованю, але вон ше направел невешти. Випатрало, же нема дзеку за то. Тот перши раз нас фришко охабел, але не одлуга нашивел нас панич заш. По старим обичаю понукнеме госца зос погаром вина, а вон як да бул приятель того. При тим постал и баржей бешедліви. Вжал панич албум до рукох и почал опатрац образи. Обрадовал ше кед обачел карти од славных уметнікох. „Видзел сом оригінали тих образах у Бечу и по Італії, кед сом путовал. Видзи ше ваш укус кед збераце таки красни ствари. Не попачи вам ше гоч цо.“ Мне ше видзел кус дзецински панич кед ми то повед, а вец сом ше сетела, же вон сегінь давно ше не зишол зос воспитаным человеком, па ше не треба чудовац. Кус потим почне вон заш: „Знаце, кед сом ше перши раз на вакациі врацел зос Кракова, замодлел сом отца моего, да го шмем мальовац. Допущели ми оцец. Кед образ уж бул готови, сушел ше на столку, а моей шестри хлапчик, лем цо почал гуториц. Пришол до моей хижі дзвигнул ручки гу образу и скричал: „Діду, діду!“ Чи ми требало лепшай критики од того малого дзецочка?“ Мой ше муж ошміхне и гвари му: „Я уверени о ваших спосібностях, лем ми барз жаль, же ви ту дангубице зос такими простими стварами; малюєце женом лади, лавочки и так далей. Охабце ви туто роботу столяром а ви робце цо за вас.“ Панич ше нашмее и дораз ше винайдзе: „А чи нам шицким не познато, же Леонардо да Вінчі фирмі на дутянох фарбел у нужди. Правда же мне не нужда, але кед ме дахто замодлі, не годзен сом одбиц. Та шицко то Ганя вино-

вата.“ Я ше замішам до бешеди и скричим: „Яка Ганя! Ест ище дзвікі на швеце . . .“

Ище сом то не докончела, уж панич стой предомну зос калапом у руки кланя ше, понагля дому. Мой муж го провадзи. Ище сом ше не знашла уж мой ше муж врацел и на мне: „Ето, цо ши тераз зробела. И чула ши, же вон не люби, да ше тога руша, а ти ше мишаць до тей його ствари. Знай, же го тераз не добиеш.“ Видзела сом, же сом погрищела, па сом ше не озивала. А чом же панич сам

Ученікі пивцо-учит. школы Пряшов.

почал, кед не сцел, да ше дахто миша. Та брига ме, видзела сом, же є чудак, та ме уж ані не занімал.

Прешло уж досц часу. Пришла Велька ноц. На тото швето обичай у нашим народу, да шицко до церкви леци. По богусложеню позбера ше коло церкви и старе и младе шицко у нових шматох. Шарени фарби женских и дзецинских шматох так приемно очом лагодзі.

Шицко то понагля дому, да подзець швецене вайцо зос своім мілим и да ше гу церкви назад враци на бависко. Помедзі людзох обачим и панича. „Ізволте з нами, дома ше будзе наша паска швециц и там себе пожадаме щешліву Вельку ноц.“ Не мушела сом го длugo нагваряц, пришол. У нашей хижі чекал полни наквецены стол

зос єдлом и квицом, Ту паска, шунка, писанки, масло, колачи и т. д. Запалела сом швичку у тим приде мой муж зос дзияком и о мали час єдло було поблагословене. Понукли зме наших госдох шеднуц: „Цо ше пачи: шлівовици, ликера?“ Нараз панич приде гу мне и шепне ми: „Лепше би ми було, да сом нешкя гу вам не пришол. Чом сце ми рани мою обновели? Шыцко тото здогадув ме на дом моего отца.“ Обрацел ше и у куцику слизи сцерал. Мне цошкаль сцисло у гарлу, але о мали час ше знайдзем: „Подце, да ше черкнеме, Христос Воскресе.“ Шедне панич як зме себе повинчовали и я добре обачела, як ше силовал, да нам не погуби дзеку.

Так прешло ище пейц-шайсц вельки ноци и панич вше бул на тот дзень наш гosc. Ишак зме го слабо видзели. Ёдного ёшенского вечара шпацирали зме мой муж и я по уліци. На раз нас обидзе панич. У руки ношел кошарку полну зос кромплями. Фришко панич поздравкал и ище фрише пошол далей, а ми ше двойо лем попатриме. Ніч зме не гуторели: О мали час я повем: „Поволай го дарац на полуудзенок до нас“. „Думаш, же би пришол. Знам я, же йому чежко од кеди война не достава вон ніч од своїх и уж сом го даскельо раз волал, кед видзэм зос церкви, понаглям, да го здогонім и приведзем. Лем ци ше ошміхнє подзекуе и уж ше страцел“.

Други дзень пришол панич сам. Вигварял ше, же нас не распознал вчера по цме. „Ношел сом кромплі. Ёдна ми жена була должна за якушкік роботу, та ми с кромплями заплацела“. Знаце того року ми кромплі барз смачни. Понукли зме най у нас полууднёе, але вон не остал. Як лем випатра! Уж не чуе, схуднул. Я ше спитам моего мужа, чи да му пошлем и я дакус кромплі, кед их так люби, а мой муж ше на ми погніва: „Нізач! Але ти людзох слабо познаш. Чи ти не видзиш, же вон у сто неприликох, же зме го вчера видзели зоз туту кошарку. Тото же нас нешкя нащивел и то вон шыцко намесцел, най ми вериме, як вон люби кромплі. Знам, же му барз чежко, але сом прещвечени, же би скорей умар от гладу, як да приме од дакого гоч цо. Чежко му було. Його оцец умар, а шестри и друга родзина сами були у велькай нужди у Галиції. Раз лем приде с пошти мой муж и пове ми, же панич добил од брата пенеж. Вон ше сетел брата, бо бул у Швицарскай — неутралней держави — було му легчайше. Ягд да мне самей дахто дацо дал, так сом ше зрадовала. На жаль панич не требал длуго тей помоци. Ёдного рана приде ёдна жена и яви, же паничови барз зло, — вон при ней бива у еднай хижки. Уж дас пару дніў не виходзи зос хижки а вона му ноши есц. Нешкя го заш пошла питац чи би му млека принесла, а вон ше викричи на ю: „Да, млеко. Ви глупи жени не знаце ніч иные хорому понукнуц лем млеко. Цалу ноц сом смядни,

голем да мам даякей юшки од овоци, вареней овоци, ох мамо моя люба! Як ти знала хорих понуковац! Лем ёдна мац на швеце. Цагай ше вонка зос моей хижки!“ Вец ше гу муру обрацел и цошка руками указовал та свою Ганю споминал. Пришла сом явиц панотцови, да го приду висповедац. Яй як ше бойм“. „Цо ше маце бац“, одповев жени. Пойдзе паноцец, висповеда го, па цо Бог небесни да. Причекайце мало. Тоту фляшку черешні му однешще, и поздравце го крашнє“. Жена пошла и мой муж зос найсятийшима тайнами. Я ше модляци не могла дочекац да ше враци и да чуем цо паничови. Кед ше врацел мой муж дораз ми гварел: „Нет уж ніч од панича. Бул при себе и знал шыцко, ище гварел, же напоютре приде до церкви, най одслужем службу за його родичох. „Фришко то мне прейдзе. Увидзице ище ше я и оженім“. Яго цешел а вон и сам думал оздравіц! Кед сом одходзел, уж не знак за себе ніч. Барз в слаби. Добри жени шедза при нім и вислугую му. Два дні по тим оглаши наш дзвончик с пред нашей церквочки же ше хтошка по медзи нас до вичносци преселел. Бул то панич. Скончел.

Поховали зме го крашнє. Шыцки го зос його родного места одправадзели на вични починок. Шыцки окрем Гані. Кед зме ше врацали зос теметова спітала сом ше женох, чи не могла Ганя присц голем па ховане. „Хлеба пече нешкя“. Ошміхнє ше ей сушеда. „Як да не могла пожичиц за тот дзень одо мне!“ Мне слизи почали сами од себе чуриц аж тераз. Бидни панич, пре кого же ти охабел свою жем, оца, мацер уквілену, уметносц? Пре Ганю, а вона ци ані мертвому незна дац чесц — бо хлеба пече!

Судьба орача и шеяча у хмарах виши.

Народны писні.

Позберал Осиф.

Шыцок род ше зишол...

(Свадзебна).

Шыцок род ше зишол пані млада стала
Долу главку зогла очка уцерала.

Горе главку дзвигла смутнє попатрела
На свою мамочку як ю зармуцела.

Мамо моя мила, мамо моя люба
Я при тебе росла як в заградзе ружа.

Росла я, росла я у вельких роскошох
Тераз ши ме дала до тих люцких людзох.

Дала ши ме мамо далёко од себе
Я ше нє набула ище досц при тебе.

Кед слунечко вишло ружа расквитала
А я под ню, мамо, горенко плакала.

Очи мойо чарни, вше ше ми шмейли
А нєшка под ружу слизи вилівали,

Єй розкоши мойо, шицка радосц моя,
При тебе осталася, мила мамо моя!

У загради ружа и то ци остане
Кед коло ней прейдзеш, да подумаш на мнє.

Будзеш под ню плацац, як и я плакала
Же ши свою дзивку далёко одала.

Кед сом ишол...

Кед сом ишол коло паньской заградки,
Видзел я там рузмарію желену.

Пойдзем я ше заградкара опитац
Чи я можем рузмарій натаргац.

Нє садзел ши ані таргац нє будзеш,
Ані шварне дзивче любиц нє будзеш.

Хто ю садзел, садзел, тот ю и таргац будзе
Тот и шварне дзивче любовац будзе.

Я ю садзел, я ю и таргац будзем,
Я и шварне дзивче любовац будзем.

Ганічко мила...

Ганічко мила, дзе ши ми була?
Була я на свадзи в желеней загради,
Мамочко моя!

Ганічко мила, зо ши там єдла?
Два рибки през солі барз ме шерцо болі,
Мамочко моя!

Ганічко мила, зо ши там пила?
Червене винечко, болі ме сердечко,
Мамочко моя!

Мамочко моя, умрец вам мушим!
Ніч ми нє по волі, барз ме шерцо болі,
Мамочко моя!

Ганічко моя, як це ховац мам?
З гушлями, з бандами и з органами,
Мамочко моя!

Ганічко мила, як я плацац мам?
Ви плачце як сцеце, я на другім швеце
Мамочко моя!

Варавовей заграденки...

Варавовей заграденки жала сом, плела сом
Пришли гу мне три младенцы питали ше: чия сом?
А я їм так гуторела: нє ваша, нє ваша,
Вера я мам милenkого Андраша, Андраша.

Кед сом ишол през петровски цинторин, цинторин;
Випаднул ми з правей руки рузмарин, рузмарин,
А я за тим рузмарином бануем, бануем,
Бо я тебе моя мила любую, любую.

Ганічко, Ганічко...

Ганічко, Ганічко, яка ши ми мила,
Ягод голубови голубица била.

Пойдзем служиц пана седем-осем роки
Оздалъ ми да Ганьча свойо били руки.

Док я пана служел, мила ше одала,
А моя душичка плацац нє престала.

Вислухай ме, Боже, да остане гдова
Ище вона будзе люба жена моя.

Добри Бог, предобри шицко добре ствара,
Да кажди голубок ма свойого пары.

Була ёдна герлічка...

Була ёдна герлічка ховала соколічка,
Ховала го седем літ, а на осми пошол гет.

Як вон ше вжал так лецел, аж на цинтор одлецел.
Шеднул себе на млінок на марморов комінок.

Так вон крашнє зашпивал, аж ше гайк розківал.
Пришла к ньому герлічка його власна шестричка.

Цо ту робиш, брачик мой, цо ши таки весели?
Шак уж седма нідзеля, як ци мила умарла.

А вон ше вжал, залецел, на ей гробик одлецел,
Так ей крашнє гуторел, аж ше гробик отворел.

Чи шпиш, мила, чи чуеш, чи ме вернє любуеш?
Не шпим, мили, я чуем, я це вернє любуем.

Але горе не станем, покрила ме чарна жем.
Чарна жем ме покрила, же бим с тобу не жила.

Не далеко...

Не далеко од валалу Сама ши ме заволала
Ест там ёден густы лес, До мацери до твоей,
А ты, моя наймilenьша, Погар винка ши ми дала
А ты гу мне вше не лец. До ручочки, до моей.

А я хлапец справедлізи,
З того винка не сцел пиц,
Бо ты, моя наймilenьша
Ти ме сцела отровиц.

Дайце ви мне...

Дайце ви мне, мамо, тераз ме питаю,
Най ми стари баби роки не читаю.

А кед би я знала, хтора ми читала,
Та би ей наляла вина до погара.

Вина до погара, води до скленици,
Побий, Боже, побий тоти клеветніци!

Умрем, Боже, умрем, гоч ме ніч не болі,
Кед немам питача мацери по волі!

Пачи ше ми...

Пачи ше ми царова дзивочка,
Бо ё циганова фраерочка.

Циган ше ми барз и пребарз люби
Прето, же ма красни били зуби.
Били зуби и кандрасти власи,
Вера циган барз и пребарз красни!

Мила моя, не люб ти цигана,
Бо не будзеш нігдзе припознана!
Циган ше ми барз и пребарз люби...

Мамо моя, дай ме за цигана,
Кед ме нідаш, скочим до Дуная!
Циган ше ми барз и пребарз люби...

Коло обали...

Коло обали дражка стої,
Коло дражки дуб садзени,
Садзела го моя наймilenьша,
Кед сом ішол до войни.

Я до войни з войни назад
Мила ше не одала.
Дзекуем ци, моя наймilenьша,
Цо ши за мну чекала.

Тот ручнічок до ми дала,
Я го за ушурик мам;
Же биш, мила, вецей не думала,
Же це за наймильшу мам.

Тот персценьок цо ми дала,
Я го руцел до води.
До Дунаю до тей бистрой води
Най вон шеда на сподок.

Ой Петровци...

Ой Петровци, то пахняца заградка,
По ней ходзи мила моя фраерка.
Гварел ши ми, мили мой,
Же я твоя, а ти мой,
Кеди же ше уж зидземе, Боже мой...

Водне ходзи, в ноци шніё шугая,
За хторого би ю мац ей одала.
Гварел ши ми, мили мой...

Мал сом орех, були у нім два ядра,
Уж мила од сердечка одпадла.
Гварел ши ми, мили мой,
Же я твоя, а ти мой,
Кеди же ше розидземе, Боже мой!

Кед сом...

Кед сом ишол я од милей
Бул мешачок високо,
Огляднєм ше я на задок
Чи од милей далеко?
Не прешол я два три хижи
Мила за мну кричала:
Врац ше, мили, врац ше назад
Преноцуй ту до рана.
Я до рана ту не будзем,
Бо я, мила, з конічком!
Мила очки уцерала
Шлінгованим ручніком.

Мала сом...

Мала сом фраера	Сушедо, сушедо,
Як ёдного ташка,	Ойце вашу мачку,
Та ми го поедла	Най вона не роби
Сушедова мачка.	Зос фраера франту!

МИХ. НЯРАДИ, учитель.

Цо длужен кажди земледілец знац зос геометриї?

Бежнімэ едну шкатулу! На верху шкатули, стола, ормана и др. су верхи, котри ми будземе волац плохи. Плохи мераме зос квадрат-

ним метром, квадратним дециметром (dm^2), квадратным центиметром (cm^2), квадратным километром (km^2). Жем мераме зос аром ($\text{ар} = 100 \text{ m}^2$)

$$1 \text{ km}^2 = 1.000 \times 1.000 = 1,000,000 \text{ m}^2; \quad \boxed{\square} \text{ cm}^2$$

$$1 \text{ m}^2 = 10 \times 10 = 100 \text{ dm}^2; \quad \boxed{\square} \text{ cm}^2$$

$$1 \text{ dm}^2 = 10 \times 10 = 100 \text{ cm}^2;$$

$$1 \text{ cm}^2 = 10 \times 10 = 100 \text{ mm}^2;$$

dm^2

1. Плоха (повершина) квадрата.

Квадрат то така слика, котрой шицки страни и углы ёднаки. Угли шицки правы и маю по 90° степени.

Плоху квадрата вирахуеме, кед едну страну помножиме саму зос собу.

Приклад: кельо квадратни метери (m^2) ма наша хижка, котра квадрат и една страна ей $4\cdot5 \text{ m}$. Одвит: $4\cdot5 \times 4\cdot5 = 20\cdot25 \text{ m}^2$ (20 m^2 и 25 dm^2).

2. Плоха (повершина) паралелограма (цеглового облика).

цеглови страни ёднаки, а углы правы.

Плоху такей слики вирахуеме, кед помножиме ширину з дужину.

Приклад: Заграда така слика: Длужина $64\cdot25 \text{ m}$. широта 29 m . кельо квадратни метери ма тата заграда?

$$\text{Рахунок: } 64\cdot25 \times 29 = 1863\cdot25 \text{ m}^2.$$

Плоха (повершина) троугла.

Троугел то така слика, котра огранічена з трох боках.

Кажды троугел ма основу (обычно найдлукша страна) и висину (просто спущена ления з верху угла) на основу.

Плоху троугла вирахуеме, кед помножиме основу зос висину и цо добиеме подзеліме з 2. $[(O \times v) : 2]$.

Чом дзеліме з 2? Зато, же на кажды троугел, то половка цеглового. Понеже зме горе гварели, же цеглового плоху вирахуеме, кед помножиме дужину зос ширину, а троугел лем пола, то зато мушиме подзеліц з 2.

Приклад: вельки осовини 12 м., мали осовини 8 м. плохи будзе; $6 \times 4 = 24 \times 3 \cdot 14 = 75 \cdot 36$ м².

Плоха одрэска круговога.

Плоху такей слики вирахуеме, кед лінію А Б (н. пр. 10 см.) помножиме з висину (на приклад 3 центимет.), затым помножиме з $\frac{1}{3} = 10 \times 3 = 30 \times 2 = 60 : 3 = 20$ см².

Кубики.

Мера за кубики ё кубични метар (м³); 1 м³ = 1.000 дм³, або $10 \times 10 \times 10 = 1.000$.

$$\begin{aligned} 1 \text{ дм}^3 &= 1.000 \text{ см}^3; \text{ або } 10 \times 10 \times 10 = 1.000 \\ 1 \text{ см}^3 &= 1.000 \text{ мм}^3; \text{ або } 10 \times 10 \times 10 = 1.000 \end{aligned}$$

Кубики такей слики вирахуеме, кед найдземе поверхшыну доней плохи и помножиме з висину.

Приклад: хижка длугока 6 м., широка 5 м., висока 4 м., одвит: $6 \times 5 \times 4 = 120$ м³.

Кубики пірамиды.

Першэ вирахуеме поверхшыну основы и помножиме з висину и подзеліме з 3.

Основа 4 см., ширина 3 см., висина 10 см.

$$4 \times 3 \times 10 = 120 : 3 = 40 \text{ см.}$$

Кубики одрэсанай пірамиды.

Н. пр. громада піску, каменя, гною и друге.

Першэ вирахуеме поверхшыну доней плохи, затым поверхшыну горней, пособираме, подзеліме з 2 и помножиме з висину.

$$\begin{aligned} + 20 \times 15 &= 300 \\ \underline{14 \times 10} &= 140 \\ 440 \text{ м}^2 : 2 &= 220 \text{ м}^2 \times 5 = 1.000 \text{ м}^3. \end{aligned}$$

Кубики копи.

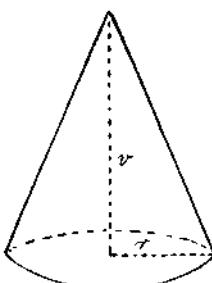
Першэ найдземе поверхшыну сподніога круга помножиме з висину, подзеліме з 3.

Пр.: жито на пойдзе насыпаме у купу (копи).

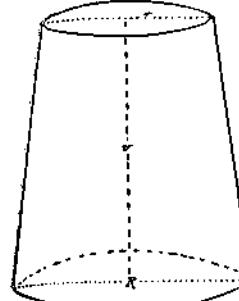
Полупромир най будзе 0·9 м., висина 1·2 м. Кельо мame жита?

Одвит:

$0 \cdot 9 \times 0 \cdot 9 = 0 \cdot 81 \times 3 \cdot 14 = 2 \cdot 5 \text{ м}^3 \times 1 \cdot 2 = 3 \text{ м.}$
а понеже $\text{м}^3 = 1.000 \text{ дм.}$ то мame 3.000 л. а ёдана л. ваги 0·8 кг. жито чешке $3.000 \times 0.80 = 24 \text{ q.}$

Куп (копа).

Одрэсаная копа

Кубики одрэсанай копи.

Пример: $P = 4 \text{ м.}$, $r = 2$, висина 6 м.

Понеже r велькага круга сам зос собу

$$\begin{array}{rl} 4 \times 4 = 16 & \text{Помн. } r \text{ малага кр. сам зос собу} \\ 2 \times 2 = 4 & \text{Пособирай} \\ \underline{4 \times 2 = 8} & \text{Помнож з } 3 \cdot 14 \text{ т. } e. \underline{28 \times 3 \cdot 14} \\ 28 & \text{Помнож з висину } 87 \cdot 92 \times 6 \\ 87 \cdot 92 & \text{Подзель з } 3; \\ 527 \cdot 52 & \\ 175 \cdot 84 & \text{м}^3 \end{array}$$

Другі спосаб.

$P = 8$, $r = 4$, $v = 6$ м. мера у метрох, результат будзе у лит.
 $(P^2 + p^2) \times v = 392 \cdot 7$

$$\begin{array}{rl} \text{Одвит: Промир дна самим собом } 8 \times 8 = 64 & \\ \text{, верху " " } 4 \times 4 = 16 & \\ \text{пособирай} & \\ 80 & \text{Помнож з висину } 80 \times 6 = 480 \end{array}$$

$$\text{помнож з } 392 \cdot 7 = 480 \times 392 \cdot 7 = 188 \cdot 496 \text{ литри.}$$

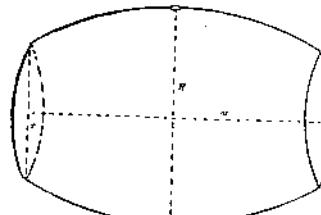
Кубики ґули.

Р помнож трираз сам зос собу, подзель зос 3·14.

$$4 \times 4 \times 4 = 64 : 6 = 10 \cdot 66 \times 3 \cdot 14 = 33 \cdot 472 \text{ см}^3.$$

Кубики гордова.

Промир дна 48 см., промир штretку 60 см., висина 80 см.

Гордова.

I. Спосаб.

Вежніме $\frac{1}{3}$ промира дна = 16 см.

$$\begin{array}{rl} " \frac{2}{3} & \text{штрет. } = 40 \text{ "} \\ \text{пособирай: } 56 \text{ см.} & \end{array}$$

Подзель з 2 т. т. е. $56 : 2 = 28$ тое
помнож само зос собу, затым зос 3·14,
а на концу з висину (глубину) т. т.
 $28 \times 28 = 784 \times 3 \cdot 14 = 2.461 \cdot 76 \times 80 = 196.940 \cdot 80 \text{ см}^3 = 196.94 \text{ дм}^3$
 $= 196$ литри.

II. Спосаб.

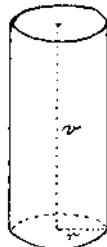
Промир дна 0·48 м., промир штretку 0·60 м., глубина 0·80 см.
 $[2P^2 + p^2] \times v = 261 \cdot 8.$

Промир штretку помножиме сам зос собу, результат подзеліме з 2, затым помножиме промир дна сам зос собу, тераз цо зме до-

били пособираме и помножиме з висину, а на концу помножиме з 261·8 результат добиєме у літрох.

$$\begin{aligned} \text{T. e. } & [2 \times 0.6 \times 0.6 + 0.48 \times 0.48] \times 0.8 \times 261.8 = \\ & = (0.72 + 0.2304) = 0.9504 \times 0.8 \times 261.8 = 199.05 \text{ літри.} \end{aligned}$$

Першираз вишло 196·94 літри а другираз 199·05 літри. Розлика не велика.

Кубики ролі.

Основа ролі више круг.

Поверхню круга вирахуємо, помножиме полупромір сам зос собу і зос 3·14 і цо добиєме з висину (дужину).

$$\begin{aligned} \text{Приклад: } & r = 4 \text{ см., } v = 320 \text{ см.,} \\ & 4 \times 4 = 16 \times 320 = 5120 \times 3.14 = 16.076.80 \text{ см}^3. \\ & \text{або } 16 \text{ м}^3 076 \text{ дм}^3 80 \text{ см}^3. \end{aligned}$$

Хто ніч не зна, а незна, же вон ніч незна, то дурни.

Клонь ше такого

Хто ніч не зна, а зна, же вон ніч не зна, то скромни.

Поуч такого!

Хто мало зна, а незна, же вон лем малко зна, тот шпи.

Пребудз го!

Хто мало зна, а зна, же вон лем малко зна, тот мудри.

Нашледзуй такого!

(Арабска мудрасць).

Д. БИНДАС

Нашо мена и назвиска.

Кажды народ жиє у своїх менох и назвисках. Почамши од праотца нашого Адама, котому сам Бог дал мено и патриарха Якова, котому ангел Божи дал назвиско Израэль, — каждый живущи чловек на жемі мал даякі мено, по котрим го людзе разликовали од других.

У старих вікох називали ще людзе обично лем з єдним меном, а кед их точно сцели означиц за разлику од других, теди поведли мено його отца н. пр. Яков син Ісааков, Ісус син Давидов, Осіфов; пагански народи тиж так. Так настало з того другого мена назвиско, котре обично знаменовало з якого хто роду, покоління походзи.

Од кеди християнство обновело швет у кождим народу каждый чловек ма два мены: єдно *крестне мено* (мено його небеского патрона, ангела) и *назвиско*, котре означає фамелію або поколінне з котрого хто походзи.

Мено крестне значи, же є христиан, а назвиско обично значело стан, роботу, место биваня дотичного. Н. пр. Колесар, Гробар, Мали, Лікар. Москаль, Кушнір, Горняк, Макай (з Маковици краю)...

На кельо даеден народ чисти у своій креві, указую то — крем етнографских и інших знаках — особено назвиска и мена. Народ, котри траци своё народни мена и назвиска, указує, же вон препада, траци ше як окрема единка народна, вон ше претоплює, меня до другого іншого народу, а з тим траци и свойо власне національне означене (карактер).

Кажды ше народ змага, да го по його народней бешеди називаю. Так исте чува вон и свойо народни мена и назвиска. Цудзей бешеди мена и назвиска, обично ше беру як видрижньоване, принцип...

Ми вельо утрацели зос свойой чисто рускей бешеди, а натомесц прияли зме и помищали фурми и слова цудзих бешедох. То ані не чудо, бо напо прадідове од вецеј як тисяч роками жили на подкарпатскай Русі (Горніци) помищані з іншими славяньскими племенами (Словаки, Поляки) а и неславяньскими (Мадяре, Немци, Румуне) а у ровней Бачкай и горовистим Сріміше баржей зме помищані уж готово два столітия.

Кед себе подумаме, же у тих прещлих тисяч роках жили напо прадідове готово през писма и книжки, бо до мали то єдино церковне було, а школах — просвіти не було, — теди не чудо, же ше у нашей бешеди и обичаюх народних (ношиво, способ живота, слова и их фурми) тельо цудзого находзи. Чудо є то, же ше наш руски народ у нашей дідини на Подкарпатской Русі а особено ту на югу уж давно не претопел до цудзого або сродного славяньского народу (н. пр. до мадярского, словацкого або сербско-горватского). Же ше то не стало, то найбаржей доказує одпорносць нашу гу цудзому и моц народней свідомосці. У нас були ридки або цалком непознати случаі народних виродох. Рисин гоч и научел цудзи язики, ипак при своім твардо стал и з нім путовал по цалим швеце. Йому його язик, вира и обичаї були наймилши, и вон бул прешведчены, же од його власнога красшого и лепшого нет на швеце. Лем так порозумиц можеме, же н. пр. у Коцуре Мадяре ище за часу мадярской держави готово ше шицки порусинели т. е. у своїх обисцох жию и бешедую лем по руски. То ше бачи особено у остатніх 10 роках, одкеди ми мала а розшата гарсточка руска жиєме цалком як и інші культурни народи, бо маме свойо школи з народним руским язицом, маме свою моцну организацию Руске Нар. Просвітне Дружество, котре ше стара о прошвицованию нашого народу и воно є найлепша гарантія, же ми и далей зачуваме нашо народне од прадідох нам охабене добро: руску народносць и св. виру грекокатоліцьку.

Прето нам кривду робя дзепоедни учени людзе филолги, кед чую або читаю нашу бешеду и прикладаю нас гу словаком, бо у нашей бешеди велько мame слова лебо мишаніи од словацкей бешеди. Вони так судза, бо нас добре не познаю. Шицки учени людзе, котри нас добре упознали, прешвечели ше, же ми остали тово, цо нам и прадіове були т. е. русини.

Кажды гоч як малючки народ ма свою прешлосць — историю, гоч би вона ище анё не була позберана, написана. Ми лем дацо мame пописане з прешлосци — исторії нашей, и то лем у остатніх роках (Читай нашо кроники у Р. Календарох и часци з исторії нашей од поединих наших писательох): Жридла тей нашей исторії позбериани су зос народных кроникох (стари літописи), зос церковных и иных архивох. Шицко то доказуе, же *ми прави конарчох зос велького древа руского племену*, крев од креви, косц од косцох руских наших прадіох, котри ше з давень-давна преселели з праотчини нашей зос широких степох и богатых польох велькай рускай держави України на високи гори карпатски, а отамаль ту до ровней Бачки.

Доказую то крем нашей бешеди, котра гоч мишиана з словацким диалектом ипак зачувала свой чисто руски корень-карактер, и нашо *народни руски писні*, з котрима народ жил столітиями. Н. пр. писні: „Понад бреги...“ „Загучали гори...“ „А чий то волки...“ „Летай жайворонку...“ „Ишол козак до дому...“ „Я до леса жленого...“ „Ой мещацу...“ „Дзивочи венок...“ и велі інъши писні и народни приповедки, котри шицки здогадую, спомен доноша и з покоління на поколінне глаша одкаль ми походзиме и цо нам були нашо прадіове.

Еден од найвекших доказох за нашо руске походзене и корень су мена и назвиска наших прадіох, з котрима ше ту пред готово два століття населели. Нешка барз велько особено назвиска у нас цудзи — мадярски. Н. пр. Мункачи, Дорокгази, Тот, Киш, Сабадаш, Торма, Сабо,... Даҳто би себе думал, же тоти фамилий мадярскаго походзеня, а то не стої. Кед ше нашо прадіове ту населели, не було меджи німа таки назвиска, але кажды мал свой чисто руске меню и назвиско. Их чисто руски мена и назвиска меняли познейше ерагски ишлане и мадярска власц. Прето у нас велі фамилий маю два мена (атрибути) н. пр. Гарди волаю го Войвода, Сабо — Дайко, Олеар — Ондов, Сабадаш — Лиси, Керекярто — Поливка...

Виписал сом ту даскелью назвиска и мена зос найстарших матрикулох у наших дідинох Керестуре и Коцуре. Так их подавам як су там написані (Керестур од р. 1769.—1774. а Коцур од 1780.—1785. р.).

Назвиска.

Адамов, Амбрагански, Арновски, Арсин, Бабинчак, Бабански, Балінт, Баран, Бардаль, Берег, Беринь, Бесермині, Билень, Бобак, Богол, Боднар, Бобаль, Бланар, Бругош, Бучински, Бучко, Буила, Буксар, Бурян, Ваврански, Ваврилчак, Вадаски, Варчик, Васильков, Велифедор, Венчельовски, Верак, Вигортовски, Винай, Виславски, Влах, Войтко, Волар, Гайдук, Гвоздак, Гировати, Гербут, Глухи, Голик, Годак, Горкайла, Гопцуп, Горняк, Горлов, Гриц, Грижо, Громышин, Грубеня, Гудак, Гайдош, Галуска, Гебде, Герамбельски, Гаднянски, Гога, Голуб, Говля, Гвождак, Грайцар, Губаш, Голович, Дайко, Данко, Демков, Діаволінко, Дітко, Дороцки, Дивински, Джуджар, Демойки, Дюрка, Дюрчак, Дудаш, Єленко, Єнчик, Еделински, Жуповски, Жилник, Жовчански, Завоцки, Загорски, Загорански, Замешка, Збуцински, Збудински, Игначин, Илияш, Ильков, Изденци, Иван, Канюх Катренчак, Качирканя, Кашовски, Качур, Катанички, Катриняк, Каско, Каменички, Калай, Камински, Калински, Кажински, Кичинка, Колесар, Копчански, Коваль, Козупски, Кошарко, Краль, Кулич, Курти, Кушнір, Кухар, Кучмаш, Курила, Кундрак, Красуляк, Кудлач, Купянски, Лабош, Лацков, Лазар, Левински, Левицки, Леведняй, Лехки, Липчай, Лікар, Лиси, Ліптак, Магоч, Малік, Мали, Маньош, Малацков, Модра, Макай, Маковицки, Михняк, Митров, Микула, Мижичко, Микитов, Млинар, Моц, Мученски, Мудри, Нірчак, Ніряк, Ніритчански, Новак, Обровски, Олексов, Ондов, Олеар, Орос, Орецки, Орейски, Оченаш, Папянски, Пласкач, Планкош, Пельга, Поливка, Прокоп, Помайбо, Пастовицки, Паланчак, Пушкаш, Полович, Папуга, Польчим, Петьковски, Петровски, Побегайла, Поляк, Прехач, Перепун, Рамач, Роман, Русинко, Русковски, Саламон, Салонски, Сакач, Сенерак, Сенчак, Семан, Сепинчак, Синко, Сиромак, Сивец, Скочи-колода, Скубан, Стрибер, Стричко, Сташински, Струга, Стриберни, Стеранка, Сюч, Шофран, Шокец, Шугайда, Шепински, Шкрапко, Штафура, Такач, Таран, Татар, Тымков, Тарди, Томаш, Томорски, Тусинко, Тутинка, Турински, Уландукович, Югас, Фігецки, Федорович, Ференчак, Ходак, Хлебик, Хроми (-ш, -шин), Хрин, Холощній, Хромиха, Хома, Цап, Цаквін, Циберей, Чокан, Чорни, Чорей, Челювски, Червени, Чупринка, Червеняк, Чорнович, Янко, Якши, Яков, Яшурка, Янчик.

Крестни мена:

Атанас, Андри, Адам, Антон, Ана, Василь, Варвара, Гавриил, Дюра, Данко, Єлена, Єфрем, Ержа, Ева, Зузана, Ілько, Ігнат, Іля, Юла, Юдита, Йосафат, Янко, Яким, Яков, Ката, Кирил, Маря, Марта, Митро, Микола, Магдалена, Михал, Микита, Мафтей, Олекса, Осиф, Параксева,

Петро, Павло, Пелагия, Самуил, Симеон, Стефан, Сара, Терезия, Татиана, Теодор. У познейших роках находза ще ище велью красни и чисто руски мена и назвиска, Тоти исти мена и назвиска читаме при наших братах Русинох на Подкарпадской Руси, Галичини и на України. Лепши доказ за нашо руске походзене не потребно гледац.

З того ше ми нашлідніки наших руских прадідох мame лем то научиц, як треба да полюбиме свою бешеду, свою виру, свою народні руски обичаї, котри нас до нешкa отримали, а особено ще змагац мame, да ще врачиме гу нашим давним, чисто руским меном и назвиском.

Кажды народ жие у своеj бешеди, у своих обичайох и у своем мену. Поштуйме и любмe нашо руски мена и назвиска, бо

„Нацо народ, цо през шерца,
Цо през мена, през языка,
Цо през книжки, през науки?“

Без орача и здравого копача, не було бы хлеба и колача.

ПЕТРО ДУДАШ.

Писня усопшай дівици.

Ест у теметове красни гробик нови,
Та и били крижик марма каменьови.
На тим билим крижу слова вирубани.
Же хто ту спочива с красними венцами.
А то младе цело, цо так швет любело,
У найкрасших літох з нім ще розлучело,
Tot найкрасши венец купели родзини,
Купели родзини тей любей дзивчини.

„Ви, родзини мойо, кед ще походзице
По тей моей писні голем ме спомніце,
Bo я вас любела, шицким радовала
Цали шеснац рочки на то недумала,
Же я вас охабим у найкрасших літох
З вами ще розлучим уж на вики виков.
Най вас мой найкрасши венец опомина
Да вам на розуме так млада дзивчина,
Ой як я не знала, дзе ще подзец мала
Кед ми остатніраз годзина вибила.

При моей посцелі стали родитеle
Барз за мну плакали, же ме утрацели —
А над главу ми ще явели ангели:
Заври дзивче очи, придзеш до радосци,
Ой до вичнай радосци...“ — —

Мудри ще чловек обогаци, алe богати чловек не вше мудруе.

М. А. ПОЛИВКА.

ЗЛОГА.

(Преподано у Клубу Земледілцох у Р. Керестуре 1928.)

Злога є една појава у дружтвеним живоце. Обачиме ю дзе два або вецеj особи жию ведно у даяким одношеноj ёден гу другому, напр. муж зос жену, родичи зос дзецми, граждане у селу, у держави. Исти конъча свойоj діла (задачи) зоз сложену волю и силу под одредзену дисциплину.

Злога є дружтвена потреба.

Злога є важна дружтвена потреба. Вона прицагуе, соединяе людзох до дружтва и дава моц за його опстанок. Злога є племенити противник лукавей „нэзлоги“, котра у фамелії, сродству, приятельству, селу, держави приводзи до звади, гніву, мержні, правоценя, злочинства, та и убиства. Злога є благотворна, — а нэзлога разорительни зли дух.

Римляне на свой пенеж, — дакле на таку ствар, котра є часто людзом пред очами, — вибивали слова „Viribus unitus“ (зоз сложену силу). У нашим державным гербу около крижика написаны штири „С“ букви (Само Слога Србина Спасава) напоминаю народ на злогу. Вира, школа нас учи, а державни закон баж нас присилую на зложны живот.

Зато кождому чловеку є власни интерес и дружтвена должност, да ще трудзи на одстраненю нэзлоги спомедзি людзох, и на воспитаню, розвицу и утвердзеню злоги.

Познане природных свойствах чловека.

Як цо ціль общего нашого живота, так и нашо змагане за воспитоване злоги може буц успишне лем теди, кед познаме сами себе, т. е. природни свойства чловека.

Кажды чловек уж зос родзенъом принесе на швет свою окремну, власну индивидуалносц, морални карактер, умни способносцы, темпе-

рамент, физиономию и т. д. Вони ше волаю нашлідзены свойства, бо их чловек нашледзи од свойх предкох.

Нашлідзены свойства можу ше зос воспитаньем оштриц, тушиц, т. е. розвивац або меньшац але ніяк ше не даю цалком пременіц, унічтожиц. Их чловек ноши у себе през цали свой живот.

Ест щешліви людзе, котри уж нашледзели з веckшай часци племенити свойства, а при тим рука долі приведла іх до повольных обставинох, дзе добили добре воспитане и нашледзели материялни блага (богатство).

Але ест и у меньшай мери щешліви, або и цалком нещешліви людзе. Не нашледзели ані духовного ані материялного блага. Не мали згоду да ше воспитаю. Жию ниццим духом у найскромнейших материялных обставинох.

Але як видзиме ані гевти у своеі обілносцы немаю своеі особней заслуги, ані тоти свойому худобству не виновати.

Людзе шицки інъшаки и по ліцу и по карактеру. То доказуе и позната народна пословица: „Кельо люда, тельо чуда“.

Кажды чловек ё сам у себе єдна окремна индивідуалносц, ёден окремны живот, окремны швёт. У таким смыслу треба патриц и судзец каждого чловека.

Жертва за злогу.

Хто сце з людзми жиц, тот за людску злогу муши жертви приношиц. Жертва за злогу ё природна и цалком мала. Жада од нас лем туту маленкосц, да будземе справедліви и прихильни гу людзом у такей мери у якей пожадаме справедливосц и прихильносц од людзох и ми за себе. Да почитуеме людзох так, як до чекаме да нас почитую вони. Словом спрavуйме ше гу людзом так, да у ніх возбудзуєме приемни чувства, радосц и вешелё.

Зато не одруцуйме од себе ані єдного чловека, хоч би вон бул и найгорши и найшмишнейши, бо и вон ё од Бога. Припознайме право существа кождому чловеку.

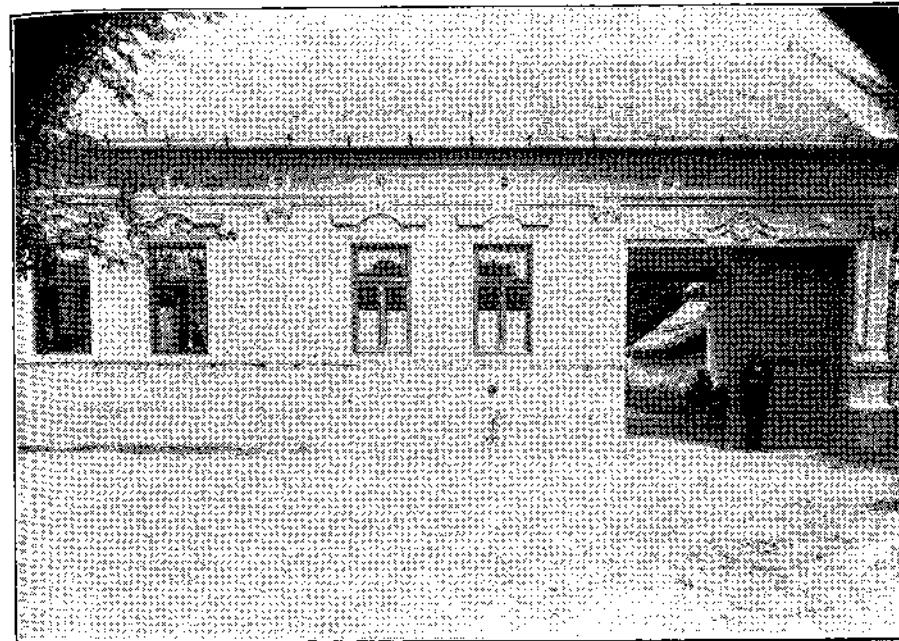
Не жадайме од людзох да ше пременя у своих природных свойствах, бо то не можеме зробиц ані ми сами.

Вельо раз би ше нам здало, кед би скло, камень мож зогнуц, стругац. А же вони свою твардосц не даю пременіц, ми то береме за природносц, не процівиме ше. Чом да ше процівиме баж людзом за хочо.

Будзме великудущны гу людзом. Кед ми дакого увредзели, знайме го препитац и знайме пребачиц и другому, хто нас увредзел. „Людзе зме, гришиме и проців самих себе и проців людзох“, гварел ёден учени. А И. Христос гварел: „Хто шицко порозуми тот шицко

и пребачи“. И швету будзе конец, та баш гнів да будзе безконечны. У кождоденой молитви „Отче наш!“ сами ше опоминаме: „Отави нам долги наша, яко же и ми оставляем должником нашим“. Дакле гнів цо скорей одстранюйме, унічтожайме зос пребаченьем. помиреньем, бо гнів ё найвекша отврова людскому животу. Хоч маже шицкого народу, а майме лем єдного упартого гнівніка, загорчени будзе нам цали наш живот.

Пребачене возвишуе, — а грожене поніжкуе чловека. „Найсильнейши тот, хто сам себе надвлада“ гвари пословица.

Дзяяковня (Дюрдьов).

Воспитоване злоги.

Кед предложиме пред народ хоч яку идею, дораз ше появля опозиторе (противнікі) зос различними примічаниями. А то ё цалком природне. Озбілни чловек ше тому не проціви. Бо як цо зме гварели, кажды чловек ё сам у себе єдна окремна индивідуалносц. Кажды ма свойо окремны ідея, окремне понятие, мнінне, вопросы жаданя, предлоги о истей ствари.

На народных сходзкох людзе водза бешеду, дебату у поєдиних ідейох, предлогох, вопросох. У таких разговорах дойду и до разъясненосци. до звади. Але то ше случуе найвецейраз лем зос малокультурніма, — або с такими людзмі, котры су наглого темпераменту.

Озбильни и нормалного темпераменту людзе водза дебату стварно и спокойно. Послушаю, пресудза каждого члена предлоги. Провадза позорліво течenie цалей дебати. Обача, же мніния ше формираю, чисца а часто и меняю. Обача, же людзе постепено приходза до споразуму; же ше векшином збліжую, складаю, збраю коло юнога предлога, котри ше на концу приме за остварене.

Ето! так ше воспітує у людзох злого. Злогу треба шириц до неограніченей далекосци, бо вона є цалому швету драгоцене богатство, злато, бо зос злогу дойдземе вшадзи, посцигнеме шицко, а през ней нідзе и ніч.

Народ таки як одгук у леше. Лем то кричи назад,
цо до нь го викрича.

Єден сон?

О. М. Б.

Янко Бачвански, Русин и руского народа син уж бул 3 роки вдовец. Його живот бул чежки, бо откеди го жена охабела зос штвірима дзецми и преселела ше до вичносци, провадзел вон живот як кажди худобни чловек. Не мал ані два ферталі жемі. Дармо, кед нашо Русини думаю, же кажди є худобни, хто не ма сесию жемі, лебо ище лепше и яснейше повем сесионаше думаю, же хто не ма тельо жемі, як вони, тот им не ровни, им газдом, то худобни чловек, наднічар. Але справди не бул „газда“ Янко Бачвански, голем по готовини не могол ше виношиц и биц по кишені у дружтву у карчми зос себе ровнима, як гевти сесионаше, гоч любел и паленку и вино, а в леце гу паленки и вину придружець би ше и пиво. Його ніхто не чул, же би ше вадзел с даским у карчми, лебо, зачувай Боже, аж и побил. Вон ше лем любел пошпоцц на паноца и мадістра и то найвецей теди, кед уж в леце закончовал пиво, па почал однова зос паленку. Па и то не було баш кажди дзень! То було лем в недзелю и, док други людзе у церкви на служби шпивали и казань слухали, а по служби до домах ше росходзели, теди могли чуц, як бачи Янко себе ровним казань трима — у карчми. Горуцо у карчми, облаки ростворени, а паленка свойю зробела, па було чуц глас бачика Янка на далеко. Любел бачи Янко дружтво и барз му ше пачело, кед так у дружтве його шицки слухаю, а вон себе дума „танет од мне мудрейшого чловека!“

Єднай недзелі по полуудзенку шедзел бачи Янко пред хижу под ягоду у хладку и бешедовал себе зос сущедом. Мали о чим бешедовац. По вечурні буду себе людзе виберац кравара, и радза ше честни газдове, кого виберу. Мілто бачикови Янкови, же будзе вибранка, а по вибранки олдомаш. Аж му ше прывидзуе, як шедза честни газдове у карчми за столом, а вон на предку.

Любел вон перши места гоч дзе, лем кед го дахто не обегнул, но и то було ридко, бо у таких случайох остарал ше вон и понагляя, да му перше место ніхто не вежне.

„Сый, сущед, чом то кождай недзелі так по вечурні не вибараме себе дацько. Нешка кравара, на днештидань швініяра и так далей, па би кождай недзелі було олдомашу! Цо думаце, сущед, не добре би то було?“

„Гей, сущед, добре би було, лем же кого виберац, кед ше краваре, швініяре вибераю на цали рок, па док нешка вибараме кравара, не будземе го виберац але аж на тераз рок!“

Ух! Хто то дочека! Требало би то так удешыц, да ше то честайше вибера. Видзице сущед, я то себе так задумал! Каждого полрока виберац кравара и швініяра. Каждого року виберац щетніцох, валалских авсушох, а бирова знам, же не мож часто виберац, але кед пойдземе питац од Министерії, даю нам виберац так думам кождого року по двох, па так би озда пришол и на мне шор, а и на Вас, сущед!“

— Сый, лепше то сущед виберац другого па олдомашовац, як буц вибрани, па олдомаш плацыц. — Але би и церковных туторох требало часто других, а особито касира!

— Вера, сущед, добре гуторице. Але би и дзиякох зняц, па других вибрац, а и дзвонар уж досці стари, треба го до пендзій положиц. А цо думаце, сущед, чи би то не могло ше випитац од владики, па да нам и паноца кождого року другого посила, а ище лепше, да себе сами вибараме! Ха, цо думаце? Поповски кишенки глібокі! То би були олдомаші!

— Маце право, сущед! Але би шицким и плацу требало зняц. Барз велькі плацы маю. Хто ше то наплаци тельо. Даクле кождого року виберац паноцох, дзякох, туторох, дзвонара, кравара, швініяра, бирова и т. д. и шицким плацу збиц и нову им одредзиц. Два роботи, два олдомаші! Сый, але би ше на швеце вецка крашне жило!

Радзели ше сущедове досці длуго. Швет ишол до вечурні, уж и трецираз задзвонело, вечурня ше и сконьчела а вони ше лем радза о вибранкох и плацох. Док ше осетали, спущело ше слунко уж досці нізко, ище мало — вечар настане, а у радзеню и забули, же требало им пойсці на вибранку кравара.

— Но, кед зме запоздзели на саму виберанку поме голем на олдомаш, гвари бачи Янко. Пенёжи вішліак себе вежніме до кишеняк, да маме, кед би нам требаło!

Сушедове ше длugo затримали на олдомашу. Пенёжи потрошили, кишенки випражнели, глави наполнели и так ёден другого до дому приведли. Яр була, але іпак гоч и яр, але коло 10 годзини и в яриноц. — Пришол бачи Янко дому. Вечера го чекала у хижі на столе и лампа запалена уцагнута слабо розшвицьовала хижу, але ше бачи-кови Янкови у тей цмей хижі так пачело, же ані не вицискал гнот на лампи, але так през вечери, якошик му не смаковало есц, и облечени ше виврацел на порихтану посцель. Надходзели му думкі вшэліяки и мучели го. С початку чуло ше кеди некеди здиховане а познейше и бешеда.

— Длugo сом остал. Іще мало и 11 годзини прешло. Чи едли дзеци. Ей, озда тата моя Павлинка остарала ше и дзецом за вечеру, кед на мне не забула... А вецка ю одам. Але за кого? ...Гей, гей, тот будзе найлепши за ню... А тоти тройо, дзе вони шля? Озда їх Павлинка до коморки одведла! ...Най там себе спочываю. А и лепше — голем можем у миру себе бешедовац и роздумовац... Ух, чом ме тот Микола так увредзел? Гварел, же ми лем до олдомашох, па би сом зато лем кождай недзелі койкого виберац. Іще гварел „кед сце таки виберни, чом себе жену уж раз не выбереце, але мучице тото 15 рочне свойо дзивче!... А ма чловек право! Лем да ми не гуторел, же сом кукавица! Ух, да му його! А я так думал, же ше іще и посватаме. Його Яни баш за мою Павлинку!... Але ми ше видзи, же сом справди там у карчми койцо погуторел. ...Па и правда то! Якошик ми шерцо іньшак біє, кед уходзим до валалскай хижі штаер плаціц. Ягод да за кождым слупом у конку поліцай, а або и сам — Боже ме од нього сохрань — жандар стой! Пред писаром па левдо знам, як ше питам, а гу панови подновтарушови не любім пойсц. Лем прищишне на якушик гомбичку на столе и такой поліцай придзе... А цо йому повесц поліцайови „заприце до гарешту бачика Янка!“ Уж би я там не сцел буц. Гваря, же блихи там вельо, ба але и вши! ... Не, не! Тоти валалци сретні людзе и велькі панове. Маю поліцайох и жандарох кединекеди... Од тераз будзем и писарови покорно здравкац! Правда, лем го за пирко уча лапац у „општини“, але хто зна чи о рок два не будзе вон подновтаруш ту у нас и лем пошле по мне поліцая, же сом му не здравкал... Ух, як то чежко буц чловекови самотному! Але кельо то уж годзин?

Зышол бачи Янко с посцелі. На столе му стала годзинка и крашнё видзи при уцагнутей лампи, же уж 12 годзин лем до не! Над столом стой мі сликі — ах, од давних часох, вон и його жена,

цо ше сликівали на дзень віньчаня. Припатра ше бачи Янко, и цо ше длужей припатра, віше му милше при шерцу. Знеш сликі, побочка покойніцу, опре сликі на лампу, мало дзвігнє гнот на лампи, да ю може и с посцелі видзиц и легне заш до посцелі и обраци ше гу сликі... Слаткі памяткі на покойну жену... Дал ше бачи Янко на думане. Спомен на покойніцу вигнал му зос шерца страх пред полицаями и жандарами...

— Ганьо моя, Ганьо моя! Яки сом дакеди щешліви бул док ши ми жива була. Аж тераз то видзим... Ах, не знал сом це досц.

Орел. Петровцы.

оценіц. док сом це мал... Бидни я, кельо сом це раз мучел и секірал, а за ніч!... Мила моя, Ганьо моя!... Пребач ми и модлі ше за мне, ты праведна душо! ...И за дзеци ше свойо старай и модлі...

Патри бачи Янко на сликі, гутори и слизи му сами падаю по ліцу... Але цо то! Вицири вон очі, таргнє ше... Образ рошнє віше векши, а зос образом рошнє и сліка його покойніци, а його сликі віше меньша и меньша... Іще мало и будзе велька як да є жива... Га, ша вона жива, велька, як дакеди була!... Злекнул ше бачи Янко и од страху шеднул на посцель... Цо то будзе! Віросла сликі и жена його на ней аж до людской велькосці а на тей сликі

вон як млади муж скапал, не видю го, цалком го нет!... Цо то будзе?... Склі над слику зос праском пукло и дробни фалатки скла разлецели ше на шицкі страни па и його руки покалічели. Добре видзі — крев му ідзе з руки. Ішце векши страх зишол на бачика Янка, бо його покойніца жива у вінчаных шматох през распукнуте скло зишла зос образа и приступела гу ньому и мило на нь го патрела. Ягод да му гутори: „не бой ше, мой мужу!“

Под мілим попатрунком охабел страх бачика Янка, випросцел ше на посцелі и крашне покойніцу привитал.

— „Вітай моя Ганьо, жено моя... Ах, як сом ше од тебе злекнул! Та цо це пригнало, ти праведна душо, ту на тог гришніштвет, гу мне гришному чловекові?“

Прервал бачи Янко фришко бешеду, и наново му вошол страх до цела, бо накеди ю привитал, тоти очи, цо го скорей мило патрели, сцисли ше гнівацо.

— „Дзе Павлинка? Дзе дзеци, нещестни чловече? Олдомашовал ши и, пиянишо єдна, не мал ши часу, опатриц, дзе дзеци шпя, чи не полегали гладни, не питал ши ше дзецом дзе ци Павлинка, але ши ше увалел пияни и облечени до посцелі. Дзе ци дзівка, дзе Міжо, дзе Яни и мала Марча?“

— „Не знам дзе Павлинка, жено моя, але є озда уж дома, бо годзина по полночи, а дзеци озда шпя! — Очі покойніцы заблісли, а бачи Янко виврацел ше заш од страху на посцель.“

„Озда! Тебе, отцови широчатох, цо остали през мацери досц повесц „озда“. А, нещестни оцец, дзе ходзела Павлинка през жиму вечарами, повец ми, на келью годзин ше врацала дому?“

Ша ходзела на прадки як и други дзівчата и там ше лем добруму учела. Да видзиш лем як крашне зна пресц, як ти дакеди, а и шиц на машини зна, па и ткац!

„А не знаш нещестни, же лем ласка Божа, же ми допущел Господь старац ше и тераз за дзеци. Моя дакле невидима присутносц очувала Павлинку од найвекшаго зла, од хторога телі други дзівчата на прадкох страдаю!... А недзельні и шветочны бависка кадзи и у якім дружтву преводзи?... На келью годзин дому приходзи?... Не знаш, бидни чловече, же сом ту зос дзецими дзень и ноц и беспрестано провадзім я, іх покойна мац, бригу з німа, бо ше живи оцец о іх не стара... А поведз ми кеды ши водзел дзеци остатні раз до церкви, до служби; кеды ши ше модлел з німа вечарами або раном?... Агей нігда!... Па и нацо тебе церква! Та чи знаш венцей од каждого панотца! Твоя церква то карчма, молітва — лаце и звада, порада з людзіми то твоя радосц и место да ше о добрым стараш и о миру, а ти би выберанки и олдомаши... Кукавицо!... Кукавицо!...“

Ту престала покойніца бешедовац, бо бачи Янко барз збляднул и млюсц на ньго надходзела. Приступела гу ньому влапела го за руку и такой му було лепшэ, але туту жімну руку нігда не забул.

„Кукавицо єдна! Увредзел це Мікола, и жаль ци то, же це назвал кукавицом! Та чи ши не кукавица, кед ше трешеш пред вадалским писарчиком, бо будзе мац даяку поліцайскому власцу у руках, бойш ше поліцаю, бо му тупа, ардзава шабля од паради на боку довга, бойш ше подновтаруша, бо ма гомбичку на столе, новтаруша ані не познаш, бо ше пред нім скриваш, кед ше маш зос нім дагдзе на драке зісц и сцекаш до бочнай улічки. Бойш ше гарешту, ти кукавицо, и у нім бліхах и вшох! Людска ци власц страшна, а Божій ше не бойш?“

— „Боім ше ище баржей як людской“, одповеда бачи Янко, а зной му на чоле груби як пацерки. — „Боім ше, жено моя и божій и людской!“

— И бой ше! Бой ше того, цо ци може и цело забиц и душу до вічнай препасци руциц. Або думаш, же, кед ше паноцец не сце служиц зос людску власцу и до гарешту це гу бліхом и вшом запрец, же зато можеш проци паноцovi до лем сцеш гуториц и клеветац го, у засиданью церковного одбору прекосциц му и секирац го? Або не знаш, же Господь заступа каждого свяцініка? Чи не знаш, бидни чловече, же кажде здихнуне панотца, цо зос боляцаго шерца здихнє, а о божій ше слави стара и о церкви святей, чежко пада на тебе и дзеци нашо? Чи можеш порозуміц, гришни чловече, же кажда слиза панотцова, цо ю у потайносці виплаче од болю, цо ши му го задал зос прекосцу свою, пада на тебе и дзеци нашо?... Ах, ах! Бидни дзеци мойо!...“

Бачи Янко престал дихац од страху. Добре видзел, як покойніца при остатніх словох спущела главу на перши, як два слізі велькі и як діамант блішіцы спадли на жем и на жемі ше распірвали. — И ньому пришол жаль — заплакал и вон. — Покойніца дзвігла главу и мило на нь го попатрела.

— Ти плачеш, мой мужу? Плач, плач! То слизи глубокаго каяня, а воно Господу милосердия таке міле — міле! — Янку, ище маю и когуты зашпіваю и я пойдзем до вічнай слави! Ах, яка сом тераз щесліва, бо видзім, же не даш препадніц дзецом и себе... Видзім твойо каянё и твою поправу. Так... так... Зоблеч зос себе скору старого гришника и облеч нову праведника!...“

Бачи Янко плакал, плакал. Ліцо зарил до заглавка и од болю йойчал... Покойніца приступела гу ньому, положела му руку свою на главу и мило го погласкала... Змирел ше.

— „Янку, прегварела, кед главу дзвигнул. Янку, то остатня ноц цо сом з вами. Господь ми допущел, да ци ше явим. Поведз ми, чи ше будзеш старац за свою душу и души дзеох своїх? Чи, будзеш од страху пред Богом а не пред людзмі чествовац каждого человека — а особіто священіка, Христовага заступника? Янку, поведз ми, чи будзеш сцекац од карчми, дому дияволскага и од шыцкага цо на грих, зло души и цела наводзи, до церкви, дому Божаго ходзіц?

— Будзем, будзем, так най ми Господь поможе во Тройцы святай единей и всі святы, отповед бачи Янко и дзвигнул руку з тром пальцамі ягод да пришага.

На ліцу покойніцы указала ше шветлосц и велька радосц. Хижка слабо зос лампу розшицена, розшицела ше тераз цалком од ліца покойніцы.

— „Янку, я отходзім, а да паметаш на мне, прегварела радостно вона, и на нешкайшу ноц, не кладз на нашу винчану фотографію скла, а же и положиш чкода будзе, бо ше розпіршне першай ноці — будзе ци слика нашага винчаня опомена на твой обецунок... Ишце пойдзем гу дзецом... Янку, з Богом... Да благословіт тя Господь од Сиона... тебе и чада нашо... з Богом...“

Бачи Янко бул цалком преображені. Не было видно на його ліцу страху! Добре видзел як покойніца стала віше менша и менша, и док ше вона меньшала обачел якушкі джолку при ней, хтора стала віше векша и векша — распознал себе на фотографії. Кед ше обідвой віровнали у велькосці фотографії чул іще слатки глас ягод да дахто дихнул... з Богом.

Хижка ше заш зацмела, праве велько уцагнута лампа розшицівала. Учул, же ше дзвери на коморы сцихі ростворэли а о мали час сцихі запарли и — когуті зашпівали...

Пошол до коморы. Кед вошол, Павлинка була будна и опітала му ше — „Апо, то Ви були ту при нас тераз? Як сце нас крашні шором бочкали! Ах, яке то было сладке бочкане? Апо сладки, агейце — не охабице нас веций нігда так длуго в ноці саміх!“

— „Не, дзецко мойо? Ваш оцец не охаби вас веций ані на мінуту саміх, не лем в ноці, але ані во днё. Лем шпи!“

Кед ше бачи Янко пребудзел, уж ше слунко високо дзвигло. Лампа уцагнута ішце віше горела, а слика — фотографія винчаня стала спарта на лампі... Сетел ше шыцкаго. Чи то бул сон чи не? — Скочы с посцелі, маца фотографію. — Скла нет, — лежи разбіте коло стола, патри руки — порезані су іжирваві. „Боже, дума себе, цо за робота, чи то я лем шніл, чи ши ми у безмерней своій любові гу мне недостойному и туту ласку указал?“ — Руци очі свой през облак, а там Павлинка па студні воду цага.

„Павлинко, бул я в ноци при вас у коморы? питал ей ше.

„Не апо, я не знам, же бісце були, але ми ше видзі ягод през сон, же хтошка бул и шором нас бочкал“.

Бачикові Янкові було досц. — Од тей ноци стал цалком другім чловеком! Не верели людзе, же ше мож так пременіц од разу. — Приповедал кождому — чи сон, чи правда — вон не зна, водзел іх до хижі, указавац фотографію, ранены руки, а людзе — ёдни верели, другі ше — піяному — шмеяли, а треци с плецамі круцели.

Цо було, було, але бачи Янко обецунок дани у сну своеі покойніцы отримал, постал другі чловек — чловек шорові и цалком богобойни.

Роб як да на вики маш жиц, а модлі ше Богу, як да такой маш умрец.

Благорастворение воздуха.

(Преподаване отримал М. А. Полівка на народнай сходцы у Рускім Керестуре 12 II. 1928.)

У церкви у кождай св. Служби чуеме, же ше паноцец у ёдней ектеніі модлі: — „О благораствореніі воздуха Господу помолимся“. То толькі значи, да Господь Бог допущі, да воздух будзе растворені (помышані) у таким размеру, як то захтева нашо здраве.

Св. отцове сигурно не през причині наредзели, да ше о благорастворению воздуха модліме у кождай св. службі. Бо св. отцове були високо учени, славни філозофи, а при тым людзе племенітого духа и шерца. Були вельки чловіколябци, свою мудросц и цали живот свой жертвовали за добробытіе чловіческага рода.

Вони ше старали не лем о спасеніі души, — але и о здравю чловека, бо знали, же як цо лем праведна душа, так и лем здраве цело може посцігнуц радосці, задсвольства. А понеже знали, же воздух ма вельку улогу на здраве чловека, знали же ше вон состоі зос веций часцох, котры можу буц растворені (помышані) у таким размеру, котры цалком одповеда нашему здравию, — а можу ше до воздуха замішац, и або у нім самім произвесц и умножиц такі растворні элементы, котры нам доношую койяки хороти и шмерц, зато наредзели, да ше народ и у св. Служби віше напоміна, да строгаго меркуе на то, да у обісцу и вішадзи дзе жие, дзе ше отримуе, — воздух будзе добре растворені, або як народ гвари, — чисти, бо то є перши и найглавнейши лік за здраве цалога живого ёства.

Воздух є цело.

Да вираз „Растворение воздуха“ точнейше порозумиме, треба да мame чисте понятие о самим воздуху. Зато першe будзем припoведац, и мойо толковане экспериментално доказовац о воздуху.

У природы шицко тото, цо место забера вола ще цело. И воздух забера место у природы, зато и вон е цело. Ето доказ: — Ту є еден погар, и една дунцовава фляшка мало не полна з воду. Вежнем погар до руки и зос отворену страну пущим го до води. Видзиме, же ще мало замурел але долу не пада. Я го тераз зос силу уцискам, цалком замурим до води. Цо обачиме? Погар є цалком у води, але вода ще не уцискала до погара. Чом? Бо погар полни з воздухом. Вода ще не може уцискац до погара, бо там є друге цело, котре место забера, воздух. Ето доказ же воздух є наисце цело, бо у природы забера место. Ту видзиме и доказ природного закона, же два цела у истим часу на исто ўдним месту не можу буц.

Едноставни и зложени цела.

Шицки цела, котри ще у природы находза, дзеля ще на ёдноставни — и на зложени цела. Злато, стрибло, железо и други метали у вельким огню ще растопя, постаню текущи або и воздушни; можеме их поламац на дробни фалатки, зато іпак и кожда найменша часточка віше остане чисте злато, стрибло и т. д. Не подзелї ще на други елементы, бо других элементох у ніх нет. Зато злато и другие метали ще волаю ёдноставни цела або элементы.

Древо рошнє. А може роснуц лем кед добие од слунка шветлосц, цеплоту, зос жеми и зос воздуха влагу, угльовей киселини и вельо други элементы. Кед гори, осетиме цеплоту, шветлосц. Дзелі ще на дим, садзу, гар. Рошнене и горене древа су природны появі, дзе ще зос различных элементох древо розвива, склада, або распадає на исти элементы зос яких є зложене. Даクле древо є зложене цело.

Воздух є зложене цело.

И воздух є зложене цело, бо и його мож подзеліц на часци, на элементы. Ето доказ:

Ту є танер полни з воду. У нім стоі запалена швичка. Тераз вежнем празну дунцоваву фляшку и зложим ю над швичку так, да ей отворени краі спадню до води аж на дно танера. С тим сом запар (застановел) да з вонка вецей воздуха не дойдзе до фляшки. А тераз позорліво патьме, цо будзе зос пламеньом и зос воду!... Даクле видзели зме, же пламень за кратке време горел обычно, вец ще почал меньшац а не за дуга цалком загаснул. У истим часу у фляшки ще вода подзвигла до ўдней висини.

Зос появі, котру зме ту видзели ставяю ще пред нас два вопросы:

I. Чом пламень загаснул?

II. Чом ще вода подзвигла у фляшки?

Пламень загаснул зато, бо у фляшки зос воздуха вигорела тата часці, котра конечно потребна ту тому да огень гори, а вода у фляшки зато ще дзвигла горе, бо там — пре вигорене ўдней часци воздуха — осталася празнота, ту ту празноту заняла вода. Воду там уцискал вонкашній воздух. А же вода ще не дзвига висше, то значи же там

Местны одбор РНПД-а Митровица.

висше ище єст воздух, и то тата часці котра яв гори, т. в., огень не ярі (не розярюе).

З того видзиме, же воздух є зложене цело, бо ще дзели на часці, котри маю свойо окремишні карактеры. Тоти окремишні часці ще волаю элементы. Тот элемент котри огень оживюе, воля ще кишик (oxigen) а други, котри огень гаши, ще воля душник (nitrogen). Ту треба да новем примічаніе, же тот элемент, котри остал у фляшкі не є чисти душник. У огню ще не унічтожел кишик, лем ще пременел на угльову киселину.

Точна померано, у воздуху єст $\frac{1}{5}$ част кишика, а $\frac{4}{5}$ душника.

Як цо пламень загашне у чистим, — або зос угльову киселину растворением душнику, так исто и чловек би у нім першe нараз погляднул, вецкаль замлел и умар.

Огень троши швичку и зос воздуха кишик, а док едного або другого нестане, огень загашне. Док ше тоти два ствари троша, зосніх у воздуху ше производзи угльова киселина.

И человек док живе троши едо и з воздуха кишик. Кишик троши так, же плюца зос удиҳнутого воздуха кишик виберу, похаснуу, а душик видихую. Але видихани душик е растворени зос угльову киселину, корта постала зос употребленого кишика.

Ми шицки, котри зме ту у хижи зос дыханьом, з воздуха употреблюем кишик. На место нього ше циска до хижи вонкашні воздух исто так, як зме видзели же ше цискала вода до фляши на место вигореного кишика. Але у случаю, кед би нам дахто застачовел уцискане вонкашніого воздуха до хижи, ми би употребели на час кишик зос того воздуха цо нам стої на располаганю, а вец и наша швичка живота би загасла, т. е. умарли би зме.

Ту тераз можеме ставиц вопрос, же цо би ше стало, кед би зме до чистого кишика намесцели швичку, человека або другу животиню?... Швичка би с вельким пламеньом нагло згорела, а животиня би ше спочатку оштро руцала, о мали час би ей бухла крев на уста, на нос та би ше задавела.

Ніяки живобития не можу жиц ані у чистом кишику, ані у чистом душiku. Им потребни таки воздух у котрим ше находзи ү, душика.

Таки воздух ше вола благорастворени, — або як ше обычно гвари — чисти, здрави воздух.

Яким способом ше може погубиц воздух?

Воздух ше може погубиц, т. е. може постац за человека неуживательни, чкодливи и у тим случаю, кед ше до нього умиша, або кед ше у нім самим справи, розвие даяки отровни елемент. Таки отровни елемент е угльова киселина, о котрой уж зме спомнили, же ше розвива у воздуху там, дзе гори огень, дзе дихаю людзе або други животині, або дзе дацо гніє.

Угльову киселину легко обачиме у воздуху, бо ей пах е давящи и мрачліви. Вон и сам да знац о своїм присутству. Кед ше на дахторим запартим месту, (на пр. у хижи дзе велько народа, у запартеї глїбокей пивнїци, у глїбокей сухей студнї) у прекомерней количинї розвие, там швичка загашне, чловек збляднє, замлее а може и умрец.

Бул случай, же чловек пошол до глїбокей пивнїци, корта уж давно була запарта, не луфтрана, и там умар. Суеверни людзе гварели, же го задавел нечисти дух, а поправдзе го задавела угльова киселина. Дзе пламень гаине, стамац чловек най ше странї, бо то знак, же у воздуху су отровни елементи.

Яким способом ше винаградаю употребени кишик, — и уничтожує угльена киселина у воздуху?

Огень, животині и гнілосци непрестано троша (употреблюю) кишик и розвиваю угльону киселину. Кед би ше потрошени кишик не винаградзовал, а угльова киселина не трошела, з временем воздух би ше погубел у такей мери, же у нім не могли би обставац ніяки животині. Але як цо ше премудро остарал Створитель швета о шицким другим, так ше остарал и о тим, да воздух віше остане хасновити за кажде живе существо. И то слідующи:

Животині ше наслаждую зос воздуха лем зос кишиком, а знього розвиваю угльову киселину. Напротив: рошліни уживаю з воздуха угльову киселину а зней розвияю кишик. Т. е. цо зос воздуха употребя животині, и обратно. Кед би зме опатрели през микроскоп (скло цо повекшує ствари) єден обычни габзови лісток, видзели би зме, же на нім ест 400.000 дзирки. Таки дзирки ма кажда рошліна на лісцу. През тоти дзирки рошліни дихаю исто так, як животині на плюца.

На таких околицех, дзе су лем або велько древа, там е воздух здравши, на таки места посилаю дохторе хорих людзох. А особено, хтори хорую на плюца, тим е єдини лік здрави воздух. Зато людзе и около обисца по уліцох, по хотару, — дзе лем ест празне место, а обычно около драгох, — садза древа да употреблю угльову киселину и да развиваю кишик. Або як обычно гвариме, да чисца воздух.

Але треба знац, же рошліни претворюю угльову киселину на кишик лем при слункових лучох т. е. лем водне кед слунко швици. И вноци удиҳую до себе угльову киселину, але счасци ю и назад видихую. Прето у спавацей хижи в ноци не тримайме квеце.

Церне службей тирва як ружа.

ТашКОВО ГНІЗДО.

Диждж падал през цали тидзень. Нешка ше вияшнело.

Сиверни и южни гори покрити шнігом бліщали ше трешацо у зарї раньшого слунка. Котел горского ланца покривало бистре, белаве небо. Дул летни, южно-морски витрик. То бул перши дзень приходзачей яри.

Гарнizon, котри ше нам вельораз привидзовал як цемнїца, младих, шлëбоди жадних людзох, нешка ше претворел у прави рай. Цепле слунко по хладней жими кед пригрее, у чловеку ше пременя

думи и чувства. И ми у войску нешкака чувствовали якишик нови живот. Забули зме на шицки чежкосци того живота и придали зме душу и тіло уживаню и радосци у природней красоти.

*

Як зос сна пребудзел нас нараз трубни глас, котри нам явед, же у гарнizon уходзи дивизийски генерал.

У вельким пребегованю з ёдного павильону до другога привидзовало ше, як да ше и стари камени здания рушели з места. Батальони с пушкамі понагляляли на збирне место и чекали з вельку нещерпезлівосцу прибліжэне дивизийскаго генерала.

Командири нервозно преходзели од шора до шора и питали, учели нас, же як и до треба отповедац генералу. „Подумайце! — гуторел нам ёден од іх — подумайце, же сце уж векшу и чежшу половину вашей служби одслужели, зато поведзе: „Официри и храна добра. Розумице?!"

— „Розумиме!“ одвітовали даскельо гласи.

— „Цо? ! лем двоме розумя? — опітал ше командир зачудовано — поновце!“

— „Розумиме!“ — Закричали вояки.

— „Так гей!“ — замурчал командир и пошол далей.

Горучка влавела цали гарнizon. Вельке рихтане было и у кухні. Ту ше рубало месо, главки капустово резали же зос невиповедзену швіткосцу. У вельких котлох вода уж варла, а подробена капуста зос дна вискаковала на верх, як да випатрала генерала.

При кухні стари австріянцы направели ёдну вельку бараку. Начим тата барака служела, не можем знац, но облаки и дзвери ту так направени, як ше правя у хлівох. Гратки у тей бараки шлебодно одпочиваю на ценких мурох и тримаю сцерпезліво іх чежки кров. Пойд дзвигнути на банті. Баш при ёдним рогу, дзе задлобана банта, одладнул малтер и ёден шмели ташок то пренашол як згодне место за гніздо. Ташок не велько роздумовал; думал себе, же ту отрошини ест понадосц, место за гніздо на шейсц метери високо од жемі, дзвери отворени цали дзень... „Дакле, лем лапац ше до роботи!“ —

Долу столи, лавки дуркалі; миски, юшки, відлічки, ножі черкали; тресло ше цале здание, так ше ту чысцело и рихтало.

Мала ташкова фамилия не водзела ніяку бригу зос тим, чо ше под німа ставало. Вона була занята зос свою роботу. Будовали дом и у пісках приношeli зос вонка пире, сламу, рендочки — шицко цо им падло до оч.

Долу столи були уж поровнані. На кождым по шейсц танери з ножамі и ложкамі, а у штредку по ёдна велька міска, с котрой ше парела горуца юха.

Пришли вояки, пошедали коло столох кажди на своё место. Ташок прылетнул зос сламку. Гніздо было баш над ёдним столом. Ташок вошол до гнізда, віхнал главочку и припатрал ше на ёдо, котре стало под нім на столу.

Чула ше команда „мирно“. Вояки поставали и ёден ше модлел гласно Отченаш. Дежурни у батальону командовал: „Шедні! Почні!“

Почали дзеліц юху. Дзвери од кухні отворели ше и праг прекрочели дивизийски генерал, командант пуга, командант батальона и адютант.

Генерал з оштрым оком ишол од стола до стола. Прибліжел ше гу столу, на котри тацок смутно патрел зос гніздочка.

Генерал запітал ёдного вояка, чи є задовольни зос храну.

— „Задовольни сом“, одвітовал вояк.

Ташок ше задумал. Вон роздумовал іншак; чувствовал у словах вояка цыганство. Розедол ше у гнізу и сцел зваліц цалу бараку, але кед увидзел свою слабосц, теди нагнівано здрилел лем його малке гніздо.

Гніздо спадло до міски. Горуца юха разбегла ше по столу, а вояки преплашени поскакали од стола.

Генерал стал як скаменени, патрел на ташка, а вец попатрел на пуковника.

„Таку недзбалосц у Вашим гарнizonу не надал сом ше найсц!“ — гуторел генерал цихим гласом.

Пуковник спущел главу. Командант батальона нахмурел ше и нервозно круцел баюси. Дежурни у батальону сціскал зуби и шаблю, шицок ше аж тресол...

Генерал ше обрацел и вишол вонка; пуковник, командант батальона и адютант провадзели го.

Іще задні не преступел праг, нареднік віцагнул саблю и бил з ню воякох, котри уредзую тоту „терпезарию“, кого дзе дорвал.

*

Змирело ше. Полудзенок прешол, вояки пошли. Терпезарци по-заперали дзвери. Кажды зграбел дацо до руки, котри метлу, котри паліцу, а треци фалати хлеба зберал по столох и руцал их до ташка, котры ше до тераз мирно припатрал на іх.

Бідни ташок преплашено летал од облака до облака, але кажды бул запарти. Віморени шеднул на ёдну гратку, але ище ані неаоддихнул, гу ніому уж лецела ёдна метла. Вон зос страхом летол на облак, лупнул главку до очка и забити спаднул на жем. Г.

Хто ніч не роби — зле роби.

Др. ФЕДОР ЛАБОШ.

Колонії.

Вельки розлики видзиме у плодносці жемі на швеце. Жем з еднай па вец зос другей не даваю исту множину плода гоч ше і ёднаки труд, ёднака робота уклада до ней. То є причина нестаемносці людзох, прецо ше віше найдзе дахто, хто не задовольни зос своєю судьбу гледа други краї, други жемі, дзе дума щешлівши буц. То видзиме нешкя, кед ше людзе селя, иду до варошох, до других державох па і на другі континенты; а шыцко то у надї ёднай лепшай будучносці. То робели людзе и у старших, прешлих вікох, цо вецек у старим віку не лем же подаєдни ишли, але селели ше цали народы з ёдного краю до другого, у хторим думали найсці и мац векше природне богатство и мир, спокой як у старим. У новим віку особено велью ишли до Америки. Жем ище не вихаснована, скривала у себе силне богатство. Стрибло, злато, кромплі, кукурицу и т. д. були у малкай кільчини у нас, а два задні вообще ані не познати ище Шпаньолци и Потугалци на глас того богатства перши ше приселел до Южнай и Стреднай Америки и ту велі од ніх основали свой новім. Богацели ще вони а богацела ще и іх держава, цо заш ишло на хасен и другим европским державом. До сиверней Америки ишли Енглези, Французи, а у менышим числу и припаднікі сиверних народох. Гледали и тоти стриблі и злата, але ше прилапели и другі роботи, обрабляли жем, керчели леси, а познейше и руда коцали. Европски держави бранюючи своїх державлянох, ставали под свою власці тоти жемі бивани од членох іх народу. Так у Южнай, Стреднай як цо и у Сиверней Америки не було самостойней держави. На сиверу дзелели ше Французи, Енглези, Шпаньолци, у Стреднай були Шпаньолци, а у Южнай пановали Шпаньолци и Португалци.

Перша самостойна держава була Унія Сиверней Америки од 4. VII. 1776., лем теди ище велью менша як цо є нешкя. Од ней вжали приклад у Стреднай и Южнай Америки и ёдно за другим основали ще самостойни держави у початку ХХ. віка. Зос тим були европски держави з веckшою часцю вициснуты; Енглескай остало найвесь, док Шпаньолска и Португалска страцели шыцко цо мали на новим континенту. Тоти пременки не зотримали виселенікох. Селели ще далей. Ёдни за златом и стриблом, а други за другу роботу ишли. Обставини у европских напредніх державох постаю віше чежши и чежши. За хлебом було чежко дома, не було заробку. Так ше виселели зос Европи лем до Унії 3 мільйони од року 1820—1921-го. Зос подаєдних державох селели ще заш пре их наполнітосці. Але не патраци на юну лебо другу причину виселювання, исте значело за

кажду интересирану державу вельки губиток. Людзе зохабіовали свой дом баш у роках своєї наймоцнейшої сили и наместо, да тераз робели на хасен своіого краю, держави, ишли до цудзих жемох, па их находзиме по шыцких континентах; там працювали при чим правда добре заробіовали, але ище вецей хасновали тей держави, жемі, хтору зос свою роботу дзвигали.

Кажда жем може таки плоди давац, яки ёй дошлебодзую природны обставини. Кед же є жем малка ясно не може удоволіц шыцким своим потребам, а особено з глядом на индустрію, док дапоедні немаю досці ані жита за хлеб. То понукало держави, да ше стараю

Конопи моча Р. Керестур.

за шыцок тот материял, хтори є потребни за ніх, як цо су вшеліяки сировини за фабрики.

Шыцки тоти жемі, на хтори є селели зос Европи, присіли под уплив европских державох. Дзепоедні од ніх постали часом и самостойни, як цо су то шыцки держави у Америки, други заш подложни, як цо цала Австралия, не цалком шыцка Африка, Южна и Сиверна Азія. Тоти жемі под упливом и управліннем европских державох су іх колонії. Самі колонії су не нова творба. Познати су уж за час римского царства и нешкя ще исти предлужую. Од ніх достаю держави храну за іх фабрики, але у истым часу у іх достали и купцох за іх продукты, фабричны ствари, як цо и богати ище слабо населені жемі за іх виселенікох. Так постали шыцки тоти жемі, дзе

ше людзе зос Европи селели, колонії мацери жемі. Зглядом же у себе скривали вельке богатство драгих рудох, злата, стрибла, діаманти и давали вішліяки сировини, баволни (памук, вовна зос єднай билини), надового цукру, рижкаши, гуми, чаю, какао, кафу, попер, опиум, и т. д. европски держави патрели, да их що веций можу положиц под свою власц. Прето ше борба почала такой як що открила Америка и як ще людзе почали селіц. И од теди кельораз лем водзели европски держави войну тельораз ушорйовали вопрос колонийох и удзельзовали слабшому меней и не таки богати жемі, кед же шицко не вжали, док моцнейши зотримали веций и богатши краі.

Наймоцнеша в держава у колонийох Енглеска. Ей величина у квадратных километрох виноши $230 \cdot 616$ км², а число жительох ё заш 43 милиони. Под ей власц як мацери жемі припадаю колонії у велічині $35 \cdot 4$ милиони км² зос коло 450 мил. души. Римске царство, хторе у старим вику було найвекше и пановало над цалым теди поznатим шветом було вельмо менше. Ей поверх бул, $3 \cdot 5$ мил. км² зос коло 66 мил. души. Велічину енглеских колонийох лепше зрозуміме кед подумаме, же ё іх велічина три и пол раз така велька як цала Европа, на хторих биваю $\frac{1}{4}$, людзох цалого швета. Тоти ще колонії находза по цалым швеце. По велічини поверху найвекши су у Америки — Канада Нюфудланд, Бермудски острови — у Стредней Америки Годурас и велі острова: Ямайка, Багама и други, у Южнай Америки Гуяна и острово Фалкланд. У Африки ей припада цала Южна Африка, Низерия, Сиера Леоне, велька часц Восточнай Африки, Египет, Судан и други; исто велі острова Св. Єлена, Маурициус и т. д. Под ей власцу стої цала Австралия, Ню-Зіланд, половка велького острова Нова Гвінея, як и вельке множества островох на Пацифичним — цихим — Океану. Но найбогатши колонії ма у Азії Индиске царство, Цейлон, Малака, и други. Шицки тоти колонії, гоч маю една векшу друга меньшу шлебоду зглядом на внутрашні справи, служа интересом мацери жемі. Тоти силни вельки и богати колонії омогучели розвиток ей индустрії, вони ю зробели першу державу на швеце, хтора ма найвекше число ладі так воєни як и тарговельни од шицких других державох. Прето мож зрозумиц, же Енглеска своёю колонії зос найвекшу бригу чува, хтори ей окрем железа и угля шицко даваю; жита так мало ма, же би ані у найлелшим случаю немогла кармиц свой народ дружей од двох мешацох зос тим житом, цо ще ей зродзи у Европскай Енглескай. Ей припадаю ище Гибралтар, Малта у Европи, Суецки канал; Кипр, Аден, Сингапор и Гонконг у Азії, хтори зос политичкого и военого погляду маю вельку вредносц.

Друга ё у велічини колонийох Французка. На ей велічину од 550.986 км² приходза 39.21 мил. становінькох. Колонії су ей уж не

на тельо богати як енглески колонії, ані су не таки вельки. Їх поверх винеше $12 \cdot 2$ мил. км², на хтори одпадаю 58.3 мил. житеle. Найвецей ма Французка своёю колонії у Африки, хтори су ведно як Тунис, Алжир, Мароко, Сахара, Мадагаскар и т. д. вельо векши од Европи, але число їх жительох ё досц малке и ледво ё 36 милиони. Часц Сахари, хтора припада Францускай $4\frac{1}{2}$ раз ё векша од ней, а чишил лем пол мільона души пре неплодносц жемі и вельку горучаву. Други колонії ма у Азії: Пондішери, Шандарнагар, Каракал, Мае, Янаон, Индо-Кіна и Сирія; у Америки Гуяну, острова Гваделон, Маржиникве и даскельо острова на Пацифічким-Океану як Каледонія, Толіти и т. д. Зос тих жемох достава досц богато розлични сировини слично як и Енглеска рижкаши, чаю, кафу, камфор, каучук и т. д., хтори ще у часци принешу и преробя у домашніх фабрикох.

Французка до недавна була єдна од найвекших державох на швеце и по числу становінькох була на другим месце такої за Русию. Но од половки нрешлого вику почала помаючки заоставац у числе жительох за другими державами. Так ѿ здогонела року 1840. Немецка, 1860-го Унія Сівер. Америки, 1870-го Япанска, а 1890-го Енглеска. Да увекша число своіх жительох приключела гу мацери жемі колонію Алжир зос 5.5 милиони души, хтори тераз своїх народних представінькох посилаю до парижкого парламенту. Так числі европска и афричка Французка место 39 мил. 44.5 милиони души.

И другие европски держави маю ище своёю колонії, хтори але окрем Голандеских колонийох барз заоставаю у богатству природних дарох згодних потребом. На вельку прешлосц, хтору мала Голандія як єдна наймоцнейша держава на морю, оломинаю ей терашні колонії як індійски острова у Азії, Борнео, Ява, Целебес, Суматра и други, у Австралиї половка Новей Гвінеї и т. д., хтори су не друге як спомен на вельки колонії, цо их мала у Азії и Африки. Не лепше прешла ані Шпаньольска, хтора своёю колонії мала у Азії, Африки и Америки. Прето ще и спомина у исторії за шпаньольского краля Карла V. од 1516.—1555., же у його царству слунко нігда незиходзело. Зос тих вельких посіданькох остало ей лем у Африки меньши колонії, даскельо малки острова, часц Гвінеї, даскельо места на сіверу Кеута, Мелила и други, далей Ріо де Оро и Мароко, у хторим так випатра, же вични немір пануе. Сличну судьбу, як що два уж спомнүти держави, мала и Португалія. Попри Шпаньольскай вона була друга найвекша колоніялна держава дораз по винаходзеню Америки и драги до Азії и Индії на морю коло Африки 1498. року. Зос веліх колонийох цо их мала могла зачувац векши посіданя лем у Африки — Ангола, Мозамбикве, даскельо менши места у Индії як Гоа, Дамао, Диу и Макао, веџ острово Тимор, док цо мала у

Америки — Бразилия — шицко страцела. У найновших часох дошла до колонії Белгія у Африки — Конго, Руянда, Уранда, — и Талиянска исто у Африки — Либия, Еритреа Сомали, — и даскелью меньши острова у Ёгейским морю, хтори достала тераз у свитовей войни, а од хторих е найвекше острово Родос. Мала свою колонию ище и Немецка, но у свитовей их войни страцела.

Европски держави як видзиме подзелели меджы собу так погэдзено цали шыт. Маючи на кождым континенту свойю колонії чували вшадзи свойю господарски интересы непатраюци на чкуду, да ю нашонели другим народом. Тоти колонії служели им ище и як политички темель, цо помогло, же под іх уплив пришла цала Африка, Австралия и Азия. Перша держава була Японска, хтора стресла зосебе европскe ярмо. И од теды ледво прешли трицец роки, за хтори ше Япан дзвигнул меджи наймоцнейши держави на швеце, док у Азіі предок водзи. У заднёй свитовей войни достала Каролински, Маршалски и Мариянски острова, хтори скорей припадали Немецкай. Сама Японска праз спомнутих островох ма 681.700 км² зос 77.7 милионам жителями.

Ище скорей престал уплив европских державох у Америки. Зос ошлебодзенъем Южней и Стредней Америки року 1822/24. страцеля шицки свойю посіданя окрем островох Стредней Америки, на хторима ше дзелели Енглезка, Французка, Шпаньольска, Голандия и Данска и слабо биваней Канади то ест сіверней часци Сіверней Америки. Року 1898. вжала Уния од Шпаньольской острово Кубу и Порторико зос чим вицисла Шпаньольску цалком зос Америки. У Азіі заш ис того року вжали острова Самоа и Гаваї як од Шпаньольской тиж острова Філіппини. Уния ше ширела однімала острова, да цо лепшje може чувац свойю господарски интересы и да ей уплив слично до векши будзе. Окрем спомнутих колонийох вельку важносць ма Панамски канал, хтори вяже Атлантийски зос Пацифичким океаном, а хтори припада Унії, як цо Суески канал Енглезкай. Велічина по верху Унії праз колонийох е 7.839 мил. км² зос 105.6 мил. душ.

Зос тих даскеліх шорикох можеме порозуміц, же яку вельку вредносць маю колонії у народним господарству, а исто так и политичку важносць. Кажда держава ма свойю интересы различны от других, прецо вельки одніманя за ніх.

Народ як хмара: раз ороши — раз покоши; раз принесе — раз однеше; раз украши — раз загаши; раз накарми — раз похова.

М. ФИРИС
диплом. правник.

Р. Н. Пр. Дружтво у Петровцох.

Пред не полніма трома роками основали и ми Петровчане „Руске народне просвітне дружтво“, хторе є філіяла Руского просвітнаго дружтва у Керестуре.

Почали зме цихо, зос слабим материялним фундаментом — та пенежкох у нашей просвіти скоро да ані не было — але зос добру дзеку, зос моцну виру, же до своеї цілі дойдземе, же задачу, хтору

РНПД-о. Петровци.

зме на себе вжали и віпольніме. Задача наша була, да зос помоцу организації „Р. Н. П. Дружтва“ у Петровцох поучиме шыцок наш народ у шицким тим, цо добрае, красне и хасновите за наш народ и с того себе хасен береме.

Мало нас было — ледво 18, но и то было досц, да зос роботу започац можеме. — Шицки млади, полни добрей дзеки и любови гу доброму. Фришко зме основали организацію, выбрали одбор, цо ше мал старац, да нашо дружтво розквитне, одбор, хтори водзел бриту, да ше задача, хтору зме себе ставели, оправда и віпольні.

Робота и старане одбора и шицких членох заслужела кажду похвалу, бо піе у фришким часу указал плод старания, а то є гармоничне шпиване на служби Божией на сам крачун 1925. року. Шицок

народ у церкви бул зос шпиваньом зачудовани и не єдному ше отцови и мацери око зос слизу заляло, док слухали красне шпиване, у хторих бере учасць і ў дзецко!

Радосць шыцких членох була велька — зос таким способом указали зме шыцким, же нашо дружтво жие, же ше не сходзимо надармо, же не трачиме драги годзини, але же ше учиме красному шпиваню, хторе оплеменюе и душу и шерцо. Правда, чежко то було у початку, але и успіх є нешка тим векши — та нешка маме шпивачи хор, хтори є ровни другим таким хором. Сцели зме и то нам за руку пошло, доказаць так, же лем зос организацію мож дойсць до таких красных успіхах, результатох, а указали зме и то, же нам Русином, хтори зме пред пар роками такей культурнай организації не мали, нужна така култ. организация, хтора нам не лем зос шпиваньом, але и зос кожду моралну поуку укаже драгу гу доброму, драгу гу напретку у культуры, же нам є нужна, да не будземе остатні на швеце, да у своєй непросвіщеносци не скапеме медзи другими народами.

Шпивачи хор не был нам едини ціль, зато ми пошли и далей рыхтали зме ше, да як дилетанти станеме пред швет, па да зос бини укажеме людзом зли и добри страни человека, доброго да ше трима, а зле одруци од себе. Велька то ідея и красна гоч и чежка задача, цо зме ю на себе преважали. Но тим була у нас и твардейша дзека. Нашо труди и стараня були овинчані зос красними успіхами. Уж у Януару року 1926. ступели зме пред народ на бину зос представу „Janko kao bogataš“.

Тогу представу возвишел и наш шпивачи хор зос рускима шпиванками: Ей на гори..., Дівча в синех... Шевченкову „Заповид“..., Ревуха... и т. д.

Не остали ми лем при тим — робело ше и далей. У тих трох роках як наша „Просвіта“ жие, патрели зме наших дилетантох и у других представаох. Видзели зме фалати: „Začaralo blago“..., „Kod fotografía“..., „Sílom lijećnik“..., „Družničar“... Шыцко то горватски фалати, бо зме руских не мали, але откеди нам наш о. парох набавел руски, давали руски представленя. Перши руски фалат нам был „На дзень св. Андрея“, а веца „Два воїни“, „Каплар Тимко“. Тот остатні фалат мушиме нароком спомнүць, бо є то не за слабих дилетантох, але за іскусних, бо є то трагедия у 5 актох, поучни, зос велькима моралними засадамі, дзе чловек наисце добре видзи „що нас губіт“. Представляло ше 4 раз и вше пред цалком полну салу Просвітнаго дома, а наш о. парох тримал у двох представаох и преподаване, хторе нам ище лепшэ дало розумиць, до нас ніщи.

Розуми ше, же глас о животу нашаго Просвітнаго дружтва вишол и далей зос нашаго валалу, па и нашо браца и сущеди Ми-

клушевчане зажадали да и вони видза нашо представи и чую нашо шпиваня. На сами Новы рок 1927. сердечно нас дочекали, радосни, же ше нашо Срімски Русини пущтели на драгу просвіщованя. У Міклушевцах отшпивали зме службу Божию, а вечаром шпивали зме и представляли пред 250—300 братами. То было перши раз, а другираз були зме у Міклушевцах у Януару 1927. и представляли нашо, руски фалати „Два воїни“ и „На дзень св. Андрея“.

Зос своіма членаринами, дарами па и хаснами од представаох замоцнела наша Просвіта не лем морално, але и матеріяльно т. е. с пенежмі. Крашне зме себе ушорели наш „Просвітні дом“, цо нам го наш п. учитель отступел, а дакеди то була школа, постарали зме ше за столи, лавки, карцелі, образы, стелажи за новини, кніжки и т. д. па маме крашне ушорену свою читальню, салу за представи, шпиване, салу за орловске гімнастичке вежбане, схадзки и т. д. Думаючи и на нашу молодеж основали зме и „Руски кат. Орел“ по взору „Хорв. кат. Орла“, цо є католіцкое гімнастичке дружтво. У тим ше нашим дружтву находза нашо шорови легінє па школскі дзеци, хтори зос своіма вежбами и гімнастичкима наступамі указали ве раз цо знаю.

Так ето нашо дружтво напредовало з дня на дзень як у своеі рациональней совисци и разуменю своей задачи просвіщованя, так и у своім числу, бо од 18 членох у початку наросло дружтво так, же початком 1928. року раповало нашо Просв. дружтво 60 членох.

Маме надію а и жадаме горуцо, да ше раз, дай Боже цо скрей, шыцки Русини найдземе на ёдней драги гу Просвіти маюци на разуме слова ёдного нашого поети:

Як ше стараш ести, пити,
Так ше старай о Просвіти,
Бо просвіта душу храні
Цму глупосци утамані!

Од нужди не г лепшай школи.

О нас.

О нас, югославянъских Русинох, написали в 1928. р. двоме цудзи писателе: ёден Серб, Dr. Rисто Јеремић, по сербски; други Чех, Dr. František Tichy по чески. Перши затитуловал свою працу „Бачки Руси (Рушняци, Русини)“, до ма 18 друковані страни, а вишла у „Прилогу Летописа Матице Српске“ кн. I. св. 2., а веци отамаль є предрукована и вишла як окремна кніжочка (Нови Сад, Штампарија

Јовановић и Богданов 1928). Други затитуловал свою працу *Jih slavanšti Rusini*, “до ма 10 друковани страни, а вишла у „*Slavansk-ij Prehled-y*“ č. 1, leden 1928.

Обидвоме писатељ були медзи нашима Руснацами у Бачкеј и у Сриме и познаю нашо књижки (календари, граматику, „Руски Но- вини“ и ињ.). Обидвоме написали о нас жичліво и старали ше буц верними при описованю нашого живота, характеру, обичајох. Можеме јм буц дзечни, же нас представели својим народом у таким красним шветле.

Др. Ристо Јеремић написал о нас баржей зос информацийнай страни, же би ше сербски народ дознал: хто ми, яки наш јазик, кельо нас ест, яка наша гистория, яки нашо обичај?

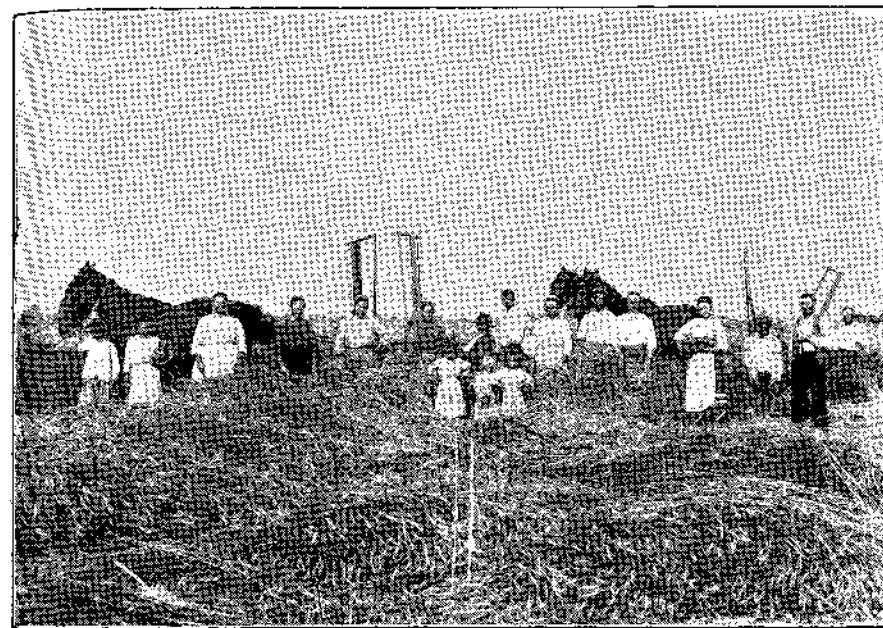
Розделеня у њого праци по порядку так иду: *Порекло, Језик, Вера, Парохије и цркве, Свештенство, Школе и дећја забавишта, Друштва, Економија и кућа, Храна, Брак; здравље, морал, Традиција, Презимена бачкорусских породица, Надимци, Исељавање, Насеља*. Спомнем голем даскељо њого виречења, зос хторима нам автор висказује својо признане. „Бачки Руси су веома вредан и штедљив народ“. „Суда и судске правде се Рушњаци клоне као живе ватре“ „Жене им, кад дође време за то, врше пољске послове, у пролеће тку, а зими преду кудељу од 4 изјутра до 11 часова ноћи. Жене им не пију алкохолна пића“. „У природи људской лежи мржња староседелаца на дошљаке, нарочито ако су ови напреднији. Та судбина није могла да мимоиђе ни мирне, трезвене, радене, напредне и неборбене Рушњаке“. „Њихова се побожност манифестије у марљивом походију службе божје, на којој су сви присутни без разлике, и мушки и женско, учествују у веома складном праћењу певчика“.

Дзекотри дробнейши информациї автора неточни. Так и. пр. вон пише: „Љемкима зову Хуцуле, један огранак руског народа у Буковини, који се у говору служе често речом љем (= само)“. А то неверне. Гуцули то руски народ, цо бива у восточних Карпатах, у Буковини и Галицији. А далей на запад бивају у Карпатах Руснаци, цо ше волају Бойки, а ишће далей на запад у Карпатах бивају Руснаци, цо ше волају Лемки прето, же место общајскога слова „лиш“ гуторја „лем“ (ми гуториме мегко „лем“).

Медзи назвискама, цо приходза медзи нашима Руснацами, уменцил автор и таки, за хтори ше зна, же су нам цудзи. Н. пр. Арг (Немец, євангелик), Францисти (Словак); фамелија Варга то поруснчени Мадяре, а не Шокци; а „Шокцово“ волају їх лем пре їх римокат. виру, хтори ше през длукше време тримали.

Др. Ф. Тихи написал свою працу већеј з научнога боку. Тиж у њого праци ест дзекотри неверни информациї. Так и. пр. вон пише,

же у Пишкуревцих нет рускей парохиј, а то хибне. А вера не верне и токо, кед автор пише, же „Керестур то тип народу, цо ше дегенерує (виродзує), аж до його систему једнога дзеца“. Др. Тихи дума, же бляди (през креви) твари наших младих людзох и женож то озда пошледица того гнјуцога воздуху над Керестурским бегельом. Ту порушани два ствари: здраве нашого народу и „систем једнога дзеца“. Правда, же воздух и вода у дольней Бачкеј не барз здрави, але то ма уплів на шицки нациј у дольней Бачкеј, а не лем на нашу. Пре тоги животни прилики у Бачкеј вельо ест трахоми (хорота очох) и

Коситба (Коцур).

ефтики, але ињшак людзе здрави и добре випатрају — особито док су ище неоженети и неодати. Силовна робота и тот обичај, же ше дзивчата одавају од 16 рокох, а легине ше женя од 18 рокох, ту не причина токо, же наша штредња генерација випатра як утрапена и устарена. Млада невеста, хтора по својим рокох ишће је лем дзивче, у люцкей хижи (при мужови) анї ше не нае, анї ше не вишпи, як би спадало, роби шицку роботу, а веџ приходза и дзеци, та ше наисце ма прецо пред временом устариц. Коло 35 рокох нашо жене уж су обично баби (бо уж мају унуки), та так и випатрају. Требало би, а барз, же би ше женечка у нашим народзе голем кельо-тельо, оддалела: да ше хлапци женя од 20 рокох, а дзивчата да ше одавају од

18 роках. Були уж таки проби, кед сама держава сцела преламаць да ше у нас не женя таки млади хлапци, але то не помогло. А до поможе и кеди?

Цо ше заш дотика „систему єдного дзецка“, то наш народ у тим не перши, але *остатні* од тих народах, цо жию у Бачкай. То у нас *нове*, цо ище лем приходзи — и то од других нацийох. Шак наш народ славни прето, же ше зос двух валалох, Керестура и Коцюра, розшал по бачкай и по сриме; а и нешкя ище процент дзецах, цо ше родза, високо привисшуе тих, цо умераю. У 1926. р. у Керестуре було народзених 198, умарло 126, дакле остало живих вецей 72; у р. 1927. народзело ше 211, умарло 138, остало живих вецей 73. А у року 1880. народзело ше 179, умарло 194, дакле остало живих меней 15 (пре хороти дзецах); у р. 1890. народзело ше 227, умарло 135, живих остало вецей 92: у р. 1900. народзело ше 192, умарло 105, остало живих вецей 87. Правда, нешкя Керестур векши, якцо бул пред 30 або 40 роками, та би требало да ше вецей дзеци у ньому родза, як ше теди родзели. Але ипак одлучуе процент подвишки живих. Теди тата подвишка виношела 87—92, тераз 72—73. Горше то, як було, але то ище далеко од „систему єдного дзецка“, од чого най нас Бог захранї. Правду ма Др. Тихи, кед спомина же у нашим народзе (вон гутори о Керестуре) нет естетичного смаку, ані уметносци (*Kunst*), а видно лем виставне богацтво. Наисце налько нет, же ані своє слова не мame за горватско-сербске слово „уметносц“ (немецке *Kunst*), та го мушиме од ніх пожичиц. Свою народну уметносц наш народ, одорвани од кореня, затрацел, а общу культурну уметносц и естетични смак не мож посцигнуц през висшей школскей просвіти.

Др. Тихи обновел распру: *чи ми порусначени Словаци, чи пословачени Руснаци?* Почала ше тата распра, кед Володимир Гнатюк сос Львова 1898 р. видал о нас книжку: „Руськи оселі в Бачци“. Дзекотри учени людзе, як Fr. Pastrnek, A. J. Соболевский, Olaf Broh почали твердзіц, же ми „Чисти Словаци, цо ше волаю Русинами лем прето, же су уніяты“ (Соболевский), або голем же наш язык словацки (Pastrnek, Broch. Тей думи и Др Тихи).

Володимир Гнатюк (нешкя уж покойни) стал при тим, же ми Руснаци, и у главним бранел тата твердзене зос тим, же о народносци одлучуе *воля* народу: кед наш народ сам себе ма за руски и сце таки буц, та тото, а не язык, одлучуе.

Мушим ту признац, же то була слаба обрана нашей рускосци. Распра не звершена. А требало бы ю уж раз звершиц.

Зос тим языком, цо ми, гуторя на Горніци около 200.000 людзе. Вельо векша часц зос ніх волаю ше *Словаци*; а меньша часц,

хтори су греко-католіки, волаю ше *Rusnaci*. То правда, же тот язык у своей поверхносци баржей здаба на словацки и на польски, як на чисто руски (україньски). Але наисце тот язык то мишаніна *руско-польских и словацких* граматичных элементох. А и не чудо, бо вон ше витворел там, дзе ше стикаю тоти три народи. Я уж о тим писал и у своей граматики и у нашим календару, же вельо граматични форми ма наш язык од Полякох (акцент; дз, ц место дъ, тъ; цали, мархва... место цілий, морква; жима, ше, шекера... место зима, се(я), се(о)кира; и т. інь.) и од Словакох (прах, глас... место порох, голос...; венец, шено... место вінець, сіно...), але основа нашей бешеди руска: не лем нашо слова по векшей часци руски, але и деклинация и конюгация (т. є. одменка меновнікох и часовнікох) тримаю ше руских правилох, а не ческо- словацких, ані не польских. Так н. пр. у ческо- словацким и польским приходза закончэння на -его (его по польски) -ему, а наш язык нігде не церпи таке закончэнне, але вшадзи ма праве руске закончэнне -ого, -ому, як н. пр. красн-ого, добр-ого, й-ого, й-ому, добро-ому; гуториме: ишол, а не ишел (як Словаци и Поляци); бул, а не бил; сом, а не (й)сем; гуториме: ище, ніч, а не еште (ješt'e), ніц; и вельо таке іньше.

На мою думу наша бешеда то не „цотатки диялекти восточно- словацкей диялектичней громади ческо- словацкого языка“, як Др. Тихи твердзи, але руски язык, хтори приял вельо граматични элементы польски и словацки — вецей польски як словацки. Правда така, же досц велька часц Словакох, цо припераю гу нашему народови, прияла нашу формацию руского языка, и же прето ма порусначени язык. И тата правда, же наш язык ма досц словацких элементох, але прето вон ище не словацки язык. Шак у Галициї єдна часц Лемкох гутори готово так исто, як ми, гоч там Словакох нет*). А то значи, же наша бешеда могла витвориц при вельким упліву польским, а при малым (далеким) упліву словацким. И так ми пре нашу бешеду наисце оставаме *Rusnaci*, а не *Словаци*. Цо ше заш дотика нашого роду (походзеня по креви), то общи тип Руснацох у Бачкай и у Сриме таки исти, як общи тип Лемкох у Галициї. У Бачкай и у Сриме нашо людзе дораз познаю Словака по твари. Даклем и не лем вира, як дума Др. Тихи, розлучуе нас од Словакох, але и наша виковична традиция и племенски ознаки и тата свидомосци, же наша бешеда руска, гоч як ше оддалела од чистей рускей (україньской) бешеди.

Др. Г. Костельник.

Не кожде рано — добре рано.

*) Отамаль цоходзи чисні: Я до лсса не пойдзем, Древка рубац не будзем; Древко би ме забило и т. д.

Задовольство.

(Преподано у клубу земледілох у Р. Керестуру 1926.)

По опицим понятию, задовольство є одно душевне и тілесне состоянне даєного человека, котри посцигнул шицко того що жадал, и ужива сладосци швета по своїй волі.

Але дзе ё — хто є тот человек, котри себе изявлюе задовольним?

Приповедка гвари, же єдному хорому царови врачарка препоручела, же да набави кошулю од задовольного человека, най ю облече, оздраве. Цар дал погледац, и нашол такого человека, але успиха не було, бо задовольни человек не мал нічого, ище ані кошулі.

Аристотел гварел, же мудри человек не ідзе за тим да посцигне задовольство, да живе роскошно, але да обидзе боль, зло. Вон дакле ані не препоручуе, да ше трудзиме за задовольством, бо же воно не позитивносц (стварносц); ми його обачиме ичувствуеме лем рефлективно, кед нас на нього упозори боль, нужди, брига. Нпр., хоч су нам здрави шицки тілесни уди, — хоч нам іду по нашей волі шицки нашо ствари, ми зато не споминаме: „Ох! яки сом щешліви, задовольни“. Але кед нас болі лем єдна часц цела, — кед нам ідзе наспак лем єдна наша ствар, дораз себе пригваркаме: „Ей як добре, кед человек здрави, не ма бриги“. Словом щесце, роскош, задовольство обачиме лем, у присутству боля, нужди або як уж го цалком не стане, кед нас мучи боль, нужда.

Искуство заш доказуе, же у поєдиних наших жданьох вецей раз зме щешліви, задовольни. Але таке чувство обычно є лем бары краткого вика. Задовольство вше провадза два появі: ненасилівосц и страх за утрату щесца. Гевта нас упозоруе, же есть и векше щесце, наводзи нас да бежиме далей за гевтим; а страх заш нас упозоруе да будземе осторожни, бо щесце легко одлеци.

Словом ненасилівосц и страх не допущую нам, да голем за кратке време мирно уживаме щесце, задовольство, вони го дораз претвараю на боль, на бригу.

Дакле нас прешведчуе и филозофия и искусство, же у живоце стварного и стаемного задовольства (щесца) нет, а ми ипак бежиме за нім Чом є то?...

Шопенгауэр гварел, же хоч ё чекки, а дакеди ше видзи и незношліви наш живот, а ми ше ипак лапаме за ньго, бо ше боиме шмерци. А так исто бежиме и за щесцом лем зато, бо ше боиме болю, зла.

Кед ше дзеци плаша у цми, ми их шмеліме, да станю до оч страху, увидза же го нестане. И нам бы так требало стац до оч болю, бриги, але у найвецей случайох нет шмелосци, бежиме лем за щесцом, задовольством: теди голем да знаме дзе го найдземе.

Аристотел гварел, же „щешліви є тот человек, котри є задовольни сам у себе“. А други филозоф, Шанфор о истим гварел: „Щесце не легка ствар. Його чежко найсц у самим себе, а не мож го найсц на другим месту.“ Ето!... Задовольство най кажди гледа сам у себе.

Але як да го найдземе, кед уж и сам филозоф гварел, же то є чежко. Сенека дава за то слідуючу пораду: „Уживай у тим цо маш, бо ніхто не може буц задовольни, кого мучи щесце других людох т. е. зависц (заздрошц). А на место того да патриш кельо людох су пред тобу, пать кельо су их за тобу“.

Шпивацки хор. Р. Керестур.

Дакле почніме гледац задовольство сами у себе перше с тим, да одстраніме зос себе с коренем нашого велького мучителя, и опцу людску неволю „зависц“. Задовольме ше с тим цо маме, патьме не лем горе на богачох, але и долу на худобу.

Далей задовольство гледайме у самоти. И Аристотел доказуе, же: „Самота є источник задовольству“. Зато препоручуе, да младеж приучуеме на самоту, да не бежа за дружтвом. А Лабриер гвари, же: „Шицко нашо зло походзи од того, же не можеме да будземе сами“.

Кед позорліво патриме людски живот, обачиме, же дапоедни людае (млади и стари) ритко иду до дружтва. Найволя дома, — або

и индзей лем самоту. А други заш бежа лем за дружтвом. А кед гледаме причину поношая гевтих и тих, установиме, же гевтих у самоти затримує приятно занимліва робота, а тих гоні до дружтва незношліва досада.

Цицерон гварел, же: „Кажды чловек може буц щешліви, кед сам у себе ноши цо му треба и завиши лем сам од себе“. Ето! Гевти маю цо им треба: охоту, сцелосць до роботи. Завиша лем сами од себе, бо их трудолюбие дава им полно радосци, вешеля, и задовольства хоч су и лем сами, було то дома або индзей. А тоти не маю у себе цо им треба, у самоти не маю ше з чим забавиць, разоваць, вешеліць, вона є им досадна, сцекаю од неї, завиша од дружтва, бо од нього чекаю задовольства.

Еден благи християнски филозоф Андело Силезие заш гварел: „Самота є потребна, лем да не будзеш глупи; тэди можеш жыць и у пустині“. Дакле да самоту можеме зношиць, гу тому треба да будземе у даякай мери морално воспитаны, учени, мудры. Глупи чловек у самоти ше бої сам од свой глупосци. Зато сцека од неї, гледа дружтво да го охрані.

Але да ту употребляни вираз: „мудри“, дахто криво не разуми, треба да виявим, же у тим смыслу тримаме за мудрого чловека не того котри велью учел, а може и велью зна, але того, кто мудро жие и мудро роби на задовольство самому себе и целому дружтву. Котрому чловеку цала його индивидуалносць (особле) проткато с любовю, охоту за роботу; котри роби не зато бо муши, або да його зато хвала, але лем зато, бо вон у своей роботы находзи свой щесце, задовольство и зос ню сце хасновац целому швету.

Дакле таки вредни и поштени роботнік може буц кажды чловек, кед го зос добрым воспитаньем уж од дзецинства приучиме гу трудолюбию. У тим смыслу мудри може буц мудро и задовольно жиць не лем високо, — але и лем мало учени чловек, т. е., хоч учел лем физичку роботу и по званию є лем обычни роботнік, наднічар.

М. А. Поливка.

Яка плаца — така праца.

ОНОФРИЙ САКАЧ, порезник

Яки порезы мame плацыц до 1./I. 1929. року.

Каждому нам добре познато, же после шветовей войни порезы велью — векши як пред войну були; державны потребы и расходы ше повекшавали, то ше муша и приходи повекшац, да би ше отримала равнотежа у державним газдовству.

Од уединеня 1/XII. 1918. року па до 1./I. 1929. року остали стари порезки закони на моци у каждой покраини нашей держави, так у Войводини остали стари мадярски закони, у Сербії стари (предратни) Сербиянски, у Босни-Херцеговини и Далмациї предратни Аустрийски закони.

Од 1./I. 1929. року ступи на моц нови порезки закон, хтори зদначаю за шыцку державу порез, и по тим ше будзе конъчиць разрез и наплата пореза еднако у цалей держави.

Найбаржай оптерхованы порезом нашо тарговци и ремесельнікі, хтори плаца на свой приход:

1. Тэциварину III. разред. (10% од чистог добитка).
2. Доходарину и (имовину до края 1924. року).
3. Порез на пословни промет (1% од промета).
4. Инвалидски порез и коморски прирез.

На спомнуты држ. порезы иду и држ. прирезы, цо ше будзе цитирац окреме при каждом порезу; а на тец. III. разреда припада општински прирез, хтори ше меня у каждой општнини.

Тэциварину III. разреда плаца надалей земльо-закупници (арендаше) тоти, хтори вецеj жеми арендую як кельо можу зос свою фамелю сами оробиць.

Порез ту не 10% од чистого приходу як при тарговцах, ремесельнікох и т. д. але закупнина, хтору плаци арендаш властнику жеми помножише зос 25% а од тих 25% (суми) 10% ё порез тец. III. разр. хтори порез велью виноши при арендашох, бо як зме спомнули крем држ. прирезох припада и општински намет на темельни порез.

На примир: На 10 ютра жеми под аренду по 1000 дин. ютро закупнина є 10.000 динари од того 25% то є 7.500 — темель, а порез од темеля . . . 10% то є 750 — динари, на то припада:

60% ратни прирез . . .	450 —	"
35% опщи доход. прирез	262·50	"
30% ванредни прирез .	438·75	"

Ведно: . . . 1901·25 динари, на сам порез 750 — динари припада општински намет, хтори по найвецеj општнине 700% (але є и векши) то би винесло 5250 — дин.

Як видзиме на 10 ютра жеми под аренду, виноши порез рочно 7151 — динари; — але крем тих порезох ма ше ище плацыц на доходак и доходарина, як у нашым срезу рапаху 500 дин. доходак по ютра (Срез Кулски), а то є аренда рапаху напола 250 дин. 10 ютра то є 2500 — дин. а порез на то виноши 95 — дыари и 30% ванредни прирез 28·50 дин.

Тарговци и ремесельники, адвокати, апотекари, дохторе, бабици и т. д. плаца найвецей пореза на свой доходак як зме скорей уж спомнули, а тераз зос єдним примиром доказеме.

На примир єден тарговец ма 10.000 дин. рочно чистого доходку, и на то ма плациц рочно слідуючи порез:

1. Тецивар. III. разр. од 10.000 дин. доход. 10% порез 1000.— дин.	
60% ратни прирез	600.— "
35% опщи доходарински прирез	350.— "
30% ванред. прирез (хтори идзе на 60% и 35%) 585.— "	
Ведно: 2535.— дин.	
2. Доходарина од 10.000 динари (по ключу) порез	570.— дин.
30% ванредни прирез до края 1926. року	171.— "
Ведно: . 741.— дин.	

3. Порез на пословни промет, 10.000 дин. чистого доходку одвите од прилики рочно 60.000.— динари бруто-промет од того порез на пословни промет 1% виноши 600 динари, на то не припада нїаки державни анф општински намет.

Општински прирез припада лем на тециварину III. разр. на темель, и то тельо % кельо у дотичнай општини општински прирез.

Даклем на 10.000.— динари виноши порез:

Тец. III. разреду зос прирезима држав. 2535.— дин.	
Доходарина са прирезом	741.— "
Порез на пословни промет 1%	600.— "
н. пр. 700% општин. намет (на темель)	7000.— "
Ведно: . 10876.— дин.	

Из того примира ше видзи, же вецец порезу ма плациц єден тарговец або ремесельник як му рочни — чисти доходак.

Земљопоседници на свою жем плаца найперше землярину хтора ше плаци од кат. чистого прихода 20%.

Катастарни чисти приход установою проценбени комисиј по квалитету жеми.

Квалитет жеми дзелі ше на 7 класи:

1. ораницы, 2. врт, 3. ливада, 4. виноград, 5. пашняк, 6. трстик, 7. мочвара, (8. шуме).

На примир од 10 ютрох жеми 300 динари кат. чист. приход (слабшай жеми) од того 20% землярина виноши динари 60.— на то припада 60% ратни прирез 36.—, 30% опщи доход. прирез 18.—, 500% ванредни прирез 570.— Ведно: 684.— динари.

На порез землярину припада припадаючи општински прирез н. пр. на 60 динари 700% виноши 420.— дин.

Надалей земљопоседници плаца доходарину, хтора ше исто установлює по квалитету односно доходку жеми.

Як зме напредку при арендiranю спомнули же ше по 500 дин. просечно од ютра установлює доходок од жеми за доходарину.

Од 10 ютрох а 500.— динари то виноши 5000.— динари на то порез виноши (до краю 1926. року) рочно: 220 дин. за 1927. рок уж треба 6000.— динари доходку за темель доходарини а за 1928. рок 12000 дин. доходок потребни за темель.

Доходарина ше плаци од жеми, хижи, од тарговини, ремесла, кед рочни доходок виноши тельо у поєдиних роках як зме напредку спомнули.

Доходак установою порезки одбори при каждой Среской Финансискай Управи, на основу позбераних податкох и то: пописника F, хтори даваю општини и (валовници) порески прияви хтори даваю сами порезки обвезници.

У порезку прияву порезовник напише шицок свой рочни доходок окрем од каждого заниманя, окреме од жеми, од хижи од тарговини и т. д.

А так исто ше виписує у општини пописник F. окреме як и порезка приява.

На основу тих податкох порезки одбор у Среской Финанс. Управи установи порез доходарини.

Имовина порез постої лем до края 1924. року. На установлены порез доходарину по порезким одбору ест право жалби на Рекламациони Одбор, а против установлены Рекламационого Одбора ест право жалби єден примиряк таксирани, а други без такси, (у два примирка).

Тоти закони порезки постоя лем до 1./I. 1929. року бо веџ ступа на моц нови порезки закон, хтори виеднює порез у цолей держави.

На шицки державни порези разрезує ше по ключу инвалидски порез и коморски прирез, — у окремним регистру — хтори представа по новим порезким закону.

**Добре и красне то двойнята, бо добре робац вше
красне и було и будзе.**

Др. ФЕДОР ЛАБОШ

Цо и нам треба?

Чи попатриме на еден, чи на други бок вшадзи видзиме, же найменей двоме и веций робя при ёдней тей истей роботи. Лем дзе кеди ту и там видзиме, же ше еден сам трапи зос даяку роботу. Кед не баш судьба принесла так, кажди ше стара за ёдного товариша, хтори му поможе у роботи, зоз хторим ведно дзелі чежкосци своеї працы, труд як и бриги. Таки є товариш у шицким тим чловекови жена. Вон и вона взаємно ше помагаю у посцигнцу цильох, хтори су так душевни як и материялни. Но нешка не раз ше укаже таки союз двух особах преслабим особено у борби за материялними средствами. Кельо єст таки предмети нешка, хтори муша буц у обисцу, а да пред 40—50 роками, да так повеме, ані не знали за ніх. Хусточку, видлічку, скленку (похар) за пице не хасную людзе лем дас 400 роки од XVI-го століття. Дакеди кошулю дац дакому бул величезни дарунок. Не так давно су познати бицикли, док ше автомобили тераз ширяя. Кафу, чай людзе при нас до недавна ледво хасновали, док ше гадваб лем по мену познал, а нешка шицко сце буц у гадвабу облечене. Нешка, кед ше похори дахто гу дохторови ше ідзе, лем жаль, же не дораз, скорей ані то не робели. Хорльовити од домашнього прашного воздуху очековали освіжене, а тераз ше уж до купельох ходзи, гоч правда у найвеций случаёй уж кед небарз єст помоци.

Кед нам стари дідове погуторя, же як вони жили пред 50—60 роками и скорей, кед ище зос древенима плугами орали и не познали нешкашні вшеляки машини, випатра нам їх способ живота чудним, а дзекеди може буц и шмишним, бо ми младши зос того ніч не видзели, лем зме чули.

Але кед подумаме на терашні живот и поровнаме го гу животу наших дідох, чи би исти бул возможны, да баш тоти древени плуги не були заменети зос железніма? Чи би бул могуучи нешкашні способ живота, да не було такого напредованя у машинох, у знаносци (уметни гной), и у просвіти?

Кед раздумаме о тим шицким и пред очи себе виложиме як было скорей, як тераз, придзе нам и несцело на разум, а якже будзе?

Зглядом же людзе у себе маю, да свой живот вше вилагоднейшим зробя, то порошню потреби и надалей, але слично буду мушыц пороснц и материялни средства.

Не еден єст, хтори у чловеческим дружтве роби на чкуду другому, патраци лем на свой особни хасен и нестараючи ше як вон придзе до того. Таки ше исто стара, да ма ѿ веций материялни

средства и да по возможносци свой живот цо милшим, за себе цо лепшим ушори. Таких людзох вше найдземе и у нашей блізкосци, хтори нас под тим, же нам добре сцу, вихаснью. Ёст уж и медзи нами, хтори су по вашаре, але єст и таких, хтори го лем чекаю.

Не остава друге, як да ше запре таке дацо. Мож то зос просвиту, мож то и зос организацию ведно. Не требаме друге зробиц, лем ше опатриц до других од нас напреднейших народох. И при ніх видзиме исти процес, як и при нас. При ніх исто росли животни потреби, а росли и материялни средства. Лем ту материялни средства росли не лем пре машини, знаносц и просвіту, але росли вони и пре организацию. То цо не мог еден чловек зос свою жену поробиц и до того дойсц, зробели то веций таки. Зложели ше дзвешецме, двацецме а и веций и шицки у злоги еден зос другим робели на загальним добру.

Таку роботу вецийцох ведно, меркующи на интереси каждого поєдиного члена такого союзу видзиме першираз у Англії 1844. року. Работніци ше ту организовали. Не о дуга настала слична така организация, союз, меджи земльоділцами у Французкай, Немецкай, Данскай а у других державох у меньшим числу.

Поедини основали союз за куповане шицких земльоділских стройох и потребох (сумпорни, фосфати и фосфорни прах), други основали союз, да предаю земльоділски продукти (жито, кукурицу, овоц, млечко и т. д.). Перши були на тим, да туньше приду до земльоділских потребох на способ наручуючи нараз велике множеству, други заш робели о тим да вичекованем предаю своёю продукти цо драгше и так хасен цо би иншак припаднул шпекулантам, им припадне. Найкрасши приклад о роботи союзах даваю нам союзи малкай держави Данскай. Жем худобна, на веліх местах воденіста и не способна є за земледілску роботу. Людзе ше занімаю одхованьом статку, млечко предаваю посередованьом союзах, хторим в число коло 1200, а прерабяю млечко, цо го доставаю од мільон кравох. Од кеди почали тити союзи робиц иншак у худобній Данскай, худобство почало падац, док ше число заможних увекшало.

Од тих народох, од тих людзох мушиме вжац и ми приклад и основац куповни и предатни союзи, зос хторима ведно ідзе и вельки хасен дава банковни союз. С помоцу тих мож будзе кождому, да увекша свой материялни средства, да обидзе тих, хтори ше богацели на його зною, а у истим часу подпомагаючи просвітну организацию, будзе знац отклоніц напредок тих, хтори лем свой хасен патра и нестараючи ше за своїх бліжних, вихаснуб их незнане.

Гоч яка робота меньша чи векша гледа и пита даяки капитал, готови пенеж, хтори ше ма укладац до ней, да веций принесе хасен,

плод и цлацу за тот труд, цо зме го уложели. Яки капитал и як рбота, така плаца, таки и хасен. Найлепше ше прешвечи о тим земледілец. Кед вецей уноши капиталу до жемі (гной) теди попри истей рботи вецей хасну вицагне зос ней як тот, хтори го не кладол. Да добиєме дацо и сами мушиме дац.

Нужда за пенежми не постої од вщера. З німа робели богати тарговци и у поєдніх народох (Греки, Римляне) уж у старим вику. Уж и вони ценели розполагаючи капитал, од хторого хасен брали. Вони були то, гоч и не цалком, цо су нешкашні банки. Меняючи цудзи пенеж, давали кредит (борг) познатим тарговцом и ремесельником. Банки ше познейше зявили. Найстарша банка спомина ще у Венеції 1156. року. И од того часу почали ше помалючки основаваць банки и шириць по цалим швеце. Капитал з яким банки робели зложелю го вецейцме, так же ше и хасен дзелел на вецей часци. Успих банкох, лепше поведзено хасен, цо ше достал од зложеного капитала ошмелел вельких тарговцох и фабрикантох, да и вони зложа капитал од вецейцох, да так обращаючи у своеї роботи векши пенеж, достаню обилнейши заробок. На таки способ згартал ше и роснул капитал лем у даскеліх рукох.

Вельки хасен, цо го ношел капитал зложени и од зачуваних пенножох худобнейших людох, а хтори ше зберал лем у рукох даскеліх, створел думку, да тот, хтори як член єдного капиталистичкого друштва уложел свой з вельку муку зашпоровані грайцар, достанешицок хасен, хтори одпада на його малку часц. Так людзе, хтори розполагали лем зос меньшу суму зачуваного пенежу основали окреме своёй дружтво зос тим, же да ше шицок чисти хасен подзелі меджи члени. Таки дружтва су *кооперативи*, по нашим союзи. По тим, же як и зос чим робели тоди союзи, познаме их вецей. Ёдны ше основали, да купую ствари потребни за дом, як: шмати, платно, соль, цукер и т. д. то шицко у велькай количини, прецо тоды ствари доставали од фабрики по цени як вельки тарговци. Хасен, цо би інъшак мали тоды вельки тарговци, припад членом союза. У другим союзу зложели ше земледілци. Вони наместо да купую машини, цо их требаю за обрабяне жемі, па веџ фабрични гной од вельких тарговцох, поручовали их директно зос фабрики, прецо туньше пришли до ніх. Треци зложели ше, да за своїх членах набавя туні кредит а да беру и сами зашпоровані пенеж.

При шицких тих союзах ё главное, же ё число членах не одредзене, гу нім можу вше ступиць нови члени накеди уплаца одредзену членарину, не як то на приклад при капиталистичких друштвах, дзе ше одредзени капитал дзелі на одредзени часци (акції), чий по-векшане не така легка ствар.

Вельки хасен, цо го дава банковни союз ё у тим, же возможним роби кредит (даване на борг), хтори ше пенеж назбера лебо од уплацания самих членах, лебо ше бере пожичка од єдней велькай банки, за хтору одвитуе и добре стоя шицки члени. Велім ше по-нука вецейраз нагода, да купи на приклад жем, але нема довольно пенежу, а не може ані достаць попри добрих условийох. Але кед по-стої банковни союз, которому вон член, годзен дойсць до жданого пенежу и да за нього плащи велько меньши камат од того, цо би го мал плащиць да вжал пожичку од банки, кед би ю вообще достал.

Число таких банковних союзах виноши у самей Немецкай коло 18 тисячи, а вельку важносць, цо ю маю шведочи нам велька сума зос хтору робя а хтора ё не меньша од 7 мiliярдох (седем тисячи милиони франки). У Французкай ест таки союзи коло 6 тисячи.

Же справди велько хасную земледілцови тоди союзи найлепше нам гуторя горні числа, хтори би у процивним случаю не могли на телью вирошуць. Але хасен од тих союзах не лежи лем у даваню добрового кредиту, але, и у тим, же на тот способ и материально слабши особи годзі дойсць до пожички и напредоваць, дава ше им нагода, да ше дзвигаю.

Союзи познати су на цалим швеце и ест их вецей роди зглядом на их циль. У Немецкай банковни союзи, у Французкай земледілски, у Англії покупни и т. д. У нас су познати шицки природи союзах, але за нас маючи пред очами нашо обставини перши и други маю вельку важносць. Прето не раздумуйме велько не плашме ше такей роботи, хтора нам лем хасен може даць. Злагода и добра воля вше нас приведзе гу цилю.

Ёдно дзецко — велька брига и страх. Ёдно дзецко — кара божа. Чежко ё мацери, котра на ёдним остане. Нігда мира, нігда прев бриги ані годзину. „Ёдно дзецко, ані ёдно дзецко; двойо дзеци пол дзецка; аж тройо дзеци ёдно су дзецко“ —

гваря мудри людзе.

Др. J. Батут,

ДР. ГАБОР КОСТЕЛЬНИК:

НОВИ ДЗВОНИ.

Дзвоня нови дзвони —
Першираз іх чуєм!
Чи то нови? Чи то стари?
Я не розлучуем!

Зос високей турні
У моім валале
З пейзох дзвонах, як дакеди,
Исти глас ше гарне.

Дзвоня нови дзвони,
Як стари дзвонели,
Лем бешеда їх іншака,
Бо ше пременєли.

„Гей забудце, людзе,
Цо було, до прешло!
Война прешла, а швет остал,
Та маце жиц прецо!

Кажда ше травичка
Одніма од шмерци —
Живот, живот нови дзвони
Глаша вам зос церкви!

Огень, плач и жалосц
И страх превеліки
Однес витор ягод хвари,
Та пришли дні цихи.

Вашых синох гроби
У далеким швеце,
Цо їх дзела покошели —
Уж їх не найдзеце!

Стари дзвони, цо вам
Препадли на войни,
Лем як да су приповедка,
Та вам дзвоня нови!

Ах, и тото правда,
Же шмерц не препадла,
Же ходзи и ходзиц будзе,
Кадзи сама жада.

Та прецина нітки
Каждого живота —

Але то ше живот родзи
И зос ей чокота!

Живот, живот, живот
Нови дзвони глаша!
Спредз трапеза, а вец живот —
То судбина ваша!“

Як да пейц ангели
Зос неба гуторя,
Так з високей, старей турні
Нови дзвони дзвоня.

Керестур 1928.

Ягод польо, кед ше не оброби и з добрым нашеньом зашее,
ніч не вида, крем дудви и коровча, — так и зос шерцом
человека, кед го не обробиш з добрым вихованьом и не за-
шеш з добру науку, — та вида лем дудву и коровче.

Др. ГАВОР КОСТЕЛЬНИК:

Кед ше нови швет родзел.

Слунко и морйо — божо. Вони слухаю боже слово, а людзом
ше видзи: же вони слухаю їх слова... Видзи ше силним меды народа-
ми, же слунко и морйо на то, же би прияли їх меню и утвэрдзели
їх силу на швеце — на вики. Але слунко и морйо слухаю лем того,
чий слово ше здава зос божым словом...

Тот дзень, цо ми пред очами, сходзело слунко так исце, як
сходзело Вавилонцом, Египтияном, Персом, и морйо так исце ше
витало зос слунком. А варош Милет над морскім брегом у Малей
Азії, накеди не вітрежбел од сну, зос тисячами своіх очох и зос
тисячами гласох шведочел слунку и морю, же вон е єдним членом у
велькім-превелькім целу римскаго царства... Так исце того дня, як
и кажи дзень рано...

Рим — шерцо, цо прийма до себе крев зос цела и посила ю,
кадзи треба; Атени — разум; Ефез — била шия зоз бліщаціма
пацеркамі; Милет — рука зос злату бранзолету... И так тот дзень,
як и кажи дзень, чувствовала шля, чувствовала рука: як шерцо дурка,
и приймали од нъюго шицку свою силу...

„Мой швет!“ — глашел Рим! „Мой швет!“ — глашали за їм Атени; „Мой швет!“ — глашел Ефез, Милет... А слунко и морйо на то так одповедали, як дакеди Вавилонцом, Египтияном, Перзом — одповедали немо.

Було то рано, що лем случайно остало у памеци шицких наступуючих викох. Ніч страшного, ніч яскравого ще не случело тот дзень. За милетських жительсьох слуховало ше лем того, гу чому вони були привикнуты — як кожди чловек привика гу слунку, що дзень на дзень сходзи... Камени драги почали дудніц по ноцним одпочинку. Зос приварошских валалох ишли людзе до варошу зос желеняви, зос месом, зос вшельяку поживу. Ишли на кочох, ишли пешо, несли кошарики у рукох и на глави; дзепоедни гнали натерхованих магарцох. Дутяндійоше отверали своё дутяни, виходзели на уліцу, и гарлаючи прихвальовали, що у дутянох мали. Ставали до роботи муляре, коваче, столяре. Одталь и одтамаль чуло ше, як кую жеlezо, як режу древо. Вимучени од длугей и виснажающей забави у циркусу, у театр у чи дагдзе индзей — тоти з верхох народу — іще спали... Рабове були заняты зос своїма роботами. Таки, що їм найбаржей було у глави їх здраве, понагляли ше віщас рано окупаш ще у морю. Жидзи, обрацени зос твару гу святому варошу (Єрусалиму), покрити зос *талесом*, кивали зос главу и з верхню часцю цела та мурмоцели своё віщасни молитви. Поганьски жрецове уж були при своїх жертвовінкох: уж дим з кадила дзвигал ще гу небу, а воли за жертву уж лежали звязані.

На шицко тото Милетянє патрели, и видзели и не видзели... Шак то було обичне, кождодневне и вшадзи познате, и не претарговало нітку швидомосци учашнікох на тим животним ваشارе. Кажда швидомосц ишла свойов драгов, и збачовала лем таке дацо, що ей досадзувало, або що ю цешело... Таки то общи закон за обични живот.

Нараз на рогу єдней уліци указала ше компанія войска. На предку капитан на коньове. Кажды, гочби и дзецко, мог розумиц: же то катонаци иду на муштру... То не була tota появя, которая претарговала нітку швидомосци Милетянох, вицисковала зос швидомосци шицки иньши появи, и сама занімала їх место — гоч и вона була кождодневна и вшадзи позната. Але вона була сильнейша од шицких иньших!

А и було то войско! Компанія — як цала армия. Така же сила пребивала зос римских катонацох. Машировала компанія зос жеlezними шломами на главох, зос щитами у лівей руки, зос копиями у правей руки — а цела, як кед би були зос каменя. Видзело ше, же ше уліца угина за їмама и пред їмама. Шак вони заповедали, а швет ше мушел повиновац їх сили... Одмерані такт їх ходу, сильни

єдночасни лопот ногох, єднаке триманє цела — гіпнотизовали кождого... Машировали римски катонаци, а так ше видзело, же вони стоя на месце, же ше не рушаю, але чарна буря зос правилним гірмотаньем вильтует спод їх ногох, и шицко доокола ще треще... Двасто ноги — як два ноги, як два камени скали, що служили якби два кіянки, котрих ще удереня правилно шоровали под кридлами римского орла...

Будзели ше од того маршу *beati possidentes — cives romani*^{*)}) и од досади преврацали ше на своїх посцельох и іще и през сон здогадовали ше: Ага! Наша сила! Нашо войско!... Шпиме сигурно!...

Митрополіт Шептицький (Керест.)

Вони добре знали, же у тото исте време так исто ще случуе у Ефезу, у Атенох, у Риме, у Галиї, у Британії, у Гишпаниї, у Африки — вшадзі. Римске войско як груби жеlezni обручи сцискали и трикли мідно шицки — таки розлични — краї и народи римского швейтового царства. И видзело ше своїм и цудзим: Не, тоти обручи не пукню нігда! Нет проци їх сили, нет на їх ардзи! Сигурни за себе Милет попатрал до моря, и питал ше морю: Чи я не красни? Чи не силни? Чи не богати? Чи не щешліви? Чи не мам шицко, що

^{*)} Щешліви, що владаю, — римски граждане.

лем мож мац? Медзитим у циркусу у кліткох ричали леви, тигрисы, медведзи: Ми гладни! Віцерашня пожива препадла през шліду — новей дайце! Дайце нам меса! Кед не чловеческого, та жвирячого!

Гладияторе муштровали ше у свой смертельней вешчини: як цудзе удерене одбиц, и прецивніка преджобнуц, розоцац? Як себе хлеб а іншым забаву правиц — зос забиваньем людох? Непесни рабове давели у себе шерцо: Цихо будз! За тебе нет живота! Шак рабове — не людзе!... А шерцо стукало: Але я чловеческе шерцо!

Civis romanus ледво-не-ледво ше пребудзел и роздумовал: Як быше розвешеліц? У злаце, у порфири, у квітох, у богацтве, яке себе днешні людзе ані подумац не можу, вон ше чувствовал худобним: „А, цо за мне тот марні Милет! Дзешец гладияторе — дурнічка за дзеци! О, кед би то ше ми до Риму достац! Там гладияторох цала армия виступа! Шыцка аrena кирвава! Сто и сто забитых! Там живот!...“

Вистатосц, пресицене, гійце души — то было токо, цо мучело богатых Римлянох у Милету, у Ефезу, у Атенах, у Риме — вшадзи. Буйне жито ше звалело, та почало гійц... Прежита природа трацела чуство. И требало ю зос дачим моцним дражніц, же би ше озвала и дала знац: же ище живе...

Кирвави циркус, вишукані чудовища, кожди дзень нови, проци-природні видумкі, оргії — то бул тот отров, котры кельо-тельо ше спречивал отрову, цо забивал римски живот... Бо за отровене цело лем отров — голем през даяке време — може буц лік.

И з нему бешеду одвітовало морю Милету: Красни ти на твар, але до там зоднuka у тебе? Чуем ричане левох, тигрисох, медведзох... Чи у тебе пустиня? А Милет ше покрадзме засмуцел, кед себе тово нагадал: Якиш черв ме є, досадзув ми... Берем лікі, о яких ше лем дознам, — але ніч не помагаю! А найпосле — як кожди хори, очекуем ратунку — гочби и чуда!

Так то якошик у швеце ідзе, же прецивні гласи ше дополнюю, Ніяки бешеди медзи людзми, ніяка надія, ніяка слутня у души не зошицким през темеля.

То бул стари швет, цо ше необачено розточовал.

* * *

Тото исте рано у Милету ішло до морскай пристані (луки) дружтво — даяки двацец людзе. Сами хлопи, по векшай часцы старши (лем три жени ішли за німа здалей — як кедбі покрадзме). По іх облечиву ше видзело, же то жидзі. А по іх твары ше видзело, же вони цалу ноц пребули у молітви. Тоти людзе странели од шыцкіх іншых, заняты сами медзи собу зос якуш барз важну бешеду. Були смутни. Але зато през туту іх смутносц пребивала ше якашик зод-

нukaшня стаємна радосц жица. Видно було, же то не римске царство зродзело іх души, але хтошаль іншы... Еден бул медзи німа, хтори іх зобрал, хтори владал зос іх душами, хтори бул причина іх жалосци и іх радосци. Вон ішол у штредку, а шыцки як кедбі ліпли гу ньому.

Бул то апостол Павло. А тоти, цо го випровадзали, були його „дзеци у Христу“ — перши хрыстиянські паноцove и владикове з Милету и зос Ефезу. Павло путовал до Ерусалиму, и вони го випровадзали гу ладі на морю. През цалу ноц и тераз ішце по драже утверdzовал іх Павло у новей науки: як маю ходзиц по драгох „новога швета“... А тераз — патьце — я, звязані од Духа, ідзем до Ерусалиму, гоч не знам: цо ми ше там стане; але Дух Святы ми шведочи по шыцких варошох, же окови и церпене ме чекаю. Але я не тримам мой живот за дракши одо мне, лем да сконъчим драгу и службу, котру сом праял од Господа Ісуса, да будзем шведком Евангеліі ласкі божей. И тераз то я знам, же вецеj не увидзіце моёй ліцо ви шыцки, медзи котрима сом ходзел, наказуюци о царству божім... Зос тим-ни засмущовал Павло свойо дружтво, и воно ше на тоты слова розплакало — так, же Апостол ледво могол умириц горке ридане вірных. Але то було ішце у хижі. А на драже Апостол поцшовал свойо дружтво: — Не будце як погане, цо не маю надій... Шыцким нам ше треба явиц пред судицом Христовим, жеби кожди праял по тим, цо робел, док бул у целу, добрае або зле... Мне шмерц здобуток... Сцем ше розлучиц зос тілом, жеби буц зос Христом... Бо як Господь Ісус гварел: Не зберайце себе богацтва на жемі... Преходзі образ того швета, не маме ту места за пребуване, але чекаме будущого... Чловеческе око не видзело, ухо не чуло и през думу чловекові не прешло, цо приготовел Бог за тих, котры го любя... Подношце даклем зос надію и зос дзеку шыцко, бо марна наша трапеза проци такей награди... Вигледайце у живоце таке, цо чесне, цо добрае, цо похвальне; и мир божі, котры превисшуе кожди разум, будзе з вами... У худобстве богати, у богацтве покорни, польни любові, зос шыцким задовольни... Як звалены, але не побити; як умераюци, але живи... Муштиме ми силни брац слабосци слабых на себе, бо и Христос не пришол, жеби йому служели, але жеби вон послужел шыцким... Як и гварел: Хго од вас сце буц перши, най будзе шыцким слуга... Бо нет у Хрысце панох и рабох, але шыцки Христово... Не будце тілесни, але духово, бо тілесни думаю лем о тілесним... Бо тіло препада, и не може унашледзіц царство боже... Паметайце, же ми возвищуеме Христа розпятого, котры за Жидах соблазнъ, за поганох шміх, а за нас, котры гледаме царство боже, божа премудросц и сила... Попатьце на мне... Пребувал я у трудох барз вельо, у цемніцох пречасто, у ранох през мери, при шмерци

нераз. Од Жидох пейцраз по штерацец през ёдного достал сом, трираз ме зос киякими били, раз ме каменовали, трираз ше ладя розбила зо мну, ноц и дзень пребул я на морскай глібокосци... Але шицко я можем у Хрисце, цо ме спомага... Паметайце, же сила у немоци ше усовершує... Кед сом слаби, теди я силни... Не гледал сом вашого — патьце: тоти руки ме ранели... И ви так робце!

Зрутце зос себе старого человека, гришного, а облечце ше до нового человека, котри гриху недоступни... Бо котри ше во Христа окресцели, до Христа ше облекли... И вони уж не сами свойо, але су члени таємного тіла Христового... Ви храм Духа Святого... Браца, пред Богом у Хрисце гуториме... Ніч не можеме проци правди, але за правду... Будайце, а не розвалюйце... На конец, браца, радуйце ше, усовершуйце ше, заохочуйце ше, будзе єдней думи, мирно жийце, а Бог любови и мира будзе з вами на вики...

Кед Павло так гуторел, душа його дружтва росла и преобразовала ше — як здрава клітинка^{*)}, необична за человеческе око, тайним, непохопним способом, од творчей божей сили ше ширі, дзей ше, та твори нови клітинки, до ше ведно дополнюю, и з временем ше витворює з того цале живе естество. Вошла тата душа сама до себе, до перших складнікох жица, и рушали ше у ней творчи сили. И як радий вируцує зос себе цали струї своїх первесних складнікох, та ше швици, а не вичерпue ше, так и тата душа швицела, а не вичерповала ше. А було то шветло не зос того швета.

Тоти, цо преходзели, не зврацали позорносц на Павлову дружтву. Мали вони „свойо“ очи, зос хторима на тим дружтве ніч не забачовали. А кед дахто и зврацел позорносц, та себе подумал: „Пале якиш Жидзиска ше зобрали!“ — Милет не чувствовал у себе ніякай чудней пременки, бо вона ище затераз була барз дробна. Але слунко на небе нецерпезліво гледало мешац, жеби му явиц: Брацику! На жеми новина! Видзим жридло нового швета... Пале тата чарна точка у Милету, до ше руша гу морю!... Чкода, брацику, же ты водне шпиш — а то биш обачел!... Ноле розліп свою невиспани очи, оздаль обачиш!... Патъ там тато мале дружтво, цо идзе гу морскай пристані... Видзиш?... Їх будучносц!... Ніч за ніх железо, шаблі, копия, твердині, войско...

Їх душа — та їх и будучносц?

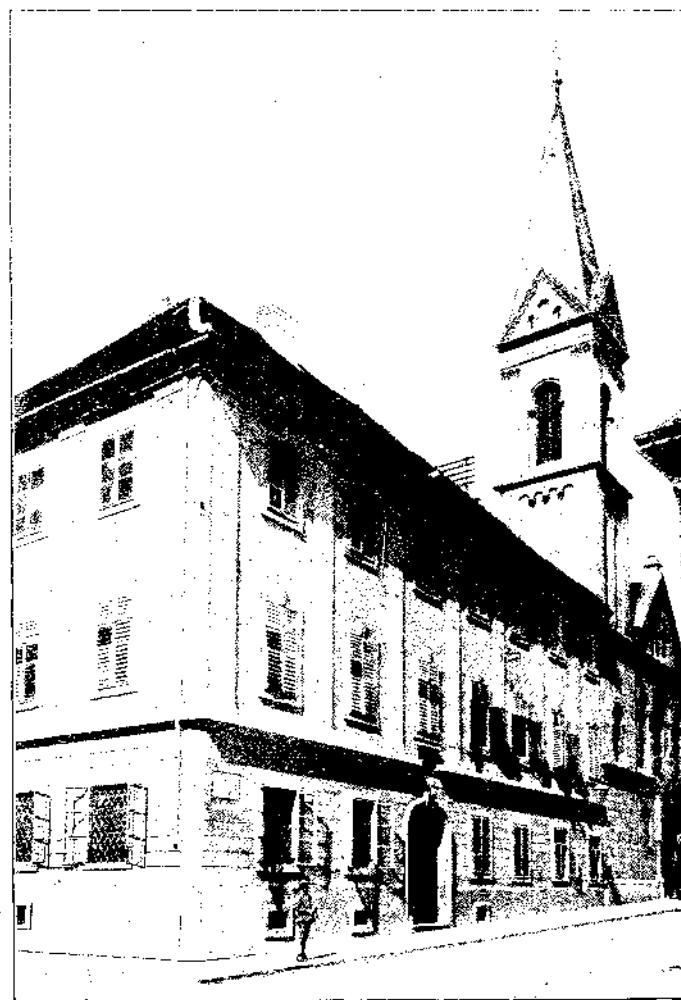
Не тримай себе мудрим и не величай ше у своїх думох, та будвеш мац мир у своїй души и буду це величац.

^{*)} Найменьши часточки, зос котрих ше склада кажде живе цело, як галов зос очкох.

Наш семинар у Загребу.

Доношиме фотографию нашего семинара у Загребу, як и фотографию тогорочных ученикох зос настоятелями и зос Преосвященным Владиком.

Сименище Загреб.

Кратка история семинарох така:

Свята церква на сабору у Триденту у шеснастим столітию постановела, же би кожде владичество як найскорей основало свой семинар, и то ёден пре малих ученикох, а други пре богословох. Цер-

ква жада, да тоти дзеци, котрих Бог вибера на вельке досгойнство священическе, дораз од наймладших роках буду добре виховані и добре поучовани у потребних наукох. Према одредзеню святей церкви за виховане будущих священікох ма доприношиц: 1. кажда парохия у владичеству и 2. родителі того дзеца, котре ше школуе.

И нешко так робя не лем католіки по цалим швеце, але и протестанти. Так на приклад у Суботицким владичеству кажда парохия ма каждого року тельо динари жертвовац за семинар, *кельо ма вирнікох*. Понеже у тим владичеству ест вецей як пол милиону вирнікох, даваю вони каждого року *вецей як пол милиона динари* за виховане будущих священікох.

Так робя и други парохії у Боснії, у Словенії и по других странах швета.

Протестанти у Німечини жертвую за тоту и подобни цилі 10% од доходку каждой своєй церкви.

Ище вецей жертвую на таки цилі у Америки.

Як у нас, кажди читатель добре зна. — У нашей епархії єдна церква керестурска отримує у нашим семинару єдного учніка. — Надаме ше, же то наскоро зроби и коцурска церква и Дюрдьовска, а за німа же ше поведу и нашо моцнейши церкви у Сриму. Надаме ше же то зробя и поедини богатши фамилії, котри не маю свойо дзеци. Бо наисце красшай и Богу милшай жертви ніхто не може зробиц, як кед вихова єдного священіка.

Кратка история нашого семинара у Загребу.

Року 1681. купел наш благопокойни владика Павло Зорчич дом од племенітей фамилії Погачича у Загребу. Тот дом стал на тим месце, дзе нешка стої наш семинар. Була то приземна хижка, и вона мала служиц як дом за виховане будущих священикох грекокатоліцких у Горватской и Славонії.

Понеже тот дом наскоро бул мали, дзвигнул владика Божичкович на истим месту терашні двоповерхови семинар. Владикове Бубнович и Станич ище баржей розширили семинар аж до днешній нашей церкви св. Кирила и Методия.

Владика Гранилович збудовал при семинару красну церкву св. Кирила и Методия.

Од часу, як ше нашо праділове населели до Бачки, а з Бачки до Сриму и Славонії, припадли и шицки Русини под крижевашку епархию. У днешнім семинару вишколована векша часц наших интегентох и шицки терашнї нашо священіки.

Од 1918. припадаю под нашо владичество шицки Українци у Босни и Герцеговини, грекокатоліки Румуне у Банату и шицки гре-

кокатоліки по целей Сербії, вообще по целей держави. Кажды читатель легко може порозумиц, же би ми нешка требали двараз векши семинар, як цо тераз маме, да ше до ньго можу змесциц шицки священічески кандидати зос шицких странах нашего владичества.

Сименице Загреб, школяре.

Ректорат нашего семинара модлі шицких наших читательох, да кажди по возможносци жертвую: 1. на розширене нашего семинара и 2. на отримоване учнікох. А кому Бог дал вецей, най на свой рахунок школує єдного доброго школяра.

Д.

Кратки статї и вшеліячина.

Витрово заражене (шлог).

Нераз ше случи, же цалком здрави и полней моци чловек не сподзивано на жем спадне мертві. Як да го моцно вдерели по глави або перун вдерел до нь го. То страшни случай за домашніх. Обична причина тому є нагле виліване креви до мозгу. Зос пукнутей жилки находитса крев моцно прициска мозок, так же вон дораз з часци лебо цалком престава робиц. Пукнуцу жилки обично є причина овапнене жилох, прецо жили постаню крехки и крев моцнейше прицискує. То прицискане креви може буд пре умножене креви, пре обильне уживане єдла и напою (особено алкогольних напойох). Прето людох, котри превельо креви маю и маю овапнене жилох, обично витор заражує при обильним єдзеню або по тим. Прицискане креви умножує: моцни кашель, дзвигане чежкей терхи, кед чежко за себе идзе. Кед витор заражи а не наступи дораз шмерц, вилята крев ше вичисци, мозок до шору придзе и паметане (розум) ше заш навраци. Часто остане цело на поли заражене, а то ше става теди, кед ше крев вилее до велького мозгу, з котрого ше нерви порушую.

Ест и иньши случай зараженя витром, кед ше крев зос жилох не виліва, кед нестане креви, бо вона у жилох застилда у гузлох, и прето застанови роботу мозга. Таки случай приходзи пре застарелу slabosц шерца. То легчайше заражене витром, та ше случи, же и по вецейразовим зараженю хори виздрави.

Зараженому чловеку мож так помочи, да ше му цесни шмати (галер, лайбик...) одкапча, положиц го лежац, але так да му глава горе (висше) стої, до хижи пущме швижи воздух, на главу, щию и коло шерца жимну воду а ноги з цеплим грац. Хорому треба дацца, да го прежене. Крем того треба го кажди дзень умиц зос жимну воду. Лем легки єдла най є и под меру (кисле млеко, лимунаду...). Алкогольни напой не шлебодно уживац.

Кому крев надходзи лебо млее, же би од себе отдалел заражене витру най ше того трима: най ше чува од шицкого, цо завадза шировому течению креви од мозгу, як цо од цесних шматох, шпиваня, дзвиганя чежшай терхи и од каждого напинаня. Керовац треба шицко, цо крев до глави збива, а то є: алкогольни напой, моцна кафа и чай (tea), а так исте од претерхованя жалудка. Чувац ше треба од шицкого, цо на гнів наводзи а особено од долгей душевнай роботи в ноци. Кажди дзень треба цале цело поумивац зос жимну воду, вельо ходзиц по швижим воздуху (по леше).

З франти ше споведал.

У юдним варошу у карчми вешелели ше млади людзе. Досц друго себе попивали и живо бешедовали. Кед уж виприповедали дньово новини, прешли по обичаю на вирски вопроси. Особено жартовали зос споведзу. — „Ипак би добра франта була“, озвал ше еден, „кед би зме ше раз зос франти споведали!“ Кед ше други з того шмелячи, виляел вон, же туту франту готови є гоч кеди оконъчиц. Ставели ше. Другого дня пошол до церкви, да оконъчи свою безбожну заставку.

Пошол гу першай сповидальници и повед священікови, же вон лем прето пришол на споведз, да виграе заставку, а по тим шицко виприповедал и так гуторел: „Споведам ше, же сом тот грих тельо и тельо раз зробел..., але ше не каэм; — надалей и то..., але ше не каэм; — надалей и то..., але ше не каэм!“ И так ище вельо грихи споминал и віше законъчовал з тим: „але ше не каэм!“

Кед то уж доконъчел тот шмелич чловек и зацих, озвал ше мирно достойни священік: „Ви тераз видоволели условиу да задобиеще заставку; а тераз моя должност, да вам дам покуту. През три дні виповече трираз на дзень и то рано, на поладніе и вечар тоти три віречения:

„Ест шмерц, — але я ше не каэм.
 Ест суд, — але я ше не каэм.
 Ест пекло, — але я ше не каэм“.
 З тим пошол богохульнік.

Ище того дня виприповедал у дружтве своюю шмелосц и жадал заставку. Але товариши гварели, же є должен ище и покуту оконъчиц, бо и то спада гу споведзи.

„Недзбам“, одповед вон, „и так сом заставку виграл“.

И запачал покуту оконъчовац. Перште недзбал, ані не думал на значене словох, котри виповедал. Помали ипак почал роздумовац о тих словох и якеш необычне чувство го завжало. У души му ше обновела вира младосци; неспокой осетел на шерцу, почал ше бац и на концу уж ані не мог виповедац тоти слова. Ласка Божа тоти слова употребела да го навраци, препородзи. Вон почал озбильно роздумовац о шмерци, о вичним животу и о души своеї. Не одлуga ласка Божа доконъчела свойо діло.

Гу истому священіку пошол, котрому свойо наврацене мал дзековац. Открыл му своюю душу и искрено и покорно помирел ше зос своім Богом.

Божа кара страшна.

I.

У варошу Галле року 1716. стала ше страшна подія. У юдней карчми у вельким тижню уж дзень и ноц вешелели ше школяре.

Нараз им сам диавол шепнул, да вишмиху у представи страсци Христово. До бависка вжали и качмара и його два дзивки. Випекли бараньче, котре назвали пасхальни агнец а по тим вишмиховали тайну вечеру. Бараньче поедли, а веъ еден на место проскури фалатки реткви давал пайташом и давал им шором з канъчова пиво пиц як зос чаши. Попри тим вигварел богохульно святы слова Христово. По тим того хтори то конъчел вишмейли, видрижняли ше му и зос шимихом го бичовали, руцели на нь го верхню шмату а на концу збили крест зос латох, на нь го привязали а веъ до корита поховали.

Але Бог не запоздзел з кару. Не прешло лем даскелью годзини а од участнікох тей богохульней представи ёденацецеро помарли. Умар нагло и качмар и його два дзивки. Тот нещестнік що богохульно Христа представлял з разума зишол, ричал як збешнёта жвир.

II.

У краіни Теплиц (Ческей) на ёдней схадзки р. 1911. еден безбожни газда тримал бешеду и так гуторел: Попове віше гуторя, же тоти людзе щешліви, цо богобойни. А я можем доказаць, же то не правда. Бо я не верим Бога, не модлім ше, не ходзим до церкви, а іпак ми ше добре ведзе з мою фамилию. Того року сом мал барз добру жатву, фамилия ми зздрава, пенежы мам надосць и ніч ми веций не треба. — Присутні приставали на йогу бешеду. Але о даскелью тижні ѿцко ше пременело. У того газди обисцу огень выбух и за два годзини ѿцко му зарно згорело. Неодлуга достал телеграм з Бечу, же му дзивка ошалела, и дали ю до шаленей школы. Жена його, котра прето до Бечу одпутовала, у драже настрадала, една лада ў ногу спадла, у шпиталю ю оперирали. Дзе пошла тераз тата богата жатва, щесце фамилиї и пенеж?!

Придане до волі Божей.

Еден земледелец ше барз похорел. Нащивел го паноцец и пита ше го: „Як сце, брату?“ „Баж так, як я сцем“. — „Та чи ви сами жадаце себе тоту хороту?“ літа ше го заш паноцец. „Не“, глашел отвіт хорого, „але цо Бог сце, то и я сцем. Бог сце, да я тераз хори будзем, и я то сцем; кед сце да умрем, и я сцем; сце да зізвідравім и я сцем. Цо Бог сце и я то сцем“.

„Учени“ соціаліст і ёдна неучена жена.

У єдним валале тримали соціалісти свою скупштину. Ту ше гуторело о вшелячини, а найвеций ше ругало на св. виру и церкву. По оконченю скупштіни вишол перши предняк соціалістах пред церкву, да ше преукаже, яки вон мудры, прето, бо не ходзі до церкви, а яки тоти шалени, цо ходза до церкви. Пред церковную капуру за-

трима ёдну стару жену, па ю запита: „Дзе ви жено ідзеце?“ Вона му одповедла мирно: „Ідзем до церкви“. Вон ше на тоти слова обраци ище раз ту жени, а и гу другим, цо ишли до церкви, па им так гуторел: „О яки ви ѿцки шалени. Кеды уж раз престанеце да-вац ше спрэведац од тих ваших свяшэнікох? Нач нам нешкада ходзіц до церкви? Та ми нешкада жиєме у 20. столітію, у столітію прос-вити, дзе машини ѿцко робя, дзе людзе по воздуху леца, дзе можеме на тисячи кілометры далеко розгваряц и без дроту, дзе можеме за краткі час обісц цали швет, и ѿцко видзиц и ѿцко знац...“

Док вон так преуказовал свою мудросць пред женами, котри на ўного патрели як на інерозумного человека, шедла му ёдна муха на нос. Мудрец замахнул з руку и забил муху. Ёдна старша жена запита мудрца: Пане! А чи бісце ви зос вашиха мудрцамі могли повраціц живот тей малей мушкі, котру сце забили? Мудрерац ста-нул и не мог свою мудросць далей преуказавац. Жени ше нащмейли и пошли далей до св. церкви, да там чую мудросць неба а не муд-росць людску. — Мудры соціаліст, да забудзе на ганьбу, яку му спричинели слова простей жени, пошол до карчми на погар вина.

Безбожни Волтер и небо.

Німецкі цар Фридрих II. мал як доброго свайго приятеля безбожнаго Волтера з Парижу у себе на госцині. Як обычно так и тे-раз на тей госцині Волтер вишміховал ѿцко, цо св. церква учи. Попри другі гадні слова вигвары вон и тоти слова: „Я з радей души предам своё место у небе за 1 марку“. При столу медзіи госцамі шедзел и еден старши офиціер, котри не могол веций подношиць тоти блювоціні таго „прошибреного“ человека, па му так ствітовал: „Пане Волтер! Ви забуваце, же ше находице у Німеччині, дзе тот чловек не може ніч предац, котри не може законіто доказаць, же тото, цо предава, наисце його. Кед ви мне наисце доказаце, же маце право на место у небе, теди вам я дам не 1 марку, але стоэзі.“

Безбожнік не знал, цо да на то отвітуе, — а ѿцкім при столе аж полегчало при шерцу, кед чули такі красны отвіт.

Лімун як домашній лік.

Нашо газдині мало знаю о добрых свойствах лімуна, прето го так мало употреблюю.

При хороткі носа, ѿці, гарла, носово храсті, дифтеритіс (гуга), мехіри у устах и т. д. юшка лімунова барз хаснует. Так істе про-тиво натхні уцагніц даскелью раз на дзень до носа полегча хороту, або цалком віздраві. Лімунова юшка употреблюе ше з успіхом противо чежкого запаху у устах и гарлу, од подліх зубох. Прето

ше препоручує вецеіраз на дзень виплоковац уста зос лимунову юшку помішану з воду. Добре хаснue и у горучки (инфлюенци — грип).

Кури очи (жуї; брадавки) под фалатком лимуна привязаного на юшку на фришко препадню. Лимун привити на премарзнути часци цела лічи.

Уміване глави зос юшку лимунову розпущену з воду, застакновюе випадане власох, часци и ошивижуе скору.

Болі (таргане) од госцеца — ревматизма розпущенна лимунова юшка уменьшуе (нацеране болячых часцох).

У кухні при зготавленю ёдлох здравши лимун як оцет, котори жалудок губи. Сам Бог нам дал натуральну квашносц у лимуну, та го треба уживац при каждом ёдлу наместо оцту.

В жімі добри лимун зос чайом, бо помага жалудку тровіц, а в леце лимунада хладзи и хаснue не лем здравим, але и хорим и дзецом.

Газдинъем порада.

Швіжси печени хлеб мож барз добре и ровно резац, кед ше нож пред тим до цеплей води замочи.

Муку нїгда не шлебодно тримац на слунку. Слунково лучи меняю муку и смак ей, постане не добра за печене.

Млеко нїгда не збегне, кед ше до шерпенки, у хторей ше варіц, будзе, пред тим вода трима, а вец ше вилес, але так, же шерпенку при тим не треба осушиц ані поуцерац.

Ратоту през масци мож на тот способ зготавиц: у шерпенки за ратоту налес ше кус води, котра ше так зогрее, да з ней пара ідзе. Кед у шерпенки уж лем кус води ест, розбие ше вайцо и руци до шерпенки. Вайцо ше упражи, як да у ней масц була.

Каждса шалата крем желеней лепша е, кед ше два три годзини пред ёдзеньем скорей направи.

Як постал славни.

Еден американски дохтор, которому подло ишла робота и уж готово отчаял, бо нікто гу ньому не ходзел лічиц ше, на концу ипак винашол способ да постане славни и гледани дохтор.

Надумал вон, же у своім обисцу задармо будзе лічиц и допатрац хорих. А кед визздравени хори питали рапунок, вон отбил пенеж. Лем ўдно жадал од іх: кажди хори мушел подпишац контракт, у хторым ше обовязуе, же по визздравленю приготуе еден вельки банкет (госцину) во чесц свайго дохтора-спасителя. „Вашо паньство и на то ше обовязуе“, так стало написане у контракту, „же на госцину повола голем 80 персоны, у пейц новинох оглаши банкет и причину и на банкету бешеду отрима о моім ліченю. Надалей у єдних новинох о тим статю нацише“.

И чудни способ ше удал. Тераз уж мирно и пенежы прима,

Лік проциво сухоти (ефтики).

Велім хорим на плюца хасновал tot лік: зос 8 вайцох висушену лупу добрэ потлучиц (на прах) и усипац до ёдней літровки зос юшку (соком) зос 8 лимунох и так охабиц стац. Другого дня помішаме зос 8 вайцох жолчок зос пол кили на прах потлученим жолтим цукром и то усипеме до скленки. На концу долееме гу тому ёдну літру коняку и шицко добрэ помутъкаме (потрешеме) и на хладне место одложиме. Бере ше 1—2 ложкі на дзень. Пред хаснованьем віше треба добрэ помишац.

Швіжке квице пахнє, погніте шмердзи. И душа, док е ище швіжка, у ласки божей, видава запах добрих бешедох; кед уж погніла у григох, шмердзи од погубених бешедох.

Народни присловки и мудри виречения.

Позберал: Д. Біндас.

По вельким гірменю — мали диждж приходзи.
Не старай ше за диждж, але за чугу,
Вода шицко умие — крем чарнага ліца.
Жемі дижджу а риби води — нїгда не досц.
Спревоцка и шлепому очи отвори.
Кажды це биц будзе, кед назад не враши.
У велькай мудросци — мож ошаліц.
Хтори ведно плачу — віше ше разумя.
Скорей ше зложа два шерца — як два глави.
Приятельство велько часу жада, — на гнів досц ўдно слово.
Над другим легчайше пановац, як над самим собу.
Хто вино вечера — воду фриштикуе.
Хто вину приятель — сам е себе неприятель.
Нет жита без куколю,
Коров не треба шац, вон сам нарощне.
Овоц не пада далеко од древа.
Яка сиятва — така и жатва.
Хто добре гноі — тот добре стой.
Гноі — то газдовске злато.
Лепши знай, як гной.
Не може буц и коза сита и капуста цала.
Хлеба и слунка кождому треба.
У параста чарни руки а били хлеб.

Магарци ше бавя — будзе диждж падац.
 Ёдна ластовка яр не приноши.
 Лето гамбар полні — а жима пражні.
 Хто в лесце хладкуе — в жиме гладуе.
 Цо ёшень принеше — то жима однеше.
 У чарней жеми биле жито родзи.
 Най це Бог захрані од злей жеми и злей жени!
 Вода ані у чижми не добра.
 Стояца вода шмердзи.
 Вода шицко однеше — крем ганьби.
 З воду и огњом не бав ше.
 Мука жиц, а чежко умрец.
 Ніч не стаємне на швеце.
 Часто з вечара плаче тот, хто ше з рана шмее.
 Щесце и нещесце — то два шестри.
 Нет щесца без нещесца, бо ше щесце од нещесца родзи.
 От каждого доброго ест лепше а от злого горше.
 Нужда и медведза научи танцовац.
 Кадзи витор — тамаль плева.
 Кукурица не люби сушеда.
 Доган мир у обисцу.
 Лепше буц мали газда, як вельки слуга.
 Вдерела коса на брус, та ані брус брушиц не будзе, ані коса кошиц.
 През желя — нет вешеля.
 Квице таргаю, док квитнє.
 Дзе слама — там слава.
 Древо по плоду познац.
 Старе древо не мож випросциц.
 Дозрета овоц и сама опада.
 Едно погніте яблуко сто здрави погуби.
 Бог дал шлівку, а дябол пече паленку.
 Вецей ше подавя у вину, як у води.
 Вельки древа длugo рошню, а од разу падаю.
 И била овца чарне ягня окоци.
 Ёме, да жиц можеме, а не жилеме, да ёме.
 Кед ше прашецу шніе — близовно о помийох.
 Ёдна шугава овца цали чопор ошугави.
 Конь ма штири ноги, та ше зато пошпоци.
 У вайду гледа шерсц.
 И шлепа кура на зарно наайдзе.
 Пес, котри барз бреше — не куса.
 Хто мачки милуе — миши не чуе.

Кед мачки нет дома — миши ше радую.
 Чежко миши з мачками войовац.
 Два мачки коло ёдного миша, два пси коло ёдней косци и два жени
 у ёдним обисцу — нігда ше не зложа.
 Вельки риби мали поєзда.
 На малу рибу вельки ше лапаю.
 Риба од глави шмердзи.
 Вовк шерсц меня, алє обичай нігда.
 Кед сцеш, да тебе дахто обачи — не обач ти його.
 Гамишни пенеж чловек зроби, а пенеж чловека гамишним.
 И найшмердзацейши сир — лем пре запах беру.
 През огня живот празни, през жалю нет радосци.
 Не заверай дзвери, док ши не вошол.
 Ёден магарец вецей може начкодзиц мудрому, як мудри хасновац
 магарцу.
 Ані гора не висока, кед ши уж на ней.
 И задармо драге, цо не треба.
 Велька кухня поє чловека.
 Не виношуй на вашар, цо ци дома треба.
 Честни чловек найбажай чувствую — як то чежко буц честни.

**Май надію на Бога зос шицким шерцом твоїм, не давай ше
 на твой власни розум. У шицких твоїх драгох думай на НЬ го.
 Вон випросци твой ход.**

Загадки.

Позберал Д. Биндас.

- Цо страши каждого, же ше и сам цар од страху треше?
Жиня.
- Хто може направиц мост през рику през нічого?
Жиня.
- Цо видно, а не чуц?
Моря.
- Морйо полью закрило, а брамушку не може задавиц?
Роса.
- З неба спадне, а не забие ше?
Ліхтар.
- Цо чуц а не видно го?
Багатор.
- Двоме браца и два шестри наоколо ходза; ёден брат нас оквицье, а други з житом обсилюе; ёдна шестстра вино точи а друга воду леє?
Кіп, жето, энэмэ, чнэмж.
- Чудне сом створене: найсц ме можеш и под небом и у блату
 и на гори и у морю и у оку и у потоку?
Канека Бойн.

- Кед ше зявим каждого преплашим; а кед пошлем моего сина шицки ме благословице?
- Цо ё железо?
- У нашого діда горе ноги патра?
- С предку живе, у стредку мертвe, на задку живе?
- Древена мац — железнi дзеци?
- Ёдно сом зохабел а сто сом нашол.
- Кельо гвізди на небе — тельо дзірки на жемi?
- Цо ма на главi покрейтку, а главi не ма?
- Цо квитне а не родзи, а цо не квитне а родзи?
- Цо на уста ё, а на задок пие?
- Сден лее, други пие, а треци рошне?
- Цо з главу на єдней ноги стої?
- Осем браца, а єдни гачи?
- Дідо стої над жему, а брада му у жемi?
- Биле ё а не сир ё; хвост ма а не миш ё; соль ліже а не вол ё?
- Хижка им омальювана: з єдней страни била, з другей червена; нігда двери ані облака, а сред хижки коморки — кажди ма свою?
- Биле ше народзи, жовте ше хова, а червене до гробу пада?
- У нини полно гніди, а кождому ё мила?
- Оцец стої, мац клечи а дзеци виша.
- Оцец у коліски а син на свадбi?
- Дзе ма вол найвецей месa?
- У єдним гордовику и вино и паленка, а не помишаю ше?
- Наш войвода воду пие; над нім застава ше вие; коруну ма а не краль ё; шаблю ма а не катона ё; остроги ма, а не коняник ё.
- Живе ё и миle цi, неме ё а по мену ше вола?
- Ніч не ё, вше пие а нігда ше не опie.
- Чом праше очи заджмури кед цицка?

Bo me rahn'g, ke my man mahn'.

- Оцец нігда не идзе до церкви а син кажди дзень?
- Меньши от дуба, а моцнейши от дуба?
- Жена царица, муж ленюх, дзеци роботнicy?
- Цо то: леци — кридла не ма; веc — витернiцу не ма; кури — чипку не ма; спадne долу — задок не ма; приде ту ньому цошка през ногах, през пискох, през жалудка — прелігне го, не стане го?
- Пошал сом напшене — мехи виросли?
- Власи желени а целo жовte?
- Цо на зубах ходzi?
- Жем рие, а не живе ё?

Fposho — Bino.

Ulikepa.

Marka, tpyt i nigoyn.

Ulnir i cizhko.

Tlampira.

Mapxesa.

Lpadut.

Hury.

Кто свой народ опускає
Гриши против природи
Не найде, чего искає
Остане без свободы.

Весели куцик.

(Позберал: Д. Б.)

Чудне нагадоване.

Млада панi: Агейце, нино Марйо, у вашим "дворе вельо стари кури?

Нина: Прецо так думаце, панi?

Мл. панi: Па лем прето думам, бо од вас доставам вельораз стари вайца.

Задумани.

Єден професор, котри ше з чамца виврацел, виплівал на брег, а по тим заш скочел до води, же би жену виратовал. Кед ше го питали, прецо перше сам виплівал, одповед:

— Мушел сом перше себе виратовац.

Одповед.

Циган сцека з украдзеним когутом.

— Стой, цигане, кричи за нім поліцай.

— Стой ты, тебе ніхто не гонi!

Порозумел.

— Чуйце, шовгре! Тарговци пришли рано ище, та би уж сцели видзиц того вола.

— Добре, добре. Поведз им, же дораз придзем.

Днешній швет.

- Чи правда, же Ферко нашлідзел?
- Гей, а вельо.
- Одкаль то знаш?
- Та пред тим го волали шаленім, а тераз гваря, же є шорови.

Осетел.

- Дохтор:* Чи правда, же сце прелігли двадцярош?
- Гей.
 - А дзе то найбажней сетьце?
 - У кишенькі.

У дохтора.

- Ваша хората уха опасна, можеце оглушиц. Не пийце вина.
- Вино не сцем опущыц, то не можем зробиц.
- Теды оглушице.
- Не дабам, бо и теды вше лепше тото цо попием, як тото, цо од людзох учуем.

Отцова пиха.

- Чуем, же ваш син барз славны музикант.
- Гей, правда, бо ище и капурку з виолін ключом отвера.

Порада.

Жена: Цо ше так понагляце з одаванку нашей Иринки. Молоди ю ище ані добре не позна?

Муж: Праве прето! Бо кед ю упозна, то ю ані не зосце.

Так ё.

Учителька: Хто би знал повесц, прецо риби не можу бешедовац? Дзеци цихо, лем Ганьча Марчи цошкаль шепта.

Учителька: Цо ше шмееш Марчо? Цо ци шептала Ганьча?

Марча: Ганьча гварела... гварелà... кед би ше п. учителька замурела под воду... та би ані вона не могла бешедовац.

Добри квартель.

Кириакі: Од рана до вечара топімем, а вше так жимно як у лядовні. Чи то вше так?

Газда: Не, лем в жиме.

Порозумели ше.

Еден енглезски фабрикант находзел ше на госцинни у ёдного Кінеза мандарина у Пекінгу. Енглезові барз смаковали ёдла шором. Нараз принесли фінне печене на стол. Госц уж сцел заджобнуц до нь го, але ше здогадал: а кед то печене з мачки, бо чул, же Кінези

любя печене месо з мачки. Сцел ше презнац, але як? Мандарин не знал енглеску бешеду а вон не знал кінезку. — „Гей, уж го мам!“ подумал у себе енглез и указуючи на печене так вицал: „Мніа, мніа?“ На то Кінез покивал з главу и так одповед: „Гав, гав!“

Влапел ше.

- Тот амрел, цо ши го вжал у кафаки, то не твой.
- Цихо буц, не гутор то нікому.
- Як да не гуторим, кед то мой амрел.

У школі.

- З чого зложена хижка (соба)?
- Хижка зложена зоз 4-ох мурох и з повали.
- А на чим ти стойш?
- Я модлім, п. учитель, на ногах стоїм.

Мали мудерец.

Мац: Ейне, ты мали невалянец Мижу, заш ши не бул добри. Ноле принеш з комори палічку.

Мали (о 10 минуты): Мамо, я у комори не нашол інъше, лем tot танер з маджуном.

Мудри ціган.

Судия: Припознай море, же ты украд тоти 5 гуски, бо то и так знам.

Ціган: Чи ма п. судия нато голем ёдного шведка?

Судия: Ша кед би бул?

Ціган: Но, видзице, модлім, а я мам и дзешецох, цо не видзели.

Побил го.

- Я лем то верим, цо и похопиц можем.
- Тераз ше голем уж не чудуем, же чом не можеце баж ніч вериц.

Качмаров смак.

- П. учитель, чи правда, же и тигрис мачка?
- Дабоме. Лем вон 10 раз векши.
- Ух, з того би аж було фінне заяче печене.

Блізша и дальша родзіна.

Учитель: Ми маме крем отца и мацери ище и інъши блізши и дальши родзіни. Поведз ми, Мікола, даскељо блізши родзіни.

Мікола: Дідо, баба, брат, шестра...

Учитель: Поведз даскељо дальши родзіни.

Мікола: Мой бачи, котры тераз у Америки.

У школи.

Учитель: На приклад цепли воздух легчайши як жимни. Прето цепли воздух дзвига ше горе а жимни долу.

Ученік: Але модлім, п. учитель, прецо цепли воздух долу у Африки, а жимни горе на сиверним полу?

Врацел муз.

Приповедаю о парижским богатим жидови Ротшильдови, же ще не давно зишол з єдним новинаром, котри допутовал зос острова Фиджи. Випитовал ше го на дробно ѹ там єст и ѹ обачел. Так ще го длugo випитовал, же новинарови уж допило одповедац и надумал ѹ ми вимсциц. Кед го богати жид ище више випитовал, вон му на кратко одповед:

— На острову Фиджи не видзел сом аиї швинї аиї жидох.
Богач ше ошміх и одповед:

— Теди нам двом треба там пойсц, бо теди вельке зачудоване возвудзіме.

Длуство на годзину.

A. — Пожич ми, брату, 100 Дин. лем на годзину.
B. — А дзе тата годзіна?

Яникова драга до церкви.

На концу учения дава учитель дзеци задачу:

— За ютре най ми кажди од вас напише по якей драги ше идзе до церкви, през яки уліци и ѹ мо ще тамаль найбажней пачи?

Другого дня шицки дзеци придали задачу, лем ше Яни ніч не руша аиї не гутори.

— Яни, дзе твоя задача?
— Не мог сом виробиц, п. учитель.
— А як то? зачудовал ше учитель. Чи ши можебуц хори бул?
— Не бул сом хори, але як мам описац мою драгу до церкви, кед наша хижя обок церкви?!

Забівачка.

Хвалі ще мац коменціяшка: нешка дзеци швинї забили а на суботу мне забию.

Познал их.

— Забил сом 5 мухи, од котрих два женськи а 3 мужски були
— Як то знаш?
— Так, бо два шедзели на жвератку, а 3 на столе.

Бити будзе.

Учитель: Не будзеш бити, бо ши визнал, же ты облак розбил.
Ученік: Баш зато (од отца).

Вібор звання.

Бачи: Цо будзеш, Яни?

Яни: Катона.

Бачи: Е, то не добрэ, бо катонацох непрыятель забива.

Яни: Вецка будзем непрыятель.

Смядни.

A. — Смядни сом.

B. — Ту мам у кишеньки фляшку води.

A. Зазраку, я не гварел, же сом брудни, але смядни.

На вашаре.

Дзеци ще бавели на вашар. Міжо бул калапар а Дюри купуе калап. Єднаю ше... драги... пойдзем до другого шатру и обраци ѹ гет. На то го чушнє Міжо. Дюри ѹ обраци и пита ѹ: Хто ме чушнул? — Міжо: Хто би знал меджи телім народом.

Пенежки достал.

— Поштар, мам даяки пенежы на пошти?

— Як ще пишце?

— Штефан Баран.

— Єст 100 динари, але вони на адрес Штефан Хроми глаша.

— Теди ми дайце гоч лем полу.

Мудри хлапец.

„Чий ти сину, поведз лем ?!“

„Ша, одов, дабоме!“

„А як ще вола твой оцец, поведз ле' ?!“

„Баш так, як и я!“

„А як ци крича, кед це єсц волаю, оздалъ лем маш даяке мено ?“

„Єсц ме не треба волац, през воланя пойдзем !“

Вигварел ще.

— Данилку, чи ѡш модліш крашне рано и вечар гу ангелу хранителю?

— Лем вечар.

— А чом не и рано?

— Бо воднє и сам ще можем чувац.

Прето.

I. Сушеда: „Нешка сце ще заш вадзели з мужом, а дзеци слухали вашу зваду. Знаце, сушедо, я би то не церпела. Кед ще я поспрічкам с мужом теди пошлем дзеци на драгу.“

II. Сушеда: „Ага, прето вашо дзеци цали дзень на драже !“

Гриц Залівайко.

Послухайце добри людзе, як Грица кресцели:
 Кед зос церкви назад ишли, в' шнігу го страцели.
 Бо ше куми як звичайно до карчми пущели
 Правду повесці, уж не трежбі на санкох шедзели.
 Бидни Грицо лежел в' шнігу заляти з' слизами;
 По першираз так дзень превед медзи пняками

Нашли Грица белавого, одвезли до дому,
 Та давали ще такому дзецочку малому
 Паленки...
 И дні преходзели, Грица выбрали с перинки,
 Приходзели куми до іх, ношели паленки. —
 Як ѿ верба рошне на мутним потоку
 И Гриц мали од Трокральох уж у пятим року.
 А кед мал уж седем роки та зос оцом ходзел
 По карчмох — и ягод старши людзе пили бродзел.
 А оцец весело, з свою главу шиву кива
 Веднак зос сином погар за погаром випива.

Прешли роки, прешли часы, Грицо почал легинчиц.
 Ніхто други так далеко, як вон не мог скочиц.
 Шыцки на ньго попатрали, Грицо перши вшадзі
 Дзегод ше правоца, бию, дзегод ше хто вадзи.
 У тим знал буц Грицо перши, але ѿ му з того?
 Так знал койцо: пиц паленку, а робиц нічого.
 Оженел ше наш Гриц, достал дас три ланци поля
 Бидну дзивку, горка прегорка ей була доля.
 Неодлуга по жэндбі Грицо жем запива,
 Нешешліва (жена) зос слизами билу твар заліва.
 Кед раз пришол дому та такой з капурки лярмал.
 „Есц ми давай, же бим на це кияк не поламал“.
 Жена дома ані сама ніч з дзецими не едла
 Та ѿ знала квашней юшкі, мужу наварела,
 А вон узіх покоштовал... „То не доварене,
 То не добрае, не солене, а не запражене!“
 Набил жену зос кияком, а дзеци роспілашел
 Врацел вон ше заш до карчми та гнів гашел, гашел.

Дочул ше паноцец ѿ Гриц зос жену поробел
 Волал Грица, а тот гварел: „я ше уж подобрел.“
 И справди до церкви ходзел, шедал там и — дримал“

Бо у самей побожносци найсц лік себе не знал
 Док народ побожно модлел йому ше пришніло,
 Же до карчми велью людзе понадходзело,
 Чудна якаш звада була, а йому судзели
 Же ма умрец.... зорвал ше....
 Удерел ше вон до першох, дзвигнул руку Богу
 Же охаби гадну, а вибере другу драгу.
 И не пил вон за длugo, мешац, два, три, штири,
 За старали ѿ качмаре шыцки жидзи — жвири.
 Кед за Грицом Залівайком пойду шыцки людзе
 Побали ѿ жидзи, ѿ то с того будзе?
 Як би Грица тровали, як би го скламали
 Да направя грих у хижі — и надмудровали.
 Кед раз пришол Гриц до карчми свойо длуство плаціц:
 „Ту ци жиду твой заробок, я не будзем уж пиц,
 Бо сам ѿ клял, правда иста... Не, пане, не сипце!“
 — „Але, Грицу, послухайце и кущик пошедце...
 На напой сце кладли заклад — ёсц вам не спераме!“
 Паленку му наляял Мошко до велікай миски,
 Так запахла... люцка слабосц... набрал полни писки.
 Полни лошкі до уст' трепал, тресли ѿ му гамби
 „Правда жиду, кед ѿ жокрем не будзем мац ганьбы,
 Бо сом дзвигал свою руку, же ѿ не опиэм,
 А за ёдло сом ѿ клял, та то робиц можем.
 Так ѿ Грицо заш опивал, по хижі думовал,
 Лял, преклінал, за варгочі свою жену цагал.
 Запил хижу, жид го Мошко вируцел на драгу.
 Чудовац ѿ нет нач, бо Гриц погажел пришагу.

Качмар Мошко хижу вала, а другу муруе
 Гриц му тераз як найгорши роботнік робуе.
 Так, видзице, зишол наш Гриц, немал з чого уж жиц.
 Тераз станул, роздумовал, ѿ му треба робиц?
 Дома жена ослабела, од гладу замлела
 Руцело ю до посцелі, за два дні умарла.
 Патрел Гриц на жену, дзеци и на их твар бляду
 Як пре жида, а и пре ньго умераю з гладу.
 „Ой жиду през души, барац драго сом плацел
 Не лем жем, але и жену пре тебе сом страцел“.
 По погребу жени Грицо торбу ушил
 Два паліци под пазухи — до швета ѿ пущел.
 Жобрал Грицо дзе ѿ могол добиц

До качмара торбу отходзел випражніц....
 Пил Гриц, та ше опил. Кед ше назад врацал
 Пошпоцел ше на камень, дзешка с главу зацал
 Так вон лежал... ніхто заньго незнал
 До рана.

Нашли людзе уж мертвога Грица Залівайка
 През паноца и през дзвона, на ярку загребли.

Цо Гриц схабел дзецом?
 Чи молитви чи цеплі дом?
 Не... Охабел им паліцу и торбу...

З Украінскаго преложел **М. Ковач.**

Хто ше не боў бриги, од того сцекнё брига.

ЧТЕНИЕ МАЛИХ ШКОЛЯРОХ.

Наша „Марча учителька“.

Нап. **М. П.**

Позберала шицкі бабки
 и покладла их да шедза,
 а медзи іх намесцела
 до штредку медведза.
 Мала Марча, вредна була;
 вше сцела буц велька,
 та постала як видзице,
 бабком учителька.
 Робота ёй од рук ишла; —
 сама себе нє верела;
 вона свойо бабки мали
 азбуку учела: —

— „аз-буки“ — Марча чита,
 а бабки лем шедза
 и як да сцу повесц: „За нас
 твойо слова ніч нє вредза,
 бо нас ніхто не научи;
 нам не до ученя...

Ми вше, — Марчо наша мила
 глухи од родзеня.

Ти ше Марчо трудз и далей
 да посцигнеш веций знаня
 док ши ище млада
 да до того дойдзеш званя,
 котре ши так полюбела.

Робота велька — широки швет
 буц ти Марчо учителька;
 од того званя, крашэ нёт!

Прел. Янко Фейса.

Адвокат Шицкознам.

Жил раз еден худобни селянин. Мено му було Рак. Раз нарубал древа и одвез до варошу на двох волох и предал за два рублі єдному адвокатови. Пришол по пенежи, а адвокат шедзи себе за столом. Збачел селянин як слатко є и пие адвокат, завидзел му: сцело ше и йому самому постац адвокатом.

Селянин за главу ше пошкрабал а на концу вжал себе шмелосци и запитал:

Поведце ми, добри пане, чи би не могол и я постац адвокат? Чом не — одповед адвокат — то цалком не чежко.

А до би ми зробиц?

Найперше мушиш, себе купиц букварку зос означку, а вец прейд свой коч и пар воли и куп за ніх красне облечиво, а на концу наруч себе єдну плочу з тима словами: „Ту бива адвокат Шицкознам“ и приби над твоїма дзверамі. Селянин шицко зробел як го адвокат порадзел. Не длуго по гім украдли у якиш богато пана барз велью пенежи. Хтошка повед тому панові, же у єдним валалу жив адвокат, хтори шицко зна и по тим знал бы указац, дзе ше може найсц пенеж.

Не надумовал ше длуго богати пан, розказал запрагац коні и пошол до того валалу. Як дошол гу хижі зос вивишену плочу: „Ту бива адвокат Шицкознам“, запитал ше газду.

Хто ту адвокат Шицкознам?

То я — отповед газда.

Кед так то поце зомну. Кед ви шицко знаце вец сце сигурно годни одкриц и злодія, хтори украд пенежи одо мne.

Допущце — гварел наш селянин — алє мушице вжац и мою жену Марю, презней я нігдзе не ідзем.

Пан пристал вжал их на коч. Кед ступели до дому, стол уж бул намесцени и пан ше обрацел гу адвокатови:

Чи не сцеце и ви полудньовац з нами?

Чом би не отповед селянин. Лем же през Марі я не шеднем за стол.

И так вони пошедали за паньски стол. Уходзи слуга з першу миску, а селянин вдері до бока свою жену и гутори:

Патри Маріо, ту ци першое число.

Селянин сцел с тим повесц, же то першое єдло, алє слуга иншак зрозумел тоти слова и думал себе, же адвокат на ньго указуе, як на первого злодія, а понеже так и було, престрашел ше. Кед ше врацел гу товаришом, гварел им: Препадли зме, браца! Тот адвокат справди шицко зна. Вон гварел, же я перши злодій.

Другому слугови страшно було пойсц гу столу, але ѿ же могол зробиц? Як лем вошол з другу миску, селянин вдерел заш свою жену и гвари:

Маріо, то друге число.

Слуга ше нараз зачвернел, потым побляднул и швидко вишол зос хижі. Зос трецим ше так исто случело а селянин знова гутори своій жени:

Маріо, то треце число.

Штварти слуга принес єдну покриту миску, а пан гутори адвокатови:

Жыве квице: Заградска, Коцур.

— Тераз можеце нам еден приклад указац вашого знаня. Гайде згадніце ѿ ест у тей миски?

Селянин попатрел на миску и не знал як ше вибавиц зос нужди, па гутори баржей себе, як другим:

Ох я бидни! бидни Рак!

У миски на щесце раки були. И пан, як то учул зачудовал ше и скричел:

— Но уж тераз верим, же ви найдзеце и крадошох моїх пенежох.

Слуга ше страшно злекнул и почал дац знаки адвокатови, да видзе за нім до другей хижі. Селянин порозумел и вишол. Ту ше зишли и други троме слугове, и визнали свою вину, же вони украдли пенежи од іх пана. Були готови врациц шицок пенеж, ѿ вецей и

йому адвокатови дац вельку награду, лем кед их не вида, бо инашак страцени их глави! Указали му и тото место дзе одложени пенеж.

Селянин ше барз зрадовал, же таким способом дошол до тайни; врател ше ту столу и гварел панови:

— А тераз да ше зос своей кніжки дознам, дзе ше находза вано пенежи.

За тот час пяты слуга вышол до комина, да прислушкуе, чи наисце зна адвокат шицко. А селянин шедзи, отвера кніжку и почина гледац. Але понеже ніч не нашол, задумал ше кус и почал: Ты зато ту; па чом не виходзиш?

Слуга, котри шедзел у комине, думал, же то за нъго гвари и вискочел през розума од страху и скричел гу своім товаришом!

— Адвокат справди шицко зна!

По тим „Шицкознам“ указал панови, дзе лежали його пенежи, але не одал, же хто их украднул.

Селянин за своё знане добил вельку награду од пана, але и од злодіох. Постал богати и од теди уважни чловек.

Прев. Евзевия.

Боль и искусство строги, але найлепши учителе.

Нешешліви пекар.

Пекар:

Воднє в'ноци бродзим,—
Уж ледво ходзим...
Воднє мушим предац
Цо напечем в ноци;
Сам заробок гледац
Бо німам помоци.—
Чежко то, вера чежко
Пекарови жиц на швеце...
Пекар нема одпочивку
Ані в'жиме, ані в'лєце.—
Вше навики коло пеца
Гоч вон як барз пече;
Цалого ме зной обліва
И по целу чурком чече.—
Але ту у хладку

Дакус себе одпочинем,
А яки сом не виспати —
Можебуц и задримем. — (Дриме.)

Яни:

Пале Йовген, пале па,
Пекар як ту дриме!
Гибай та ше зос
Жемлічками подзеліме!

Йовген:

Знаш ты Яни, же то грих...
Не рушай ты цудзе;
Оцец кед ше дозна...
Биц нас будзе!

Яни:

Мань ты ше бешеди —
Гибай ёсц жемлічки;
Не бой ты ше, Йовген
Отцовей палічки! —

Йовген:

Але Яни, — ми то
Шицко не посме;
Дзе ми тото
Цо остане подзееме?

Яни:

Кравом поруцаме —
Най ше олізую,
А ташки ше отрушином
Бизовно зрадую.

Пекар: (скочи)

Лопови. !
Лапайце их людзе!
Паце, як сцекаю...
Драге то им будзе.

Хто год цудзе рушел
Ище вше бановал, —
А зос крадзеного
Ніхто не згаздовал.

Зложен: Янко Фейса.

Ангелчки.

I. АКТ.

ЛІЦА.

Баба.

Мижо, бабово подсвойче (за свойо вжате).

Микола,	} пайташе.	Магда,	} пайташки.
Яни,		Марча,	
Любомир,		Амалка,	

Стало ше на едней пажици пред бабову хижу, котра уж барз подла.

Време терашне.

I. ЯВА.

Микола, Яни, Любомир.

Микола: Як барз крашне ту на тей пажици! Наисце барз прекрасно у природи! Ту би зме могли и остац. Дзе пойдземе далей? Легнем себе на желену травичку и будзем патриц на красне белаве небо и глібоко будзем удиховац до себе тот швижи воздух. (Легне.)

Яни: (На пола гласно.) А чи ви, пайташе мойо мили, знаце пред чию сце хижу? Не знаце?

Любомир: Пред чию? Гутор фришко!

Яни: (Ціхо.) У тей хижі быва ёдна стара баба и за ню гуторя, же в босорка.

Любомир: Босорка? Сцекайме фришко!

Яни: Наисце правда, босорка. Лем да ю видзиш яка є барз страшна? Яка розтаргана. Па замасцена! Я ю раз видзел, па сом цалу ноц не могол ані око заджмуриц, так сом ше барз од ней злекол.

Любомир: Миколо!

Микола: Но, що сцеш?

Любомир: Ти не чуеш, що Яни приповеда? Ти легнул ту на траву, а ані не знаш, на яким ти опасним месце? Поме отац.

Микола: Чом да отац ідземе, кед ту так барз крашне?

Любомир: Ша не чул ши, що Яни гварел, же у тей хижі бива ёдна баба, котра босорка!

Микола: С тей вашей бешеди я ше лем шмеем. (Шмеє ше.)

Яни: А не знаш оздаль, же босорки лапаю дзеци?

Микола: (Стане зос жемі.) Но я ше ані кущик не боїм, лем ви гуторце, а я и далей будзем уживац. (Шпацира, глібоко диха до себе воздух и идзе бліжай гу хижі и закукуе на облак.)

Любомир: Паце ни а и дзивчата иду на добры воздух. Нешка красни дзень па и вони вонка иду зберац квеца и плясц венци. (Почагню ше на страну.)

II. ЯВА.

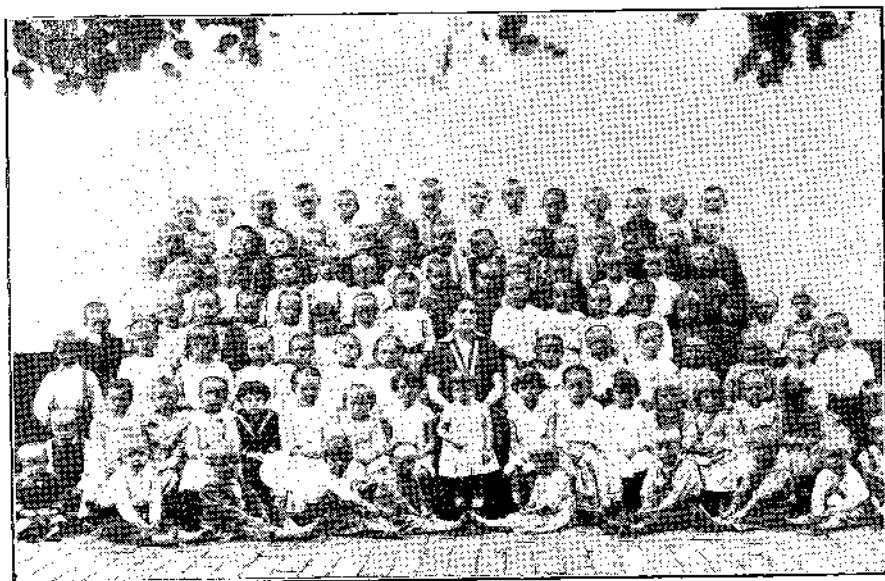
Магда, Марча, Амалка и скорейши.

Магда: Боже! Боже! Як то шыцко мило вонка на швижим воздуху.

Марча: Знаце, же сом уж ледво чекала лето. Яй, як барз крашне в леце!

Амалка: (Гу хлапцом) Та и ви ту! Но голем ше тераз не будземе бац. Ви нас будзеце чувац од псах, бо ви хлапцы, юнацы, не бойце ше од ніх!

Микола: (За себе.) Юнаци, що ше боя од босоркох. (Шмеє ше.)

Бавилище — Р. Керестур.

Яни: Ту зме, як видзице, але ше и ми збераме отац. Ту зме лем кус отпочивали.

Любомир: Кадзи, на котру страну же пойдземе?

Марча: Нітгде не будзе лепше, як цо ту! Останьме ту. Пошеддайме на траву, па Амалка най нам приповеда. Вона зна так крашне приповедац.

Любомир: Я би волел отац пойсц.

Марча: Але, кед ту така красна трава.

Любомир: Ви останьце, але я боме пойдзем отац.

Амалка: Но, а чомже. Цо ци ту завадза?

Любомир: Питайце ше лем Яникові най вам вон пове, на яким зме месце?

Шицки три: Яй, наопако! Дае зме? Дае зме?

Яни: Кед баш сцеце, повем вам. Лем най ше Микола зомнє не шмее. (Микола ше гласно шмее.) У тей хижі бива єдна баба, босорка знаце, цо дзеци лата и дави их. Я оталь не далеко бивам па знам. Вечар, кед ше зацмева шицки понагляме дому, да нас ноц не влапи на улічки.

Марча: Яй, наопако! Сцекайме!

Амалка: Боме сцекайме, бо кед нас увидзі, шицких нас полапа и пое.

Яни: Но, такой так барз ше не мушиме бац, бо босорки воднє не опасни. Од ніх ше лем в ноци треба бац.

Марча: Да, вони ходза лем в ноци и давя дзеци. Зато и муша дзеци, кед ноц дома буц. Моя баба вине лем так гутори.

Любомир: Но а цо робя босорки воднє?

Амалка: Воднє ше зацагню до свойх хижох. Вони ше можу преобразиц на шицко, па и на мотиля, па летаю.

Микола: (Оштро.) Та цо ту бербляще, цо ніч по нім? Слухам вас и чудуем ше, же ви як школьнія таке койдо приповедаце, як да сце нігда не чули у школі, же босорки нет, лем же то приповетки койяких не досц мудрих людзох. Як можеце таке даци и увериц, же стара жена може буц босорка.

Магда: И я так думам, як цо Микола гутори! Жывио! То дапоедні родителі приповедаю своім недобрим дзецом, да их настраіла. И недобры людзе так гуторя, же стари, худобни жени босорки.

Микола: Гей, ішце кед ё ростаргана, похилена. Намесц, да ю посаную и змилую ше ей, вони гваря, же ё босорка.

Яни: Но, паде, як би сцел буц найрозумнейши!

Микола: Дабоме, же бим сцел буц мудри. Хто би и не сцел буц розумни? Нач же и ходзим до школі?

Любомир: Но хайде, кед ши таки юнак, а ти войдз до хижі. Да видзиме, чи то наисце так, як цо приповедаш?

Микола: Но, па баш да вам укажем. Войдзем. Ідзэм. (Уходзі нука.)

III. ЯВА.

Шицки през Миколі.

Магда: Лем сце наисце не розумни. Думаце, же му будзе даци. Як лем можеце таке даци и думац?

Яни: Но не гутор так Магдаленко. Цали швэт гутори, же тата баба босорка

Любомир: Я так гварим. Лепшэ вериц, як не вериц.

Марча: Боже мили, цо будзе з Миколом. Так ше барз боім за ньго.

Амалка: Я ше боім, же го баба пое, па вецка ми шицки будземе виновати, же зме го нагварели, да пойдзе.

Яни: Може буц, же му тераз ніч не будзе робиц, але познейше годзен настрадац.

Магда: Маньце ше шаленства и не гуторце таке, цо ніч по нім. То грих од Бога так гуториц о худобных и бідных, котрих треба помагац, хто лем як може.

Амалка: Но добила бим од мацери да ме видзи бліско даякого жобрaka.

Любомир: И мне віше гутори моя мац, да ше чувам од жобрakoх.

Магда: Но, цо думаце, же шицки жобрacci и худобни муша буц не добри. Чом же ше нікто не опыта, же чом су худобни? Думам же би должност наша була, да им поможеме.

Марча: Наисце и мне приходзі на разум як ме страшели с тіма, цо ходза подрані и гладні. И нешкa ше боім, кед видзим та-ких людзох.

Магда: Но, але тераз, кед зме уж школьнія и члени Червеного Креста и кед учіме, же шицки людзе браца, тераз видзице, же то глупосц, цо приповедаце. Патъце лем. Микола ідзе живи и зздраві з бабу гу нам. Дораз увидзіме, чи сце мали право так гуториц.

Амалка: Сцекайме!

Яни: Не будземе сцекац.

Любомир: Останьме, па цо Бог да. Озда нам не откуши носі?

Марча: Поме лем кущик далей. (Поцагню ше на страну.)

IV. ЯВА.

Шицки и баба.

Баба: То твойо пайташе и пайташки? Яки су шумни шицки!

Микола: Да, бабо. Знаце до! Я замодлел бабу, да нам ше допуці віше ту бавиц и вона на то радо пристала.

Баба: Да, да, мили мойо. Допушым вам з радей души. Не завадзаце ві мне ту. То не моя пажица, а да ё и моя лем ше вешельце ві и бавце як сцеце. Добре вам, же сце таки млади, весели и зздраві и задовольні. Я барз любім дзеци, па ше мойо шерцо будзе радовац, кед вас ту будзем видзиц таких сретніх и задовольніх. Жаль ми, же сом така барз худобна, па вас не можем з ніцім по-нукнуц. Другіраз, док придзеце будзем вам пукац пуканки.

Магда: Видзіме ми бабо, же сце таки худобни, па ані несцеме, да нас госцице.

Баба: Худобна сом мили мойо, барз худобна, стара сом, не можем ніч робиц. Мала и я дараз дзеци, помарли ми. Осталася сом сама самучка. Ша ві знаце, же война веліх мацерох шерца уквілела, па так то и зомну. Видзице отарела сом. Ослабла сом, па не мо-

жем нігдзе заробиц. Цо мало добиєм инвалидских, то не досц ат' на хлебик. Кед сом була моцна, робела сом при людзох, но а тераз ве-
цей не можем.

Марча: (Имелю идзе бліжэй гу бабы з Амалку.) Па од чого же вецице жиенце бабо?

Амалка: Ходзице по жобраню?

Баба: Слава Богу ище не жобрам.

Яни: Сегинятык! (За себе.) Тераз видзим, же не правда, цо зме гуторели.

Амалка: Барз ми вас жаль бабо, же сце так настрадали. Поведице нам бабо як и од чого жиенце?

Баба: Од чого жиен? Не питайце ми ше дзеци мойо мили о-
тим. Осталася ми тата подла хижка, па и на тим дзекуем Господу
Богу, бо ше мам дзе зацагнуц. Видзице яка сом ростаргана. Не мам
себе зач купиц, па зато и не идзем нігдзе. Ганьбим ше така дагдзе
и пойсц. Бо кед и видзем дагдзе, шицки одомне сцекаю ягод да я
даяке страшидло, а не створ Божи. Знаце мили мойо швет вельки та
шо дакого брига за ёдну стару бабу. Кед ми чежко, я ше помодлім
Богу и одлегчес ми.

Мікола: Бабо, але ви нам ище не гварели од чого жиенце?

Баба: Ей дзеци мойо мам я Ангела. Бог ми го послал. То
моі Міжко. Док сом була ище моцна, вжала сом го гу себе, бо остал
през оца і мацери. Понукали го кой кому, но ніхто го не сцел. Мне
було дзецко жаль, та гоч сом яка була худобна, вжала сом го гу
себе. Знаце дзеци мойо широта найлепшэ позна живот сиротински
і вона ше найбаржей зна змиловац широти. Кед подрос понукала
сом го людзом, но але го заш лем ніхто не сцел, а тераз, кед уж
одроснул і пришол гу разуму, тераз вон уж несце пойсц одомне.
Непойдзэм я, не пойдзэм нігдзе од моей бабы. Вше так гутори.
(Уцера слизи. Идзе на страну і когошкі випатра.)

Яни: Міколо, я немал право.

Мікола: Міло ми, же визнаваш свой грих.

Марча: Боже мой, як то чловек зошицкім інъшак може су-
дзіц о тим шо незна.

Мітда: Видзиш, Марчо, як то, кед шывет такі не добры.

Любомір: Тераз не вредзі вецие мудровац, але ше треба до-
гвариц, як да тей старей жени поможеме?

Амалка: Мушиме ей помочи.

Мітда: Бабо, а дзеже тот ваш Ангел Міжко? Ище сце нам ви-
шицко не виприповедали, як жиенце?

Баба: Баш тераз го випатрам. Оздаль дораз придзэ? Уж ту
време. Вон ходзи по обисцох і роби вшёліяки роботи. Плес по за-

градкох, замета двори, ноши древа, води до кухньох і так зароби-
даяки динар і с того обидвойо жиене.

Любомір: Яки є вельки? Скончел уж школу?

Баба: Не вельки. Дас таки, як тот ваш пайташ. (Указуе на Яника.)
До школы не ходзи.

Мікола: Дзеци. Ту маме роботи, о якей нас учи Червени Криж.
Гоч зме лем школяре, зато можеме помочи худобним, гоч зме ище
слаби і мали, але нас ест велько а у слоги шицко ше може. Знаце,
як зме учели у школы? Чом да тата стара баба страда і гладуе?
Зато оздаль, же вжала гу себе тоту широтку па стым свою бригу
повекшала? Чом да тата широтка остане шлепа по при здравих очох?
Чом да ше дачому не научи? Поможмэ им. То наша должносты.

Мітда: То зме легко годни поробиц. Догвариме ше і кажде
едно спомедзи нас най им принеше ёдла на ёден дзень. Думам, же
нам нашо родителі то допуша з радей души. Та тэди годзен і Міжко
ходзиц до школы, да ше дацо научи.

Шицки: Приставаме, приставаме.

Баба: (Весело идзе опредз Міжка.) Ту мой Ангелчик, ту мой Міжко
Ноши вон заробок своёй бабы.

(Міжко ціхо приходзі і патри наоколо та ше чудуе.)

V. ЯВА.

Міжко і други.

Міжко: Пришол сом, мила бабо. Принес сом вам кущік кромплі
і цибулі. Назберам дакус сухого граня па нам уварице вечеру. Яки
то дзеци?

Мікола: Пришлі зме по тебе, да це видзиме, па да будзеш
наш брат.

Міжко: (Притулі ше гу бабы.) Я не идзем нігдзе од моей бабы.
Як би я ю охабел саму. Мила моя бабо. Ви би дораз умарли од
жалю, а я вас не дам. Я вас барз любим, бо ви мне шицко на швеце.
І мац і оцец і шицко, шицко.

Баба: Небой ше чадо мойо. То нашо Ангели. Вони нам сцу
помочи, да ше не трапімі и мучімі и далей, як до тераз.

Мікола: Ми не сами ест нас барз велько дзецеах і ми вас шицки
будземе помагац.

Мітда: Ви будзеце и наша баба.

Яни: А Міжко будзэ наш брат.

Марча: Ми ше учіме у школы, же кажди дзень треба дацо
добре поробиц. И нешкя зме поробели добре діло.

Любомір: Вецие не будземе сцекац од тих, цо их мучы худоб-
ство і біда, але им будземе помагац.

Амалка: И у подартых шматох и ципелох ест добри людзе, котрих душа исто так добра, як и богатих людзох.

Мижо: Дзекуем вам барз крашне. Бабо, не гуторел сом вам вельораз, кед зме ше вечар модлелі, же и на нас Бог не забул и поможе нам. И нам зашвици раз слунко.

Баба: Гей, гей, вше ши гуторел сину, кед зме ше модлели вечаром Богу, же Вон не забудзе на нас. Ето послал нам Ангелох, Дзекуем ци о Боже, бо видзим, же терашні дзеци обецую лепши часи. Видзим, же приду лепши часи, кед уж не буду худобных и бидних ненавидзиц и их вишмайовац, але их буду помагац. Дзекуем вам дзеци мойо. Ви нашо Ангели, ви нашю добродітеле. Ви тоты цо нависцуце лепши часи и нови живот. Ви ластовки, котры приноша яр до шерцох людских. Дзекуем вам ище раз барз крашне.

Шпиванка:

По волі.

Зос сербскаго преробел: **М. Няради**, учитель.

Ленівому шицко чежке а вредному шицко легке.

Бешеда.

- Петре, цо ши таки
Бляди пременєти?
- Ей, — та за мну оганяли
Сто вовки збешнети.
- Бог с тобу, — сто вовки
То би ше уж чуло...
- Гоч тельо не, але
Пейдвешат их було.
- И пейдвешат вельо;
Дзе би ше лем вжали?
- Но, но, але дзешец
За мну оганяли!
- Ані дзешец не було
И то ище вельо.
- Гоч лем ёден, — я у
Страху видзел тельо.
- Петре, не бул то вовк!
- Цо же то вец було
Таке мале, живе,

Хвосцик мало ценки,
А цалком було шиве?

— Ей, ты, Петре, Петре! —
Ты од миша сцекол;
Од нього ты ше
Так барз злекол!

Зос Украінськаго прел. Янко Фейса.

Незнане неприпознава. Дурнота зна. Мудри вери.

У леше.

На небе гоні витор вельки шиви хмари, и наявлює прибліжуочу жиму. Силни древа даваюци през лето вельки хладок тераз ше червенею як огень, хтори забовкнє ище остатніраз, да вец цалком вигашнє. Зачую ше уж и труби, як и брехане—гавкане тічки (велью ловарски пси). Серни престрашени сцекаю, а стари дзиви півині готую ше на борбу.

Худобни жени, яки зберали сухе гране скоро зруца с плецох уж назберану вязочку граня и зогнuto понагляю ше гу домови, дзе их дзеци чекаю. И дотля док пан краіни Мікола зос своїма товаришами весело препровадза дзень на ловох и торжествох бидни йойча и плачу под кровом своеі худобней хижочки, а глад ше прибліжуе и грожи як кровожерна птица.

Ішце и чарни хлеб таки ридки, таки драги, же ше на кожду отрушинку меркуе, а бидни и невини дзеци кед поладне ягод малки птащата вигладнети отвераю свойо бляди усточка.

Кажды дзень роздзелі ше при дзверах монастыра на богато ражу; игумен подвойное свой дар, але! іспесце цалком олегчиц не могол, требало думац и на жиму, хтора ледво цо почала.

Хлеба! хлеба! то боме мало за єдно хоре дзецко, дума себе розжалосцени Атанасий шедаюци блізко пеца, у хторым горело по-малючки фалат сирового древа, хторе ше баржей курело як цеплоту давало. И застарано попатри на посцель, на хторей з блядими лічками, упаднутыми очами дзивчатко спало. Нараз ше боляцо озве з гласом шалтаня: Апо! модлім воді!

Оцец стане и у єдним векшим гарчичку да ей кус води.

Я гладна! наставя вона, незвичайно звелькима очми.

И оцец пойдзе гу орманьчику и одреже ей фалат чарнаго хлеба. Варварка попробуе есц, але не могла прелігнуц сухи хлеб, думала же ей цале гарло розраневее.

Видзице апо, озве ше дзивчатко, жалошне ошмыхнуто, лепше да сце ми ані не давали.

Нато зашпи сладко ище баржей ослабнute.

Атанасий, розжалосцени и престрashени, припратра ше на ню але през каждой надїй.

Чи и ти ме зохабиш? И пойдзеш гу своей мацери до неба, хтора це до заднього часу тримала на рукох, да це вец саму зохаби на тим швеце?...

На таку ше думу шицок стреше, стане нагло и знее на муре обешену торбу с платна.

Не бой ше Варварка, озве ше гу дзивчатку, пойдзем до манастира; познейше ше врацим.

Затим поцилуе ей чоло и радосно виходзi.

Бидни оцец место да вжал драгу до манастира, пошол по дражки през шиви и голи поля.

За час придзе до леса. Мир, природна красота и швижосц цалком противно упливали на його расположение. Но ту-там зачуе ше и лярма, лови були. Брехане псох с цочатку ше чуло здалека, а вец вше з бліжай, яснейше и чистейше. Нараз ше так збліска зачуе, же Атанасий ледво мал часу, да ше скрие до гущави покрай хторей баш всцекали бидни еленi, а за нiма тiчка, слугове и на концу и сам Мікола зос свою пишну дружину; о даскелью минути зачуе ше труби оглашующи весело шмерц племенителей жвири.

Але помалючки престава гук; чую ше ище заднi викриki слухох, страшне брехане псох, лопот коньох и дубонь, хтори ше гет далеко одбива по драке... Затим шицко ше змири и ноцна цихота спуши ше на лес.

Атанасий лем тераз видзе зос своей скритки и намесци даскелью силки з тресацу руку, бо знал, же цо би го чекало. Пред очми му ше зяви жалосна поява цемнiци... Але шицко то чи не лепше, як видзиц умерац свойо дзецко?

Ноц така цма була, же ше ледво видзели вельки и силни древа... Мир и цихоту нiкто вецей непреривал, а кед гей, а то рохкане дзiвей швинi, бурчане других штироножных дзивих жвирах, хтори ше риختали на лови, параци глас кровожерных птицох...

У тим чаше ёден чловек ишбл помалючки по дражки леса и то так блiско коло древох, же го чежко было розпознац. На слабе шветло мешачка, пре ёдну зарю, хтора ше прехпала през густы лес, стане даскельюраз, спуши ше гу жеми при хащу, вец стане и руци цешка на плеча, цошка чарне и далей идзе. На концу вдери крижком праз поля и трима гу першай хижи, у хторей шветло уж давно загасли. Олёгчел и одихнул як прекрочел праг! Розклад огня, долял олею до

каганьца, хтори ше уж гашел и при тим слабим шветлу припратрал ше на ище више спаваюце, бляде аж биле дзецко.

Затим шеднул, винял зос торби два прекрасны заяци, одар их и за даскелью минути уж там ше пекли на огню, даваюци шумни запах, хтори за час наполнел комнату.

Варварка ше пребудзи и весело замахне з ручкамi:

Перша св. Причастц (Амер.)

Апо! але добре пахне! Модлiм, дайце мi з того... Добри монахи вилiча ме и я им на яр однешем квеца за Пречисту Д'ю. Як ё, так и бешедуе покус и гвари: Видзице, апо, уж ше лепше чуствуем. То лем глад бул.

Атанасий як дзивче заш заспало, отворел цалком дзвери и пушцел свижи воздух, хтори за час наполнел комнату.

Там далеко на брежку моцне шветло пребива молгу. У замку полно вешеля; док Атанасий на першох сложенима руками и у шерцу

Полно нездовольства раздумуе с тих, хторима живот вичне швето вигвари горко сциснутима зубами слова свойого дзецка „то лем глад бул“. Слика о недобрим богачу прииде му на розум, о хторим чул раз у казаню; але нараз нагла пременька, шерцо му ше наполні з милосерднем за тих, хтори ше тераз вешеля и хтори ютре уж за навше можу оплаковац саміх себе... Клекнул на тварду жем своїй колібі и повторел зос шицкого свойого шерца: „И остави нам долги наша, яко же и ми оставляем должником нашим“.

Успокоенім шерцом пошол и легнул спац на свою посцелку вельо мирнейши и задовольнейши, як пишни Микола у своєй роскошній посцелі.

За даскельо дні Варварка постала заш весела, бавела, шмеяла ше, док ліцо ище віше бляде остало. Стаемно одпровадзела свойого оца до леса; и док оцец у роботи зос шекеру лебо косу, вона походзела шицки краї до окола бегаюци, скакаюци и шпиваюци, так же Атанасій цалком и забул на страх яки го мал пред даскельома днями... Єдного дня обидвойо шедзели у хладку єдного велького древа и полудньовали, вона як віше весела и бешедліва, вон заш з на пол завартими очами слухал приповедане, кед Варварка з далеки нараз обачи двох селянох як ше гу німа понагляю.

Оцец, озве ше вона бояжлівим гласом, паце, хто там?
Атанасій як да ше збудзел.

Сцекай, сцекай, Атанасию, кричали тоти двоме, як ше кус баржай прибліжели; сцекай, пан Микола це гледа, патри да сцигнеш до манастира. Вон це обтужуе...

Атанасій не трацел вецей часу и запита, с хторого же боку?
Зос сивера.

Вежце дзецко гу себе.

На то почал бежиц як уж випатрел найкратшу драгу. Нараз го застанови параюци глас.

Апо, апо, кричала Варварка, не зохабце ме!

Атанасій ше фришко врацел. Бідна була бліда як швичка, а у цалим ше целу тресла; у очах заш страшни страх як да би умерац мала; вон през вельо предумованя вжал ю на руки и наставел сцекац.

И по найвекшай гущави сцекал Атанасій. Як вистал и задыхал ше ослонел ше на едно древо, да одихне голем кельо-телью за одну минутку.

Очи як да му нарости и вискочели з места, на ліцу знай як поточки чурел по ліцу, док саме ліцо червенні и витрапене не мало уж ніч человеческого на себе; шмати цалком подарті и як ренди вишли з нього а боса му нога червенні шліді зохабіовалася. Варварка у руках му як ю моцно тримал заспада.

Предлужуе бегане през узки дражки, и не патраюци на церне хторе го немилосердно по ліцу и руках штухало и драпало.

Слунко помалючки уж траци зос своєй шветлосци; у леше густі древа зопераюци зарі повед би чловек, же уж и зашлос. Можебуц же и пан Микола уж одстал од даремного преціліования...

Нараз лем пребляднул Атанасій; якиш шум учул. Стане и прислушкуе... Якеш таємне гурчане чуло ше здалекі.

Як да му крев станула у жилох, док му уста ледво и обачиц вигваряли: Пси!... Пси!...

Да в сам можебуц, же би ше придал, але ту Варварка, а ю треба ратовац; треба па гоч цо було, гоч баш и мертві спаднє на порог манастира.

Уж не бежал, але лецел; як да го якаш непобідима сила потримовала, а през уста зос шерца страхом наполнетого дзвигала ше горяча молитва:

Свята Марійо, здиховал, свята Марійо, помилуй нас!...

Медзитим пси ше прибліковали и іх гавкане постало з минути на минути вінє моцнейше. Атанасій ше оглядне и далеко замеркую вельки и чарни пси прескакуюци хущави, але у истим часу обачи пред нім у вельо яснейшим шветлу на блядо ошвиценей провалини чарни німати монаха, хтори помалючки преходзаюци повторівал свой молитви. И на тот погляд забліщи ше и една заря надії у його нещесним шерцу... Ах! голем да може сцигнук гу монахови и дац му Варварку до рукох!... Але на жаль уж не скоро!... Пси уж за нім... Уж чує іх дихане, а на ліцу чутствує влажну пару іх диханя... Ах! влапени ё.

Але монах шицко видзел, шицко одгаднул; пойдзе напредок, розшири руки на цо умирел вельки пси, хтори полегали му гу ногом спокойно ягод баранчата.

Скри ше там, озве ше гу селянови.

Атанасій ше оглядне и невідзі коло себе ніч лем дзиву ружу, а и tota уж през лісца. Ale вира му тварда на тельо на кельо и послушносц; покорно клекнє зос Варварку за ніским корчом, хторому ше конари за минутку умножували, випросцели, предлужели, гу жеми нагинали, гу небу ше дзвигали, преплётали и росли с каждого боку як би створиц желену оборону.

Микола у тим прибліковал ше зос наоружаніма слугами — у галопу — прибегне зограти му конъ; задармо пуйка пси з гласом и руками, тоти ше не рушели з места.

Як збешлени од гніву, копльюм у руки спина коня острогами и гоні го проців слабей перепони за хторим обачел Атанасія, монаха и дзецко...

Пиши животиня скочи од болю и зламе оружие у рукох сво-
его пана.

Миколо, Миколо, озве ше теди монах, вельке спочуте мам, кед
видзим твою душу у такей наглай опасносци.

О нове чудо! На тоти слова, горди пан, несподзивано преобра-
жени з вишу ласку, спущи главу, стогне и понизно почне:

Ох! не добрэ, нет уж вецай опросту моім грихом, превелькису...

Миколо, наставя монах, вер у доброту и милосц Господа; вон
забудзе твойо вини, але да од тераз ше зединя у твоей души ружи
любови с церньем покаяния.

Микола попатри горе, обачи малу Варварку у рукох полно с
квицом дзивей ружи на чудновати способ локритея з лісцом и кве-
цом, и ідзе гу ней:

Атанасию, озве ше, гепо до мойого дому, будзеш мой перши
слуга а дзецко вежне моя перша послужителька на свою бригу.

Прер. Кс. Лабош.

Хто не роби у своім обисцу, будзе робиц у цудзім.

Мали конянік.

Написал: Змай Й. Йованович.

Мам коніка,
Ридя го волаю;
Моцни ноги ма,
Лем ходзіц не знаю.

Шедло зос хусточки, —
Зос шпарги дэплови,
А и батог мам —
Лем е не готови.

Гайде раго-дї
(Лем да батог мам). —
Кед ти рушиц не сцеш,
Будзем скацац сам:

Гоп! — Гоп! — Гоп!

Преложел: Янко Фейса.

Поуздавайце ше до свайго Ангела Хранителя!

Кажды чловек, кожде дзецко ма свайго Ангела Хранителя.

У Кибошу, у восточней Африки, дзе католіцкі місіонари по-
учую пагански дзеци, да іх можу покресциц, стал ше недавно слі-
дуючи случай: кождай стреди и суботы по по поладню иду там дзеци
на катакіз гу місіонарові, котры далеко од іх быва. У тым kraju
ест ішце велько дзіви жвири. — Ёдного дня обачи ёден ученік, кед
ишол на катакіз, ёдного леопарда, як шедзи на драже и патри на нь го.
Вон ше престраши и дума: до тераз зробім? Кадзи да ше обрадім?
Теды му придзе на разум, як іх місіонар учел, же ше треба у кож-
дай опасносци поуздавац у свайго Ангела Хранителя и його на по-
моц приволовац. Вон так зроби и пойдзе далей мирно гу лео-
парду. Леопард ішце мало лежал на драже, але кед видзел, як мали
ученік ідзе ровно по дражкі, на котрой вон чекал, вон ше уклоніл
дзецку, як да го дахто гоні. Правда, одогнал го Ангел Хранитель того
ученіка.

Мили дзеци! Чи ше и ви так поуздаваце на свайго Ангела
Хранителя?

Весела патура швижу старосц доноши; смуток висуши косци.

Цо гуторя мали людзе.

Я бы квеце сцела буц.

Не велька Марча гу своеі старшай шестри:
Я бы квеце любела буц, же да ме вец положа на олтар пред Ісуса.
Але як квеце спрееш и одруца це.
Я замодлім Ісуса, да нігда не спреем.

Величны бул тот одвіт, у хторым ше виражуе чуство, хторе ше
находзи у шерцу вірных Євхаристій. Вона зачува шыцку чистоту,
шицку свіжосц любові гу Господу; вона нігда не спреє.

При столе.

Штири рочна Настя перша поедла юху; прейдзе дзілкши час
пред празнім танером, а да ніхто не дума на ню. Настя ше тераз
озве, гоч знала, же нешме ніч питац при столе:

Я ніч не модлім при столе, але чекам, же да ме вислугую.

Шыцки ше слатко нашмеляли порозумующи цо сцела Настя зос
тим повесц. Мац свой дагадлівей дзивочкі першай удзенела.

Задача през ферії.

Ганьча, дзивочка судій, жалі ше одови, же достала задачу виробіц през ферії. Оцец ю опомина, же муши то зробиц и послушна буц.

А вам, апо, одвитуе Ганьча, чом не даю да судзице, кед ферії маце?

Катализ.

Учитель бешедуб дзецов о божим проповідію о стараню и любови Господа цо го ма гу людзом; за тим запита ёдну школьніцу:

Поведз ле Иринко, цо би ши любела скорей видзиц, чи да ци оцец, чи добри Бог да умре.

Иринка люби оца, але и Господа, не знала одповесц.

Але Меланка цалком шмелю одвитуе:

Я би скорей любела видзиц да добри Бог умре, бо вон воскрешне а мой оцец, кед умре не воскрешне.

Добре шерцо.

Софімія, штири рочне дзивчатку, достала на Рождество прекрасни кухнёві пец, хтори ей постал наймиліші бависко. Но ёдного дня найдзэ ю мац цалком задуману.

Цо же Софіміс! Не бавиш ше?

Задумала сом ше. Так ми ше видзи, же малкому Ісусові муши буц барз досадно, кед мне дал тот шумны пецик. Замодлім Пречисту Діву най му други купи.

Розумне дзецко.

Да будзе Макрінки бліжей до школы исп, вжала ю ніна гу себе. Було дзивчатко барз своеі главі, и на вопросы цо ей ніна ставляла, одвітовала віше „не“.

Ніна ю опомні: Знай Макрінко, при ніни ше нігда не гутори „не“.

Слідуюшу недзелью рихтало ше дзивче дому гу родичом, а ніна да ю покаре гутори: Не пойдзеш дому, бо до школы мушиш ходзіц.

Ша ніно, гутори малка, при вас ше нігда не гутори же „не“.

Непристойна.

Малку Агрылу запита на уліци ёдна стара жена:

Поведз ле ми душичко, цо би ты зробела тераз да ши велька?

Дала би кождому дзецочку, гу хторому бы прегварела велько-ко-лачки.

Не була там?

Паце даскелью красни слова ёдного дзивчэца ледво од штири рокіх: Приповедаю ей о вельких муках Ісуса Христа, дзивче на плач здыхає:

Бидни Ісус! а цо же мац му не була там?

Загадки.

Кс. Л.

Логографі:

- 1.) Зос „**К**“ дзечне по ливады ходзі
- 2.) Зос „**Т**“ смачно ю потроши.
- 3.) Зос „**Г**“ сцераш число
- 4.) Зос „**С**“ волаш по вишло.
- 5.) Зос „**Р**“ ёдна животіння
- 6.) Зос „**М**“ ёдно растение.

Вопросы:

- 1.) Цо ше пражнес з верху а полні з долу?
- 2.) Ідзе, ідзе а нігдзе не видзе?

Виполнячки:

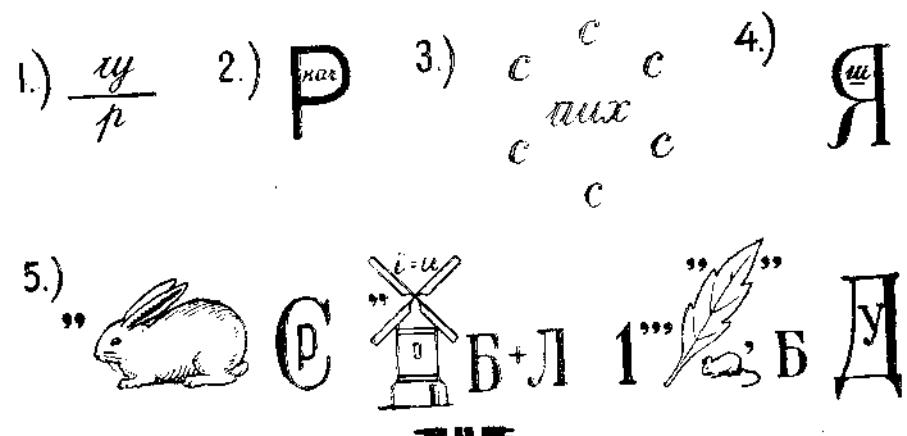
I.			II.		
a	a	b	d	d	i
ж	е	е	и	л	м
к	м	к	н	я	я

Букви так ше маю складацца да крижком и уздуж исто видзе.

Бависко.
Презводиго нет.
Домашня живот.
Часц шмати.
Часц ліца.

I—II. Найбогатши край нашей
державы.

Ребуси.

РУСКЕ НАР. ПРОСВ. ДРУЖТВО

у 1928. р.

Привитне слово

председателя **М. Мудри** на гі схадзки Р. Н. П. Д. отриманей днія 23. мая у Р. Керестуре.

Цеши ме, же можем на 10. гл. схадзки Р. Н. П. Д. привитац членох и приятельох дружтва, у красним числу зобраних пре просвітну роботу, хтору сцеме у миру и любови окончыц на пользу нашого народу.

Привитуем изасланика власци, котри ше потрудзел гу нам.

I.

Главни ціль нашого Р. Н. П. Д. ест умно и моральна просвітване руского народу зос живим словом и писмом.

Кельо зме у тим напредовали най судзи кажды по чинох (фактох). Чежко и подумац як би нешка стали и выпатрац, кед би нашо дзеци не ношели до школи под пазуху свою руску Азбуку и Читанку и кед би наш народ не мал свой Руски Календар и Руски Новини!

Но, Богу слава, — зос добру дзеку и жертву народа заложели зме и материялни и морални темель, на котрим можеме далей будовац Руску Просвіту и задовольвовац найнужнейшим потребам нашого руского народу на просвітним полю.

Початок, як звичайно бул чежки, бо шицко хибело. Почали зме з нулу. Требало велью добровольней жерты з казідей страни, да ше дадо сотвори.

Давало ше место и послуга за организацию през 9 роки: у парохиялним дому. Розуми ше, же ше туто стане муши пременїц и реформовац. Док Дружтво було у пеленках требало го ратовац и віховац.

Тераз пришол час, да ше тот вопрос — о управи Дружтва — усоверши.

II.

A.) Муши ше Управни Одбор Р. Н. П. Д. остарац, да ше шицко инвентар у книжкох, и робота з німа концетруе у юдним дому, цо будзе служиц лем за просвітни цілі.

Понеже Р. Н. П. Д. ище нема свой власни Дом — Народни Дом, то треба шицок инвентар зложиц до Дому, цо Р. Н. П. Д. на ужизнене даровал ч. газда Михаил Колошняй.

Читалня пре туту причину виступи ше Дружтву.

B.) Друга реформа би була тата, да ше робота з книжками — разпосилане, предаване, ушорйоване — прида двом деловодьем, а то най буду подкасир и тайник дружтва, да ше не муши и нови — гонорирац. Подкасир и тайник прияли бы од Управного Одбору инвентарно шицки книжки и на концу каждого мешаца — придавали бы Управному Одбору — односно касирови — рачун и пенеж.

Розуми ше, же би ше тим деловодьем одредзела стаемна награда.

Тоти реформи муша ше уж и пре то оживотвориц, бо су книжки и ствари за тераз понамесцовани на 4 местох.

А друге прето, бо председатель пре вельку завжатосц, а и ті-лесну слабосц, уж не може конъчиц тоти шицки роботи, цо их до тераз добровольно конъчел.

Уверени сом, же ше главне собрание с тима предлогами зложи и на концу засидания выбере двух деловодьох Дружтва.

Тим отверам засидание.

Велі людзе циганя и кед су цихо.

Реферада

о дійствованю Р. Н. П. Д. у року 1927.

Отримал: Мих. Няради, тайнік.

Кажды чловек треба да будзе писмени.

Просвіта нужна за каждого як фалаток хлеба, так гуторя му-ди людзе. Но на жалосц ипак ест таких людзох, котри иньшак думаю. И ми ше это по 10 раз ту зишли, да претрешеме вопросы, котри ше одноша на нашу Просвіту.

Ест велью людзох, котри гуторя нач земледілцови книжка, ша не будзе з нього министер! Таки людзе ше барз спрєведаю. Найчежша и найстрашнейша борба у животу, то е борба за насущни хлеб, борба за опстанок. У тей борби наймоцнейше оружие ест Просвіта — писменосц.

Гоч кадзи ше обращиме у животу видзиме, же людзе не просвіщени и не писмени найбаржей страдаю. Таки ше вихаснью за найчежши роботи, а и найгорши. (Америка).

Чомже за земледілца найнужнейша Просвіта?

Зато, бо вон ще бави з польопривреду, економию, котра робота не така єдноставна, але баш можеме повесц же чекка. Зос туту науку бавя ще найученьши людзе по всеучилишох и тоти мудри людзе пишу у легким стилу за народ. Видзиме дакле, кед би зме таки книжки не знали почитац и порозумиц, заостали бы зме за другима народами.

Благостане єднай держави, фамелиї овиши о тим на кельо є просвищена, а не у богатству истей. У просвищеносци лежи прави интерес, права сила и моц. Вше ровно читац, вше ровно роздумовац, стаемно ще учыц, то є должностц каждого человека, кед не сце препаднуц. Не тот худобни хто ма мало материялни ствари, але тот хтори слабо просвищени.

Зато ето мили браца и нашо поедини людзе ведно з интелигенцию кед зме ще ошлебодзели ведно з братами Славянама одредзели, же би дацо требало почац, да не препаднеме. Зишли ще вони зос шицких странох до Н. Саду 2. VII. 1919. р. да под предсіданием † о. Йована Храниловича, котруму за вельки заслуги най остане медзі нами вични памяток, одредзели вони да ще оснусе Р. Н. П. Д., котре ще будзе старац за наш мили руски народ. Познато Вам, но не шицким, як то барз чекко ишло с початку. Кельо ще робело, ходзело од хижі до хижі, од карчми до карчми, нагваряло и толковало людзом, же нач то Просвіта!

Шицким тим най Господь сторицею наплаці ўх труды!

А тераз да видзиме до ще за 10 роки зробело.

1. Видана *Букварка* за I. класу. Тераз ще уж друкує по трецираз.
2. Видана *Руска читанка* за III. и IV. класу.
3. „ „ *Руска граматіка* од О. Г. Костелника.
4. „ „ *Сфтайова дзівка* „ „ „
5. Видані *Руски народны писні* поз берали О. Д. Біндас и п. О. Костелник.
6. Видані вшеліяки набожны книжочки од Преосв. Владики.
7. Видава ще уж 8 роки тельо облюбени *Руски Календар*.
8. Давало Дружтво худобним школяром потпори.
9. Видаваю ще мили нам шицким „*Руски Новини*“.

Слава Богу Просвіта ідзе напредок и можеме ще цешиц, же лем мала гарсточка маме свою Просвіту, свой Новини, а особіто най нас цеши, же ще други держави интересую за нас и хваля нас, же ми таки мали, а так крашне напредуєме. (Америка, Холандия, Галиция, Чехо-Словачка питаю нашо книжки, нашо Новини).

Як кожда мац и оец любя свойо дзецю и жича му ѿ лем найлепше, а кед тото дзецко ище и други людзе хваля, тэди ще аж

шерцо тих родительох треше од радосци! Так ще и ми браца мили мушиме радовац шицки нашей Просвіти, а ище баржей ѿ мушиме радовац, кед други народи туту нашу Просвіту хваля, Ша вона нашо дзецко и то барз младе дзецко за котре ѿ ми и далей зос шицкима своіма силами маме старац, да цо баржей и цо лепшее успыва, да и Вона ѿ будуще ище веций добра и помоци може давац тим, котры ѿ нужди! А да наша Просвіта будзе моцнейша, треба да ма ѿ веций членох. Зато закончуем с тим: Напредок, записуйме ѿ за членох до Просвіти, да ѿ з нами нашо потомки можу поцешиц и нас похваліц. Не сануйме тоти даскељо динари, бо то коренъчкі зос котрих з Божу помоцу за даскељо роки годно вироснуц красне древко. Не сануйме приношиц жерту, а кед зме дацо обещали випольніюме. Не патъмне на особи, але патъмне на саму ствар!

Будзме стасмни и отримуйме заданы слова!!!

Празни класчок горе ѿ давига, а полни ѿ гу жемі хиля.

Записнік,

Х. главней рочнай схадзи Р. Н. П. Д. отриманей дня 23. мая 1928. р. у Руским Керестуре.

Присутних ёст у красним и вельким числу членох Р. Н. П. Д. зос шицких странох а особено од паноцох у красним числу собрани: О. М. Мудри, парох и предсідатель, О. Димітры Надь, канонік, О. Ю. Біндас, подпредсідатель, О. А. Абодич, декан, О. Др. Мірко Бойч, О. Ю. Павіч, О. Михаило Гірйовати, О. М. Бесермені, О. Я. Провчи.

Предсідатель отвера засіданіе и прывітуе присутних членох и наглашуе, же му особено мило отвориц тото *Дзешате Ювалейне* засіданіе Р. Н. П. Д. За писмоводителя предлага Йоана Будінскаго, свершеного богослова, а присутни єдногласно примаю, а за потписане записніка єдногласно выбрати Янко Планчак зос Дюрдьова и Андри Орос зос Міклошевцох.

Предсідатель бере слово и предлага два реформи за лепшее дійствоване управнаго одбору.

1.) Цали инвентар Дружтва, да ѿ концентрира до Народнаго Дому Міхайла Колошня.

2). Да ѿберу двомя деловоді, котрим би ѿридал инвентар Дружтва, а вони би ѿ мали старац о пакованю, распосыланю, предаваню и ушорываню книжкох и календарох, а рачун би здавали на концу каждого мешаца Главному Одбору, а найзгоднейше би було

да превежню на себе туту должностц П. касир и тайник дружтва, а зато би їм ше мушела дац стаємна награда. Присутні єдногласно на то приставаю.

Тайник Дружтва Мих. Няради бере слово и реферира о роботи Дружтва през прешли 10 роки, од першой схадзки па до тераз, кельо видане кнїжкі, календари и вішліяки мали кнїжочки и Руски Новини. Споміна чэжкосци с котрима ше мушело Дружтво бориц през прешли 10 роки. Реферат ше прима.

П. касир Дружтва Осиф Фа дава увидомене о станю каси, у прешлим року до 31. XII. 1927. р. приходу было у готовых пенежох 147.656 дин., у вредн. паперох 144.890 дин. Росходу было у готовых пенежох 90.751 дин., а у вредн. паперох 42.000. дин. Остало готовых пенежох у каси 56.904 дин., а у вредн. паперу дин. 102.890. Ведно Дружтво мало на 31. XII. 1927. р. дин. 159.795.— Цала імовина Дружтва (зос Инвентаром ведно) виношує 251.236 дин. Увидомене пана касира прияте.

Слово бере О. Юрай Павич и у прекрасней бешеди толкуе праве значене просвіти, котре зос вельким интересиранем вислушане, а на концу поволоуе собрание, да ше выбере дотерашній одбор и на дальні 3 роки. Переходзи ше на вибране нового Главного Одбору. Виберанку окончує як неутрални Др. Михаило Гайнал адвокат и предлага стари Одбор. Присутні прияли предлог єдногласно.

О. Ю. Біндас предлага, да ше прещири Гл. Одбор зос едним членом Союза Руских Школярох, а за тераз най би ступел Председник Союза. Прима ше.

О. Дим. Надь каноник поздравля засидание у мену Преосвященнаго Владики и чита його прывитні телеграм. Засидание одредзує, да ше пошле прывитні телеграм зос схадзки Преосв. Владикові и Министру Просвіти.

Переходзи ше на вибране Ревизионалного Одбору. По длукшай дебати Михайло Колосний предлага, да ше выбере стари Рев. Одбор. Прима ше. На место ревизора Вл. Поляка, котри подзековал на служжби предложел Мих. Колосний Янка Малацка зос Керестура. Єдногласно ше прима.

У евентуалийох виявлює ревизор Михайло Шимко, же не було возможно точно становіння инвентара дознац, та док ше будзе инвентар придавац до рук деловодьем препатри ше и становіння яви у Рус. Но- винох.

О слідуюцей схадзки ма ше догвариц управни Одбор и явицу Руских Новинох.

У мену ново выбраного одбору дзекує Председатель на повеню и обецзуе, же шыцки надій котри засидание дало Главному Од-

бору випольні, кельо лем будзе возможно. Зос поволанку на дальнюю просвіту роботу и подзекованьем присутним за учасці на засиданию председатель заключуе Х. главну рочну схадзку.

Нато одушевлено шпываю присутні „Я Русин бул есм и буду“. У Руским Керестуре 23. V. 1928.

Михайло Мудри с. р.
председатель.

Янко Будински с. р.
писмоводитель.

Мих. Няради с. р.
тайник.

Янко Планчак с. р.
Андрі Орос с. р.

Іменник членох Руского Народнаго Просвітнаго Дружтва (Зложен: Осиф Фа).

Утемелітельни члени I. класі:

Текуще число	Членарское число	МЕНО ЧЛЕНА	Место бываня	Значел	
				Дин	п.
1	688	Данил Гербут 104 . . .	Руски Керестур	500	—
Утемелітельни члени II. класі:					
1	681	Андрі Арваі	Ст. Вербас	100	—
2	680	Міхал Бесерміні 64 . .	Руски Керестур	100	—
3	687	Магда Дудаш, учит.	” ”	100	—
4	683	Міхал Катрина	” ”	100	—
5	685	Міхал Надь	” ”	100	—
6	684	Янко Надь	” ”	100	—
7	686	Якім Надь	” ”	100	—
8	682	Андрі Няради	” ”	100	—
9	679	Ана Шанта р. Уйфалуши	Коцур	100	—
10	678	Дюра Шанта	Коцур	100	—
Рочни члени:					
1	359	Анка Біндас, уч.	Руски Керестур	10	—
2	362	Дюра Біндас	Коцур	10	—
3	371	Янко Біндас, ст. техн.	” ”	10	—
4	356	Сідонія Гефліх	” ”	10	—
5	360	Янко Крумес, гімн.	” ”	10	—
6	363	Сільвій Киш	” ”	10	—
7	361	Лука Цап	” ”	10	—
8	355	Наталя Шанта	Ст. Вербас	10	—
9	358	Цецилія Шанта, уч.	” ”	10	—
10	357	Любіца Шанта	” ”	10	—
11	365	Янко Шарик	Коцур	10	—
12	366	Іреней Тимко	” ”	10	—
13	364	Онуфри Тимко	” ”	10	—

Даровали на РНПД-о:

			Дин.	п.
1	Янко Дунак, Америка		500	—
2	Петро Папгаргай, Руски Керестур		500	—
3	Митро Планчак, Руски Керестур		100	—
4	Ирина Фейди, Руски Керестур		10	—
5	Назберано на кирбай у Руским Керестуре		680	—
6	“ Петра ” Пишкоревци		380	—
7	“ Петра ” Пишкоревци		60	—

Исказ
числа членох по их биваню од початку до тераз.

Текуще число	НАЗВАНІ МЕСТА	Почесни члены	Утемелітельный	Утемелітельный	Рочни члены	Ведно
			члены I. класи	члены II. класи		
1	Америка	7	5	6	—	18
2	Андрияшевци	—	—	1	—	1
3	Бачиши	2	8	3	—	13
4	Бела Пуста	—	1	—	—	1
5	Беркасово	—	3	3	—	6
6	Брчко	1	—	—	—	1
7	В. Бечкерек	1	1	—	—	1
8	Гедеш	—	1	—	—	1
9	Дюрдьов	3	20	19	—	42
10	Дяково	—	2	—	—	3
11	Жабаль	1	—	—	—	1
12	Коцур	1	42	37	9	89
13	Козарац	—	—	2	—	2
14	Кула	2	1	—	—	3
15	Крижевци	2	—	1	—	3
16	Канижа	—	1	—	—	1
17	Львов	2	—	—	—	2
18	Миклошевци	8	12	18	—	38
19	Нови Вербас	—	1	—	—	1
20	Петровци	2	7	14	—	23
21	Пишкоревци	1	2	21	—	24
22	Расво Село	1	—	—	—	1
23	Руски Керестур	6	112	209	1	368
24	Сотин	—	—	1	—	1
25	Стари Вербас	—	6	12	6	24
26	Торжа	3	—	—	—	3
27	Пекла Пуста	2	—	—	—	2
28	Шид	1	3	5	—	9
29	Загреб	1	—	2	—	3
30	Нови Сад	4	2	—	—	6
31	Митровица	1	1	—	—	2
32	Ястребац	—	—	1	—	1
	Ведно	93	230	355	16	694

Схадзка русских школярох.

Уж одкеди ше за стално одредзело у упр. одбору Союза русских школярох, же ше будзе тримац школярска схадзка у Миклушевцах, видно було медзи школярами живи интерес. Не лем, же кажди наш член ше старал, же би допринесол дацо гу чим успишнейшому отриманю тей схадзки, але ше особено рихтали и готовели Миклушевчане. Не патрели вони нато, чи су члени, чи нечлени, але ше шицки зложно прилапели гу роботи, же би ше шицки, цо буду брац учасц, чувствовали як найприемнейше. У чим думали, же их мало, лебо же су слаби поволали своїх колегох.

21. VII. вечар оглашали коцурски студенти з милозвучными инструментами початок II. гл. схадзки Союза рус. школярох. Як то ше забліщаці очи шицким, у котрих бие поштене руске шерцо! А кельо малодушни почули у себе шмелосць и одважносць, да и вони неустранимно виступя до борби за ідеі, яки шири наш Союз! Так ше ми видзі, же найвирнейши одраз душевного расположения у тих шорикох выражени:

„за свой мили руски народ
за щесце му и доброту
жертвуюме себе шицки:
з шерцом, з душу и з работу“.

У тым одушевленю и захопленю нашол Миклушевцы и шицких його гosцох слідуюци дзень 22. VII. — недзеля. Як добры и правы Руснацы почали зме школяре свою роботу зоз молитву о помоц Пана Бога. Службу Божу шпивал домашні хор помишани зос школярами, а „Достойно“ шпивали сами школяре зоз шицких наших валлох. У мену своём и у мену парохияньгох свойх прывітал шицких школярох домашні п. о. Парох.

По засиданию одбора Союза рус. школярох почала ше главна схадзка. Прывітал шицких присутных ч. п. М. Орос, богослов. Затым задзвековал стари одбор С. Р. Ш. за поверене, цо го уживал медзи членамі и прешло ше на выбор нового предсідательства по приданю рахункох и записникох бувшого одбору. Брали учасц у выбору дваццац и дзеvezец присутни члены и выбрали на предлог бувшого предсідателя С. Р. Ш. за нового предсідателя п. Михала Рамача юристу, потвердзели знова старого подпредсідателя п. Янка Ороса, медыцинара, за тайника меновали п. Миколу Ороса, богослова, а потвердзели бувшого касира п. Онуфрия Тимка, матуранта. За преднякох секцийах выбрали: Літерарней секції п. Юлиян Малацко ст. техн., истор. археологичнай п. Габор Дудаш, богослов, а дилетантскай п. Янко Біндас ст. ср. техн. школи. Ревізор зоз сенійорату п. Осіп

Костельник, адв. конц. а з акт. членох пані Ільча Бесерміньова, препарандистка. По веселим „славно!“ шицким, що у новим одбору С. Р. Ш. преглашени дальши програм вечарини, а сама і схадзка ше законьчела з гімну „Я Русин бул“...

На пол дзевягей вечар ше почал таки програм:

1. Поздрав присутніх... гуторэл п. М. Орос, богослов.
 2. „Іхав стрілець“... шпивал мішани хор дом. школьніх.
 3. * * ... концертны фалат грали коц. штуденты.
 4. „Понад тими гороњками“... шпивал міш. хор дом. школьніх.
 5. „Яни“ од Г. Костельника... декламирава Марча Емеди.
 6. з. оперы „Запорожець за Дунаем“... грали коц. штуденты.
 7. „Кед ше била муха з муху“... од Костельника декламирав Яни Ванчик I. гімн.
 8. а) „Сливаночки, гуляночки“ и б) „Гей, на гори там женці жнуть“... шпив. міш. хор дом. школьніх.
 9. „Цо жена може“ ішла у 1 акту од Юрковича.
 10. „Я Русин бул“... шпивал міш. хор. дом. школьніх.
- По шицким бул танець.

Особену сімпатію нашли коц. штуденты зоз своїм милозвучним граньом, а домашні зоз представу: „Цо жена може“.

Добре бавели и остали менши улоги.

Найвекша заслуга за успех спада п. учительови Якімови Костельникові — режисерові. Зос шицкого що ше з нагоды схадзки у Міклушевіцах чуло и видзело та и робело, віходзі еден нови доказ, же мі Руснаци гоч нас як мало, гоч зме слаби, до лепшай будущносці крачаме и у ней замоцнёсем лем кед пойдземе тим напрямом, цо го нам ясно указує Просвітне Дружтво и Союз рус. школьніх.

Лем у организаций зме ше годни одупрець шицкому, цо нас зоз противніма организациями сце унітожыць, єдино организаций возможны витримац напады у борбі процы цудзіх организацийох.

Прето най не будзе ані ўдзела свідомого Русина, котри ше, кед є прости чловек, не запише до Просвітнага Дружтва голем за роцного члена, а кед є школьній-штудент до Союза Рускіх Школьніх.

М. Б.

ВАШАРИ.*)

I. У Горватскай и Славонії.

Андрієвци, 5. мая, 28. августа. **Андрияшевци**, 27., 28. и 29. во-вембра за статок, а 15. августа и 30. новембра сабадвашар.

Бабіна греда, 21. апреля, 3. и 7. августа за статок, 24. апреля и 10. августа сабадвашар, 15. новембра. **Бабска**, 17.—19. юна. **Берек**, 29. октоб. **Бешка**, перша недзеля по Велькай Маткі Божай и перша недзеля по Благовіщеню. **Беловар**, 17. апреля, 19. мая, 17. сент. 20. окт. **Бобота**, 7. и 8. апр., 27. и 28. авг., 3. юна. **Бошняци**, 8. новембра за статок, 11. нов. сабадвашар. **Брод**, 4., 5. и 6. апр. за статок, а 7. и 8. апр. сабадв., 3., 4. и 5. юна за статок, а 6. и 7. сабадв., 30. и 31. юла и 1. авг. за статок, а 2. и 3. авг. сабадв., на 22.—24. нов. за статок, а 25. и 26. нов. сабадвашар.

Черна, 14. януара, 15. августа и 26. до 29. септембра (15. августа и 20. септембра сабадвашар).

Черевич, 20. и 21. юна и 18., 19. и 20. юла.

Даль, 14. фебр., 5. мая и 30. окт. **Дреновци**, 27. сент. за статок а 29. септ., сабадвашар. **Дубрава**, 17. януара, 24. фебр., 1. апр., 14. юла, 11. авг. и 1. септембр. **Дугосело**, 9. фебр., 8. марта, 8. мая, 27. юна, 26. юла, 4. сент., 21. окт. и 4. ліст. **Дяково**, 20., 21., 22. януара, 24., 25. и 26. апр., 24., 25., 26. юла, 26.—28. октобра.

Ердевік, 7., 8. и 9. апр., 27., 28. и 29. септ., 7. и 8. юна, 27. и 28. септ.

Габош, 17. и 19. септ. **Гарчин**, 21. юна. **Гарешница**, 3. юла, 28. октоб. **Голубінцы**, 20., 21., и 22. маі, 6., 7., 8. септ.

Илок, 24. апреля, 13 юна, 2. авг., 23. окт. **Ириг**, два дні пред нашима Русадлями. **Іванково**, 10. юна, **Індія**, 1. юна.

Ямени, мешачни какди перши штвартоўк у мешачцу за статок.

Копривница, 3. фебр., 26. марта, 4. мая, 2. юла, 28. окт. и 7. лістембра. **Крижевци**, 20. януара, 14. фебр., 3. мая, 27. юна, 18. юла, 2. авг., 14. сент., 18. окт., 11. новембра. **Кукуевци**, на св. Тройство (римокат.), 20. юла. **Кузін**, 12. и 13. юла за статок, 14. юла сабадвашар.

Липовляни, 19. марта, 20 юла и 8. ліст. **Ловас**, 9., 10., 11. новембра.

Мартинци, 20. и 21. мая, а за статок 27. октоб. **Митровица**, 20., 21. и 22. марта, 4., 5. и 6. мая, 31. юла, 1. и 2. авг., 19., 20. и 21. септ. и на 29., 30. и 31. октоб. **Морович**, 13., 14. и 15. авг. 5., 6. и 7. юла.

Нашице, 5. и 10. марта, 8. и 13. юна, 10. и 15. авг., 25. и 30. новембра. **Немци**, 23. и 24. нов. лем, за статок, а 25. нов. сабадв. **Нова Градишака**, 25. марта, 1. авг., 1. нов. на нашо Русадля. **Нови Мікановци**, од 15. до 21. августа. **Нови Сланкамен**, 17., 18. и 19. марта, 1. и 8. новембра. **Новска**, 20. януара, 25. марта, 15. юна, 18. октобра. **Нуштар**, три дні пред римокат. Русадлями и на Русадля, 23., 24. и 25. юла, 2. и 28. септ., 11. и 12. марта.

*) Числа вашарски по новым календару.

Окучани, 23. януара, 8. мая, 13. юла, 8. новемб. **Осек**, 16. и 17. януара, 22. и 23. априла, 3. мая и 1. юна, 18. и 19. юлия, 16. и 17. окт., 23. и 24. нов. **Оток**, 18. марта, 13. и 21. юна.

Петроварадин, 21. фебр., 29. юна, 11. нов. **Пожега**, 13. мая,

Рача, 23. априла, 30. юна, 20. юла, 15. и 16. авг. 8. и 9. септ. **Рума**, рочни вашар 12., 13. и 14. фебр. на нашу квітну недзелю, на Вознесенне и на нашего Петра, 10., 11. и 12. окт., 19., 20. и 21. новемб. **Раевосело**, 19. юла.

Сошице, рочни 8. априла, 7. мая, 16. юна и 13. юла. **Ср. Карловци**, 2. юна, 2., 3. и 4. десемб. **Стари Янковци**, 13. и 14. авг. **Ст. Микановци**, 1. априла. **Стари Сланкамен**, 26., 28. и 29. юна. **Нови Сланкамен**, 17. марта **Сотија**, 17. и 18. октоб.

Шид, 10., 11. и 12. фебр., 17., 18. и 19. марта, 30., 31. окт. и 1. нов., 10., 11., 12. и 13. десембра. **Штитар**, 18. септ. за статок, а 21. септ. сабадвшар.

Товарник, 22., 23. и 24. авг.

Винковци, 30. и 31. януара, 13., 14., 15. и 16. мая, 3., 4., 5. и 6. авг. и 29. окт. **Врбаня**, пяток пред меном Марије, на мено Марија (сабадшар). **Врполе**, 11. и 14. фебр., 24. юна (14. фебр. лем сабадвшар!). **Вуковар**, 1. марта, 29. и 30. априла, 1. мая, 22., 23. и 24. юна, 13. и 14. септ., 13., 14. и 15. нов.

Загреб, штварток пред мадь. Квітву недзелю, 26. априла, 13. юла, 21. авг. (Краљевски траја 8 дні) 28. окт., 9. десемб. **Земун**, 11.—13. мая,

Жупания, 1. фебр., 26. авг. (за статок), 29. авг. (сабадвшар).

У Бачкей, Барані, и Банату.

Ада, 19. марта, 15. юна, внедзелю пред 25. октобра. **Алибунар**, 16. и 17. марта, 5. и 6. октоб. **Апатин**, 7. мая, 7. и 8. окт.

Бач, 10. марта, 21. мая, 8. септ., 26. октоб. **Бачки Петровци**, 1. мар., 13. мая, 26. авг., 11. нов. **Баймок**, 25. мая, 24. авг., 11. нов. **Бачко Петровосело**, 8. мая, 30. авг., 7. нов. **Бела Црква**, 5., 6. и 7. марта, 21.—24. юна, 16., 17. и 18. авг. и 16.—19. окт. **Бездан**, 15. марта, 16. юла, 29. септ. и 19. новемб. **Будисава**, 15. апр. и 15. юла

Чантавир, 1. мая и 24. септ. **Червинка**, 7. маи . 13. авг. **Чуруг**, 4. марта, 1. юна и 6. окт.

Црно Брдо (Фекетич), 2. мая, 2. авг. и остатній пондзелок у октоб.

Дарда, 27. марта. **Дебеляча**, 18. марта, 20. юна и 31. авг. **Деспот св. Иван (Сентивань)**, 21. марта, 11. юна, 24. октобра.

Кула, 29. апр., 24. юна, 6. авг. и 15. окт. **Куцура (Коцур)**, 4. марта, 15. юна и 2. окт. **Кумани**, 17. апр., 30. юла, и 28. септембра.

Мали Идьош (М. Гедеш), 20. мая, и 1. септ. **Меленци**, на Стриение, 27. авг., 7. новемб. **Могол (Мол)**, 30. мая, 30. септембра.

Нови Бечей, 25. марта, 17. августи и 3. октобра. **Нови Сивац**, 3. апр., 10. юна, 23. септ. **Нови Врбас (Н. Вербас)**, 28. марта, 2. юла, 12. септ. **Новисад**, 20. марта, 19. мая, 6.—8. авг., 29. окт. **Нова Канижа**, 29. апр., 1. авг. и 1. новембра.

Оджаци (Годжак), 9. апр., 29. септ.

Паланка, першай недзелі и пондзелку у маю и окт. **Панчево**, 22 апр., 9. юла, и 18. септ. **Перлез**, 27. юна и 2. нов. **Пивніц**, вше внедзелю пред 17. апр., 1. юла, и 22. окт. **Пашичево**, (Кира), 14. фебр. 25. мая, 1. окт. и 26. нов.

Руски Керестур, по 3. априлу, 14. юну, 25. септ. перши пондзелок.

Сивац, 3. апр. **Суботица**, вше внедзелю пред 24. фебр., 16. мая, 8. септ., 28. октобра. **Сомбор**, 26. марта, на Крижа, на 28. авг. и 15. нов. **Стара Канижа**, 25. мая, 1. септембр. **Стари Бечей**, 8. апр., 5. юла, 17. октоб. **Стари Футок**, 31. марта, 16. юна, 18. авг., 7. нов. **Сента**, 26. марта, 22. юна, 17. авг., 19. новемб. **Секич**, 17. юна, 27. септ. **Србобран**, (Сентомаш), 12. марта, 26. юла, 20. септ. **Св. Милетич**, 7. мая, 20. октобра.

Темерин, 25. фебр., 5. мая, 4. септ., 22. нов. **Тител**, 6. апр., 22. авг., 20. октоб. **Тополя**, 18. и 19. апр., 13.—14. юла, 4.—5. окт. **Товаришево**, 1. апр., 1. юна, 1. нов. **Торжка**, 11. юна, 2. октоб. **Турия**, 22. апр., 13. августи и 25. октобра.

Вршац (Вершец), 2. фебр., 28. марта, першай недзелі у авг. и на мад. Лукача, лебо остатній недзелю. **Вельки Бечкерек**, 1. марта, 25. мая, 17. августи, 12. октобра и 23. новемб **Велька Кикинда**, 25. фебр., 24. апр., 24. юна, 20. септ. и 1. десембра.

Жабаль, 15. априла, 20. юна, 29. септембра.

Цо є у Р. Календару на 1929. р.?

Календарска часп. церк. рок, держ. швета, руски еп. — — — I.—XXVIII.

Стр.

I. Церковне чтење:

1. 50-рочни ювилей папи Пия XI.	— — — — — — — —	1
2. О. М. Ч.: Почитане пр. Евхаристиј	— — — — — — — —	12

II. Світське чтење:

3. Ю. Павич: Русини у Н. Саду	— — — — — — — —	14
4. П. Ризнич: Київ	— — — — — — — —	20
5. М. Ч.: О лірницких письмох	— — — — — — — —	29
6. С. Ігњатія: Оксана	— — — — — — — —	32
7. Др. М. Винаї: Тота сана	— — — — — — — —	35
8. Фрушкагорка: Панич	— — — — — — — —	36
9. Осиф: Нар., писій	— — — — — — — —	45
10. М. Няради: Цо дужен знак землед. о геометрії	— — — — — — — —	51
11. Д. Біндас: Нашо мена и назвища	— — — — — — — —	55
12. П. Дудаш: Писня ус. дівици	— — — — — — — —	60
13. М. Полівка: Злога	— — — — — — — —	61
14. О. М. Б.: Еден сон?	— — — — — — — —	64
15. М. Полівка: Благородствование воздуха	— — — — — — — —	71
16. Е. Гербут: Ташково гніздо	— — — — — — — —	75
17. Др. Ф. Лабош: Колонії	— — — — — — — —	78
18. М. Фірис: РНПД, у Петровцох	— — — — — — — —	83
19. Др. Г. Костельник: О нас	— — — — — — — —	85
20. М. М. Полівка: Задовольство	— — — — — — — —	90
21. О. Сакач: Яки перези	— — — — — — — —	92
22. Др. Ф. Лабош: Цо и нам треба?	— — — — — — — —	96
23. Др. Г. Костельник: Нови дзвони	— — — — — — — —	99
24. Др. Г. Костельник: Кед ше нови швет родзел	— — — — — — — —	101
25. Наш семинар	— — — — — — — —	107
26. Кратки статті (ред.)	— — — — — — — —	111
27. Д. Біндас: Нар., присловки	— — — — — — — —	115
28. Д. Біндас: Загадки	— — — — — — — —	117
29. Весели куцик (ред.)	— — — — — — — —	119
30. М. Ковач: Гриц Заливайко	— — — — — — — —	124

III. Чтење малих школярох:

31. Я. Фейса: Наша Марча	— — — — — — — —	127
32. Евзевія: Адвокат Шицкознам	— — — — — — — —	128
33. Я. Фейса: Ненешліві пекар	— — — — — — — —	130
34. М. Няради: Ангелчки	— — — — — — — —	132
35. Я. Фейса: Бешеда	— — — — — — — —	138
36. Кс. Лабош: У деше	— — — — — — — —	139
37. М. Фейса: Мали коняник	— — — — — — — —	144
38. Ангел хранитель	— — — — — — — —	145
39. Цо гуторя мали людзе?	— — — — — — — —	145
40. Кс. Л.: Загадки	— — — — — — — —	147

IV. РНПД-о у р. 1928:

41. М. Мудри: Привітне слово	— — — — — — — —	148
42. М. Няради: Реферала	— — — — — — — —	149
43. Записник	— — — — — — — —	151
44. Іменник	— — — — — — — —	153
45. Схадзка руских школярох	— — — — — — — —	155